

משניות סדר נזיקים

על פי מהדורת הרב דוד אלטאראס ז"ל
שהודפס בשנת ה'תק"ע בעיר פיסא

פה ירושלים יע"א
שנת ציון במשפט תפדה לפ"ק

הוצאת חטף-סגול

2025

הובא לדפוס באמצעות \LaTeX ע"י שמעון מונטגיו

תפלת ר' נחוניא בן הקנה שחייב לאומרה כל הנכנס לבית המדרש ללמוד
יהי רצון מלפניך יי אלהי שלא יאָרע דבר תקלה על ידי ולא אכָּשֶׁל
בדבר הלכה וישמחו בי חבירי ולא אומר על טהור טמא ולא על
טמא טהור ולא על מתר אסור ולא על אסור מתר ולא יפְּשֶׁלוּ חבירי
בדבר הלכה ואשמח בהם:

והאר"י צוק"ל היה אומר אחר תפלה זו שני פסוקים אלו

כי יי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה:
גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך:

קודם הלימוד

כתוב בספר תוצאות חיים כשפותח הספר ללמוד בו יאמר

הנני רוצה ללמוד כְּדִי שִׁיבִיאֲנִי תִלְמוּד זֶה לִידי מַעֲשֶׂה וְלִידי מִדּוֹת
יְשׁוּרוֹת וְלִידי יְדִיעַת הַתּוֹרָה וְהִרְיֵנִי עוֹשֶׂה לְשֵׁם יְחִיד קֹדֶשׁא בְּרִיךְ
הוא וּשְׁכִינָתוֹ בְּדָחִילוֹ וּרְחִימוּ וְיֵהִי נֹעֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֶׂה
יְדִינוּ כּוֹנֵנָה עֲלֵינוּ וּמַעֲשֶׂה יְדִינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

משניות סדר נזיקים

יש בו י' מסכתות וזהו סדורן

א בבא קמא י פרקים ב בבא מציעא י פרקים
ג בבא בתרא י פרקים ד סנהדרין יא פרקים ה מכות
ג פרקים ו שבועות ח פרקים ז עדויות ח פרקים ח ע"ז
ה פרקים ט אבות ו פרקים י הוריות ג פרקים
בין הכל ע"ד פרקים:

ויש שמסדרים אחר שבועות ע"ז ואחר כך הוריות
ואתר כל אבות ולבסוף עדויות

ושניהם ניתנו מרועה אחד

מסכת בבא קמא

פרק א

אֲרֶבֶּעָה אַבּוֹת נִזְיָקִין הַשּׁוֹרִי וְהַבּוֹר וְהַמִּבְעָה וְהַהֲבֵיעַר לֹא הָרִי הַשּׁוֹר כַּהֲרִי הַמִּבְעָה וְלֹא הָרִי הַמִּבְעָה כַּהֲרִי הַשּׁוֹר וְלֹא זֶה וְזֶה שֵׁישׁ בָּהֶן רוּחַ חַיִּים כַּהֲרִי הָאֵשׁ שָׁאִין בּוֹ רוּחַ חַיִּים וְלֹא זֶה וְזֶה שֶׁדֶּרֶכָן לִילֵךְ וְלִהְיוֹתִיק כַּהֲרִי הַבּוֹר שָׁאִין דֶּרֶכּוֹ לִילֵךְ וְלִהְיוֹתִיק הַצֵּד הַשּׁוֹה שֶׁבָּהֶן שֶׁדֶּרֶכָן לִהְיוֹתִיק וְשִׁמְיָרְתָן עָלֶיךָ וְכִשְׁהִזִּיק חָב הַמִּזִּיק לְשֵׁלֶם תְּשַׁלּוּמֵי נֶזֶק בְּמִיטֵב הָאָרֶץ:

ב כָּל שֶׁחֲבַתִּי בְּשִׁמְיָרְתּוֹ הַכְּשָׁרְתִּי אֶת נֶזֶקוֹ הַכְּשָׁרְתִּי בְּמַקְצֵת נֶזֶקוֹ חֲבַתִּי בְּתִשְׁלּוּמֵי נֶזֶקוֹ כִּהְכָשֵׁר כָּל נֶזֶקוֹ נִכְסִים שָׁאִין בָּהֶן מַעֲלָה נִכְסִים שֶׁל בְּנֵי בְרִית נִכְסִים הַמְּיוֹחָדִים (וּבְכָל מְקוֹם) חוּץ מִרְשׁוֹת הַמְּיוֹחָדֶת לַמִּזִּיק וּרְשׁוֹת הַנֶּזֶק וְהַמִּזִּיק וְכִשְׁהִזִּיק חָב הַמִּזִּיק לְשֵׁלֶם תְּשַׁלּוּמֵי נֶזֶק בְּמִיטֵב הָאָרֶץ:

ג שׁוֹם כֶּסֶף וְשׁוֹה כֶּסֶף בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְעַל פִּי עֲדִים בְּנֵי חוּרִין וּבְנֵי בְרִית וְהַנָּשִׁים בְּכֻלָּל הַנֶּזֶק וְהַנֶּזֶק וְהַמִּזִּיק בְּתִשְׁלּוּמֵי:

ד חֲמִשָּׁה תַּמִּין וְחֲמִשָּׁה מוֹעֲדִין הַבְּהֵמָה אֵינָה מוֹעֲדֶת לֹא לִגְח וְלֹא לְגוֹף וְלֹא לְשׁוֹךְ וְלֹא לְרִבּוּץ וְלֹא לְבַעֲזוֹת הַשָּׁן מוֹעֵד לֶאֱכֹל אֶת הָרְאוּי לָהּ הָרֶגֶל מוֹעֲדֶת לְשִׁבּוֹר

בְּדֶרֶךְ הַלּוֹכָהּ וְשׁוֹר הַמוּעֵד וְשׁוֹר הַמְּזִיק בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק וְהָאָדָם הַזֹּאֵב וְהָאֵרִי וְהַדּוֹב וְהַנֶּמֶר וְהַבְּרָדִלָּס וְהַנֶּחֱשׁ הָרִי אֵלּוּ מוּעָדִין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בְּזֶמֶן שֶׁהֵן בְּנֵי תַרְבוֹת אֵינָן מוּעָדִין וְהַנֶּחֱשׁ מוּעָד לְעוֹלָם מֵה בֵּין תָּם לְמוּעֵד (אֶלָּא) שֶׁהֵתָם מְשִׁלִּים חֲצִי נֶזֶק מְגוּפוֹ וְמוּעֵד מְשִׁלִּים נֶזֶק שְׁלֵם מִן הָעֲלִיָּה:

יום יד

פרק ב

כִּיצַד הָרֶגֶל מוּעֵדֶת לְשִׁבּוֹר בְּדֶרֶךְ הַלּוֹכָהּ הַבֵּהֱמָה מוּעֵדֶת לְהִלֵּךְ בְּדֶרֶכָּהּ וּלְשִׁבּוֹר הֵיתָה מִבְּעֻטָּת אוֹ שֶׁהָיוּ צָרוּרוֹת מִנִּתְזִין מִתַּחַת רִגְלֶיהָ וְשִׁבְרָה אֶת הַכְּלִים מְשִׁלִּים חֲצִי נֶזֶק דֶּרֶסָה עַל הַכְּלִי וְשִׁבְרָתוֹ וְנָפַל עַל כְּלִי אֲחֵר וְשִׁבְרוֹ עַל הָרֹאשׁוֹן מְשִׁלִּים נֶזֶק שְׁלֵם וְעַל הָאֲחֵרוֹן מְשִׁלִּים חֲצִי נֶזֶק הַתִּרְנָגוּלִים מוּעָדִין לְהִלֵּךְ בְּדֶרֶכָּן וּלְשִׁבּוֹר הָיָה דָּלִיל קָשׁוֹר בְּרִגְלָיו אוֹ שֶׁהָיָה מֵהֵדֵס וְשִׁבְרָ אֶת הַכְּלִים מְשִׁלִּים חֲצִי נֶזֶק:

^ב כִּיצַד הַשֵּׁן מוּעֵדֶת לְאָכּוֹל אֶת הָרֹאשׁוֹי לָהּ הַבֵּהֱמָה מוּעֵדֶת לְאָכּוֹל פִּירוֹת וִירְקוֹת אֶכְלָה כְּסוּת אוֹ כְּלִים מְשִׁלִּים חֲצִי נֶזֶק בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק אֲבָל בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים פָּטוֹר וְאִם נִהְיִית מְשִׁלִּים מֵה שְׁנֵהֲנִית כִּיצַד (מְשִׁלִּים) מֵה שְׁנֵהֲנִית אֶכְלָה מִתּוֹךְ הָרִחְבָּה מְשִׁלִּים מֵה שְׁנֵהֲנִית מִצַּדִּי הָרִחְבָּה מְשִׁלִּים מֵה שֶׁהִזִּיקָה מִפֶּתַח

הַחֲנוּת (מְשֻׁלָּם) מֵה שְׁנֵהֲנִית • מִתּוֹךְ הַחֲנוּת (מְשֻׁלָּם) מֵה
שֶׁהִזִּיקָה:

^א הַכֶּלֶב וְהַגָּדִי שֶׁקִּפְצוּ מֵרֹאשׁ הַגֶּגֶר • וְשִׁבְרוּ אֶת הַכֵּלִים •
מְשֻׁלָּם גֵּזֶק שָׁלֹם • מִפְּנֵי שֶׁהֵן מוֹעֲדִין • הַכֶּלֶב שֶׁנֹּטֵל הַחֲרָרָה
וְהַלֵּךְ לַגָּדִישׁ • אֲכָל הַחֲרָרָה וְהַדְּלִיק הַגָּדִישׁ • עַל הַחֲרָרָה
מְשֻׁלָּם גֵּזֶק שָׁלֹם • וְעַל הַגָּדִישׁ מְשֻׁלָּם חֲצִי גֵזֶק:

^ב אֵיזָה הוּא תָם • וְאֵיזָה הוּא מוֹעֵד • מוֹעֵד כָּל שֶׁהֵעִידוּ בּוֹ
שְׁלֹשָׁה יָמִים • וְתָם מְשִׁיחִזּוֹר בּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים • דְּבָרֵי רַבִּי
יְהוּדָה • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מוֹעֵד שֶׁהֵעִידוּ בּוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים •
וְתָם כָּל שֶׁיְהוּ הִתִּינוּקוֹת מִמֶּשֶׁמֶשׁינ בּוֹ וְאֵינוֹ נוֹגֵחַ:

^ה שׁוֹר הַמִּזִּיק בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק בִּיצֵד • נִגַּח • נִגְף • נִשְׁךְ • רִבְצֵן •
בַּעֲט • בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים • מְשֻׁלָּם חֲצִי גֵזֶק • בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק •
רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר גֵּזֶק שָׁלֹם • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים חֲצִי גֵזֶק •
אָמַר לָהֶם רַבִּי טַרְפוֹן וּמָה אִם בְּמָקוֹם שֶׁהִקְלַעַל עַל הַשֵּׁן
וְעַל הָרֶגֶל בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים שֶׁהוּא פָּטוֹר • הַחֲמִיר עָלֵיהֶם
בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק לְשֻׁלָּם גֵּזֶק שָׁלֹם • מָקוֹם שֶׁהַחֲמִיר עַל הַקֶּרֶן
בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים • לְשֻׁלָּם חֲצִי גֵזֶק • אֵינוֹ דִּין שֶׁנֶּחֱמִיר עָלֶיהָ
בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק לְשֻׁלָּם גֵּזֶק שָׁלֹם • אָמְרוּ לוֹ דִּין לֵבָא מִן הַדִּין
לִהְיוֹת כְּנֶדוֹן • מֵה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים חֲצִי גֵזֶק • אִף בְּרִשּׁוֹת
הַנֶּזֶק חֲצִי גֵזֶק • אָמַר לָהֶם אֲנִי לֹא אֲדוֹן קֶרֶן מִקֶּרֶן • אֲנִי אֲדוֹן
קֶרֶן מִרְגֵּל • וּמָה אִם בְּמָקוֹם שֶׁהִקְלַעַל עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל
בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים • הַחֲמִיר בְּקֶרֶן • מָקוֹם שֶׁהַחֲמִיר עַל הַשֵּׁן

וְעַל הָרֶגֶל בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק־ אֵינוֹ דִּין שְׁנַחֲמִיר בְּקָרָן־ אָמְרוּ
לֹא דִיּוֹ לָבֵא מִן הַדִּין לִהְיוֹת בְּגִדּוֹן־ מֵהַ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים חֲצִי
נֶזֶק אֶף בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק חֲצִי נֶזֶק:

^א אָדָם מוּעָד לְעוֹלָם בֵּין שׁוֹגֵג־ בֵּין מְזִיד־ בֵּין עֵר־ בֵּין יָשׁוֹן־
סָמָא אֶת עֵין חֲבִירוֹ וְשִׁבַּר אֶת הַכְּלִים־ מְשַׁלֵּם נֶזֶק שְׁלָם:

פרק ג

הַמַּנִּיחַ אֶת הַכֹּד בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים־ וּבֵא אַחֵר וְנִתְקַל בָּהּ־
וְשִׁבְרָה פְטוֹר־ וְאִם הוּזַק בָּהּ בְּעַל הַחֲבִית חֵיב
בְּנִזְקוֹ־ נִשְׁבְּרָה כְּדוֹ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים־ וְהַחֲלַק אֶחָד בְּמִים־
אוֹ שְׁלָקָה בְּחֶרְסִיָּה חֵיב־ רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּמִתְכַּוֵּין חֵיב־
בְּאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין פְטוֹר:

^ב הַשּׁוֹפֵךְ מִים בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים וְהוּזַק בָּהֶן אַחֵר־ חֵיב
בְּנִזְקוֹ־ הַמַּצְנִיעַ אֶת הַקּוֹץ וְאֶת הַזְּכוּכִית־ וְהַגֹּדֵר אֶת גְּדֵרוֹ
בְּקוֹצִים־ וְגֵדֵר שֶׁנֶּפֶל לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים־ וְהִזְקוּ בָּהֶן אַחֵרִים־
חֵיב בְּנִזְקוֹ:

^ג הַמוֹצִיא אֶת תִּבְנֹו וְאֶת קֶשׁוֹ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים לְזִבְלִים־
וְהוּזַק בָּהֶן אַחֵר־ חֵיב בְּנִזְקוֹ־ וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה־ רֶבֶן
שֶׁמַּעֲזוֹן בֶּן גְּמַלְיָאל אוֹמֵר כָּל הַמִּקְלָקְלִין בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים
וְהִזְקוּ־ חֵיבִין לְשִׁלָּם־ וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה־ הַהוֹפֵךְ אֶת
הַגָּלָל בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים־ וְהוּזַק בָּהֶן אַחֵר־ חֵיב בְּנִזְקוֹ:

י שְׁנֵי קְדָרִין שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין זֶה אַחֵר זֶה וְנִתְקַל הָרֹאשׁוֹן
וְנִפְלָ וְנִתְקַל הַשֵּׁנִי בְּרֹאשׁוֹן חֵיב בְּגִזְקֵי שְׁנֵי:

ה זֶה בָּא בְּחִבִּיתוֹ וְזֶה בָּא בְּקוֹרְתּוֹ נִשְׁבְּרָה כְּדוֹ שֶׁל זֶה
בְּקוֹרְתּוֹ שֶׁל זֶה פָּטוּר שְׁלֵזָה רְשׁוּת לְהֵלֶךְ וְלִזְה רְשׁוּת
לְהֵלֶךְ הִיָּה בְּעַל קוֹרָה רֹאשׁוֹן וּבְעַל חִבִּית אַחֲרוֹן נִשְׁבְּרָה
חִבִּית בְּקוֹרָה פָּטוּר בְּעַל הַקוֹרָה וְאִם עָמַד בְּעַל הַקוֹרָה
חֵיב וְאִם אָמַר לְבַעַל חִבִּית עֲמֹד פָּטוּר הִיָּה בְּעַל חִבִּית
רֹאשׁוֹן וּבְעַל קוֹרָה אַחֲרוֹן נִשְׁבְּרָה חִבִּית בְּקוֹרָה חֵיב
וְאִם עָמַד בְּעַל חִבִּית פָּטוּר וְאִם אָמַר לְבַעַל קוֹרָה עֲמֹד
חֵיב וְכֵן זֶה בָּא בְּגִירוֹ וְזֶה בְּפִשְׁתָּנוֹ:

י שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים אֶחָד רָץ וְאֶחָד
מְהַלֵּךְ אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם רָצִים וְהִזִּיקוּ זֶה אֶת זֶה שְׁנֵיהֶם
פָּטוּרִין:

י הַמְּבַקֵּעַ בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד וְהִזִּיק בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים בְּרִשּׁוֹת
הָרַבִּים וְהִזִּיק בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד וְהִזִּיק
בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד אַחֵר חֵיב:

ח שְׁנֵי שׁוֹרִים תָּמִים שֶׁחִבְּלוּ זֶה אֶת זֶה מְשַׁלְמִים בַּמּוֹתֵר
חֲצִי גִזָּק שְׁנֵיהֶם מוּעָדִים מְשַׁלְמִים בַּמּוֹתֵר גִּזָּק שְׁלֵם
אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוּעָד מוּעָד בְּתָם מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתֵר גִּזָּק
שְׁלֵם תָּם בַּמוּעָד מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתֵר חֲצִי גִזָּק וְכֵן שְׁנֵי אֲנָשִׁים
שֶׁחִבְּלוּ זֶה בְּזֶה מְשַׁלְמִים בַּמּוֹתֵר גִּזָּק שְׁלֵם אָדָם בַּמוּעָד
וּמוּעָד בְּאָדָם מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתֵר גִּזָּק שְׁלֵם אָדָם בְּתָם וְתָם

בְּאָדָם. אָדָם בְּתָם מְשִׁלֵּם בַּמּוֹתֵר נֶזֶק שְׁלֵם. תָּם בְּאָדָם
מְשִׁלֵּם בַּמּוֹתֵר חֲצִי נֶזֶק. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אִף תָּם שְׁחָבַל
בְּאָדָם. מְשִׁלֵּם בַּמּוֹתֵר נֶזֶק שְׁלֵם:

ט שׁוֹר שָׁוָה מָנָה שֶׁנֶּגַח שׁוֹר שָׁוָה מֵאֲתִים. וְאֵין הַנִּבְלָה
יָפָה כָּלוּם. נוֹטֵל אֶת הַשׁוֹר. שׁוֹר שָׁוָה מֵאֲתִים שֶׁנֶּגַח שׁוֹר
שָׁוָה מֵאֲתִים. וְאֵין הַנִּבְלָה יָפָה כָּלוּם. אָמַר רַבִּי מֵאִיר עַל
זֶה נֶאֱמַר וּמָכְרוּ אֶת הַשׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כֶּסֶפוֹ. אָמַר
לֹא רַבִּי יְהוּדָה וְכֵן הִלְכָה. קִימַתָּ וּמָכְרוּ אֶת הַשׁוֹר הַחַי
וְחָצוּ אֶת כֶּסֶפוֹ. וְלֹא קִימַתָּ וְגַם אֶת הַמֵּת יִחָצוּ. וְאִיזָה זֶה
שׁוֹר שָׁוָה מֵאֲתִים שֶׁנֶּגַח שׁוֹר שָׁוָה מֵאֲתִים. וְהַנִּבְלָה יָפָה
חֲמִשִּׁים זוּז. שָׁוָה נוֹטֵל חֲצִי הַחַי וְחָצִי הַמֵּת. וְזֶה נוֹטֵל חֲצִי
הַחַי וְחָצִי הַמֵּת:

י יֵשׁ חֲטִיב עַל מַעֲשֵׂה שׁוֹרוֹ. וּפְטוֹר עַל מַעֲשֵׂה עֶצְמוֹ.
פְּטוֹר עַל מַעֲשֵׂה שׁוֹרוֹ. וְחֲטִיב עַל מַעֲשֵׂה עֶצְמוֹ. שׁוֹרוֹ
שְׁבִישׁ פְּטוֹר. וְהוּא שְׁבִישׁ חֲטִיב. שׁוֹרוֹ שְׁסֻמָּא אֶת עֵין
עֲבָדוֹ. וְהַפִּיל אֶת שְׁנֵי פְטוֹר. וְהוּא שְׁסֻמָּא אֶת עֵין עֲבָדוֹ.
וְהַפִּיל אֶת שְׁנֵי חֲטִיב. שׁוֹרוֹ שְׁחָבַל בְּאֶבְיוֹ וְאִמּוֹ חֲטִיב. וְהוּא
שְׁחָבַל בְּאֶבְיוֹ וְאִמּוֹ פְטוֹר. שׁוֹרוֹ שֶׁהִדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ
בְּשַׁבַּת חֲטִיב. וְהוּא שֶׁהִדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ בְּשַׁבַּת פְּטוֹר.
מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ:

יא שׁוֹר שֶׁהָיָה רוֹדֵף אַחֵר שׁוֹר אַחֵר (וְהוֹזֵק). זֶה אוֹמֵר
שׁוֹרָךְ הִזִּיק. וְזֶה אוֹמֵר לֹא כִי אֶלָּא בְּסִלַּע לָקָה. הַמוֹצִיא

מחבירו עליו הראיה. היו שנים רודפין אחר אחר. זה אומר שורף הזיק. וזה אומר שורף הזיק. שניהם פטורין. אם היו שניהם של איש אחד. שניהם חייבים. היה אחד גדול. ואחד קטן. הנזק אומר גדול הזיק. והמזיק אומר לא כי. אלא קטן הזיק. אחד תם ואחד מועד. הנזק אומר מועד הזיק. והמזיק אומר לא כי. אלא תם הזיק. המוציא מחבירו עליו הראיה. היו (הנזקין) שנים. אחד גדול ואחד קטן. והמזיקים שנים. אחד גדול ואחד קטן. הנזק אומר גדול הזיק את הגדול. וקטן את הקטן. והמזיק אומר לא כי. אלא קטן את הגדול. וגדול את הקטן. אחד תם ואחד מועד. הנזק אומר מועד הזיק את הגדול. ותם את הקטן. והמזיק אומר לא כי. אלא תם את הגדול. ומועד את הקטן. המוציא מחבירו עליו הראיה.

פרק ד

שור שנגח ארבע וחמשה שורים. זה אחר זה. ישלם לאחרון שבהם. ואם יש בו מותר יחזיר לשלפניו. ואם יש בו מותר יחזיר לשלפני פניו. והאחרון אחרון נשפר. דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים. ואין הנבלה יפה כלום. זה נוטל מנה. וזה נוטל מנה. חזר ונגח שור אחר שוה מאתים. האחרון נוטל מנה. ושלפניו זה נוטל חמשים וזה נוטל חמשים. חזר ונגח שור אחר שוה מאתים.

הַאֲחֵרוֹן נוֹטֵל מִנֶּה וְשִׁלְפָּנָיו חֲמִשִּׁים זָוִי וְשָׁנִים הָרָאשׁוֹנִים
דִּינָר זָהָב:

ב שוֹר שֶׁהוּא מוּעָד לְמִינוֹ וְאִינוּ מוּעָד לְשְׂאִינוּ מִינוֹ מוּעָד
לְאָדָם וְאִינוּ מוּעָד לְבִהֶמָּה מוּעָד לְקִטְנִים וְאִינוּ מוּעָד
לְגִדּוּלִים אֵת שֶׁהוּא מוּעָד לוֹ מְשִׁלֵּם גִּזְק שָׁלֵם וְאֵת
שְׂאִינוּ מוּעָד לוֹ מְשִׁלֵּם חֲצִי גִזְק אָמְרוּ לְפָנֵי רַבִּי יְהוּדָה
הֲרִי שֶׁהוּא מוּעָד לְשִׁבְתוֹת וְאִינוּ מוּעָד לְחֹל אָמַר לָהֶם
לְשִׁבְתוֹת מְשִׁלֵּם גִּזְק שָׁלֵם לִימוֹת הַחֹל מְשִׁלֵּם חֲצִי גִזְק
אֵימָתִי הוּא תָם מְשִׁיחִזּוֹר בּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמֵי שִׁבְתוֹת:

ג שוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּגְחַל לְשׂוֹר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְשֶׁל הַקֹּדֶשׁ
שֶׁנִּגְחַל לְשׂוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל פָּטוֹר שֶׁנֶּאֱמַר שׂוֹר רֵעֵהוּ וְלֹא
שׂוֹר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ שׂוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּגְחַל לְשׂוֹר שֶׁל גֹּזִי
פָּטוֹר וְשֶׁל גֹּזִי שֶׁנִּגְחַל לְשׂוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל בֵּין תָּם בֵּין מוּעָד
מְשִׁלֵּם גִּזְק שָׁלֵם:

ד שוֹר שֶׁל פֶּקַח שֶׁנִּגְחַל שׂוֹר שֶׁל חֵרֶשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן חֵיֵב
וְשֶׁל חֵרֶשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן שֶׁנִּגְחַל שׂוֹר שֶׁל פֶּקַח פָּטוֹר
שׂוֹר שֶׁל חֵרֶשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן שֶׁנִּגְחַל בֵּית דִּין מַעֲמִידִין
לָהֶן אֶפֶסְרוֹפּוֹס וּמַעֲמִידִין לָהֶם בְּפָנֵי אֶפֶסְרוֹפּוֹס נִתְפַּקַּח
הַחֵרֶשׁ נִשְׁתַּפָּה הַשׁוֹטָה וְהַגְדִּיל הַקָּטָן חָזַר לְתִמּוּתוֹ
דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר רַבִּי יוֹסִי אָמַר הֲרִי הוּא בְּחִזְקָתוֹ שׂוֹר
הָאֶצְטָדִין אִינוּ חֵיֵב מִיתָה שֶׁנֶּאֱמַר כִּי יִגַּח וְלֹא שִׁיגִיחוּהוּ:

ה שׁוֹר שֶׁנִּגְחַ אֶת הָאָדָם וּמֵת. מוֹעֵד מְשִׁלִּים כִּפָּר. וְתָם פְּטוּר מִן הַכִּפָּר. וְזֶה חִיבִים מִיתָה. וְכֵן בִּבְנִין. וְכֵן בְּבֵת. נִגְחַ עֶבֶד אוֹ אִמָּה. נוֹתֵן שְׁלֵשִׁים סְלָעִים. בֵּין שֶׁהוּא יָפָה מֵאָה מִנֶּה. וּבֵין שְׁאִינוֹ יָפָה אֶלָּא דִּינָר אֶחָד:

י שׁוֹר שֶׁהָיָה מִתְחַכֵּךְ בַּכֶּתֶל. וְנָפַל עַל הָאָדָם. נִתְכַּוֵּן לַהֲרוֹג אֶת הַבְּהֵמָה. וְהָרַג אֶת הָאָדָם. לְגוֹי וְהָרַג בֶּן יִשְׂרָאֵל. לְנַפְלִים וְהָרַג בֶּן קִימָא. פְּטוּר:

י' שׁוֹר הָאִשָּׁה. שׁוֹר הֵיתוּמִים. שׁוֹר הָאֶפֶסְטְרוֹפֹס. שׁוֹר הַמִּדְבָּר. שׁוֹר הַהֶקְדֵּשׁ. שׁוֹר הַגֵּר שְׁמֵת. וְאִין לוֹ יוֹרְשִׁין. הָרִי אֵלּוֹ חִיבִים מִיתָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שׁוֹר הַמִּדְבָּר. שׁוֹר הַהֶקְדֵּשׁ. שׁוֹר הַגֵּר שְׁמֵת. (וְאִין לוֹ יוֹרְשִׁין.) פְּטוּרִים מִן הַמִּיתָה. לְפִי שְׁאִין לָהֶם בָּעָלִים:

ח שׁוֹר שֶׁהוּא יוֹצֵא לְהַסְקָל. וְהַקְדִּישׁוּ בְּעָלָיו אִינוֹ מְקַדְּשִׁי. שְׁחָטוּ. בְּשָׂרוֹ אָסוּר. וְאִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ. הַקְדִּישׁוּ בְּעָלָיו. מְקַדְּשִׁי. וְאִם שְׁחָטוּ. בְּשָׂרוֹ מוֹתֵר:

ט מְסָרוֹ לְשׁוֹמֵר חֲנָם. וְלִשְׂוֹאֵל. לְנוֹשֵׂא שְׂכָר. וְלִשְׂזוֹכֵר. נִכְנְסוּ תַּחַת הַבָּעָלִים. מוֹעֵד מְשִׁלִּים נֶזֶק שָׁלֵם. וְתָם מְשִׁלִּים חֲצִי נֶזֶק. קָשְׁרוּ בְּעָלָיו בַּמוֹסְרָה. וְנָעַל בִּפְנֵיו כְּרָאוּי. וַיֵּצֵא וְהִזִּיק. אֶחָד תָּם. וְאֶחָד מוֹעֵד חֵיב. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר תָּם חֵיב. וּמוֹעֵד פְּטוּר. שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ בְּעָלָיו. וְשֹׁמֵר הוּא זֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִין לוֹ שְׁמִירָה. אֶלָּא סָבִין:

פרק ה

שׁוֹר שֶׁנִּגְחָ אֶת הַפָּרָה וְנִמְצָא עֹבְרָה בְּצִדָּהּ וְאִין יָדוּעַ.
אם עד שלא נגחה ילדה אם משנגחה ילדה.
משלם חצי נזק לפרה ורביע נזק לולד וכן פרה שנגחה
את השור ונמצא ולדה בצדה ו אין ידוע אם עד שלא
נגחה ילדה אם משנגחה ילדה משלם חצי נזק מן
הפרה ורביע נזק מן הולד:

ב הקדר שהכניס קדרותיו לחצר בעל הבית שלא
ברשותו ושברתן בהמתו של בעל הבית פטור ואם
חזקה בהן בעל הקדרות חייב ואם הכניס ברשותו
בעל החצר חייב הכניס פירותיו לחצר בעל הבית שלא
ברשותו ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור ואם חזקה
בהן בעל הפירות חייב ואם הכניס ברשותו בעל החצר
חייב:

א הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשותו נגחו שורו
של בעל הבית או שנשכו כלבו של בעל הבית פטור.
נגח הוא שורו של בעל הבית חייב נפל לבורו והבאיש
מימיו חייב היתה אביו או בנו לתוכו משלם את הכפר.
ואם הכניס ברשותו בעל החצר חייב רבי אומר בכלן
אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור:

ד שור שהיה מתכוין לחבירו והכה את האשה ויצאו
ילדיה פטור מדמי ולדות ואדם שהיה מתכוין לחבירו

והכה את האשה ויצאו ילדיה משלם דמי ולדות כיצד
משלם דמי ולדות שמים את האשה כמה היא יפה עד
שלא ילדה וכמה היא יפה משילדה אמר רבן שמעון
בן גמליאל אם בן משהאשה יולדת משבחת אלא שמים
את הולדות כמה הן יפין ונותן לבעל ואם אין לה בעל
נותן ליורשיו היתה שפחה ונשתחררה או גזירת פטור:

ה החופר בור ברשות היחיד ופתחו לרשות הרבים או
ברשות הרבים ופתחו לרשות היחיד ברשות היחיד
ופתחו לרשות היחיד אחר חייב החופר בור ברשות
הרבים ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב אחד החופר
בור שיח ומערה חריצין ונעיצין חייב אם בן למה נאמר
בור מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים אף כל
שיש בו כדי להמית עשרה טפחים היו פחותין מעשרה
טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור ואם הוזק
בו חייב:

י בור של שני שותפין עבר עליו הראשון ולא כסהו
והשני ולא כסהו השני חייב כסהו הראשון ובא השני
ומצאו מגולה ולא כסהו השני חייב כסהו כראוי ונפל
לתוכו שור או חמור ומת פטור לא כסהו כראוי ונפל
לתוכו שור או חמור ומת חייב נפל לפניו מקול הכריה
חייב לאחוריו מקול הכריה פטור נפל לתוכו שור וכליו
ונשתברו חמור וכליו ונתקרו עו חייב על הבהמה ופטור

על הכלים. נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן חייב. בן או בת. עבד או אמה פטור:

^א אחד שור ואחד כל בהמה. לנפילת הבזר. ולהפרשת הר סיני. ולתשלומי כפל. ולהשבת אבדה. לפריקה. לחסימה. לכלאים. ולשבת. וכן חיה ועוף. כיוצא בהן. אם כן למה נאמר שור או חמור. אלא שדבר הכתוב בהווה:

פרק ו

הכונס צאן לדיר ונעל בפניה פראוי. ויצאה והזיקה פטור. לא נעל בפניה פראוי. ויצאה והזיקה חייב. נפרצה בלילה או שפרצוה לסטים. ויצאה והזיקה פטור. הוציאוה לסטים (לסטים) חייבים:

^ב הניחה בחמה. או שמסרה לחרש שוטה וקטן. ויצאה והזיקה חייב. מסרה לרועה. נכנס רועה תחתיו. נפלה לגינה ונהנית. משלם מה שנהנית. ירדה כדרךה והזיקה. משלם מה שהזיקה. כיצד משלם מה שהזיקה. שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה. רבי שמעון אומר אכלה פירות גמורים משלם פירות גמורים. אם סאה סאה אם סאתים סאתים:

^ג המגדיש בתוך שדה חבירו שלא ברשות. ואכלתו בהמתו של בעל השדה. פטור. ואם הזיקה בהן. בעל הגדיש חייב. ואם הגדיש ברשות. בעל השדה חייב:

י השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור בדיני אדם וחיוב בדיני שמים שלח ביד פקח הפקח חייב אחד הביא את האור ואחד הביא את העצים המביא את העצים חייב אחד הביא העצים ואחד הביא האור המביא את האור חייב בא אחד ולבה המלבה חייב לבתה הרוח כלן פטורין השולח את הבערה ואכלה עצים או אבנים או עפר חייב שנאמר כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבעיר את הבערה עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות או דרך הרבים או נהר פטור המדליק בתוך שלו עד כמה תעבור הדליקה רבי אליעזר בן עזריה אומר רואין אותה כאלו היא באמצע בית כור רבי אליעזר אומר שש עשרה אמות בדרך רשות הרבים רבי עקיבא אומר חמשים אמה רבי שמעון אומר שלם ישלם המבעיר את הבערה הכל לפי הדליקה:

ה המדליק את הגדיש והיו בו כלים ודלקו רבי יהודה אומר ישלם (כל) מה שבתוכו וחכמים אומרים אינו משלם אלא גדיש של חטין או של שעורים ה"ה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור ומודים חכמים לרבי יהודה במדליק את הבירה שהוא משלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח בבתים:

י גַּן שִׁיִּצָא מִתַּחַת הַפְּטִישׁ וְהִזִּיק חֵיב גָּמַל שֶׁהִיא טְעוֹן פְּשָׁתָן וְעֵבֶר בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים וְנִכְנָס פְּשָׁתָנוּ לְתוֹךְ הַחֲנוּת וְדָלְקָה בָּנְרוֹ שֶׁל חֲנוּנִי וְהִדְלִיק אֶת הַבִּירָה בַּעַל הַגָּמַל חֵיב הַנִּיחַ הַחֲנוּנִי נָרוֹ מִבְּחוּץ הַחֲנוּנִי חֵיב רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בָּנֵר חֲנֻכָּה פָּטוּר:

פרק ז

מְרַבָּה מֵדַת תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל מִמֵּדַת תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחִמְשָׁה שֶׁמֵּדַת תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל נוֹהֶגֶת בֵּין בְּדָבָר שִׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים וּבֵין בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים וּמֵדַת תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחִמְשָׁה אֵינָה נוֹהֶגֶת אֲלֹא בְּשׁוֹר וְשֶׁה בִּלְבָד שֶׁנֶּאֱמַר כִּי יִגְנוֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׁה וְטָבְחוֹ וּמָכְרוֹ וְגוֹמֵר אֵין הַגֹּנוֹב אַחֵר הַגֹּנוֹב מְשֻׁלָּם תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל וְלֹא הַטּוֹבַח וְלֹא הַמוֹכֵר אַחֵר הַגֹּנוֹב מְשֻׁלָּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחִמְשָׁה:

ב גֹּנוֹב עַל פִּי שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּיהֶם אוֹ עַל פִּי שְׁנַיִם אַחֲרִים מְשֻׁלָּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחִמְשָׁה גֹּנוֹב וּמָכַר בְּשֶׁבֶת גֹּנוֹב וּמָכַר לַעֲבוֹדַת אֱלִילִים גֹּנוֹב וְטָבַח וּמָכַר בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים גֹּנוֹב מְשֻׁלָּם אָבִיו וְטָבַח וּמָכַר וְאַחֵר כֵּךְ מֵת אָבִיו גֹּנוֹב וְטָבַח וְאַחֵר כֵּךְ הַקָּדִישׁ מְשֻׁלָּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחִמְשָׁה גֹּנוֹב וְטָבַח לְרִפּוּאָה אוֹ לְכֻלָּבִים הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצָא טְרֵפָה הַשּׁוֹחֵט חוֹלִין בַּעֲזָרָה מְשֻׁלָּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחִמְשָׁה רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בְּשֵׁנֵי אֵלוֹ:

ג גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּיהֶם וְנִמְצְאוּ זִמְמִין.
 מְשַׁלְּמִין הַכֹּל. גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּי שְׁנַיִם
 אַחֲרָיִם. אֵלּוּ וְאֵלּוּ נִמְצְאוּ זִמְמִין. הָרִאשׁוֹנִים מְשַׁלְּמִין
 תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל. וְהָאַחֲרֹנִים מְשַׁלְּמִין תְּשֻׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה.
 נִמְצְאוּ אַחֲרֹנִים זִמְמִין. הוּא מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל. וְהֵם
 מְשַׁלְּמִין תְּשֻׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה. אֶחָד מִן הָאַחֲרֹנִים זִמֶּם. בְּטִלָּה
 עֵדוּת שְׁנִיָּה. אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים זִמֶּם. בְּטִלָּה כָּל הָעֵדוּת.
 שְׂאֵם אֵין גְּנִיבָה אֵין טְבִיחָה וְאֵין מְכִירָה:

ד גָּנַב עַל פִּי שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּי עַד אֶחָד. אוֹ
 עַל פִּי עֶצְמוֹ. מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי
 אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב וְטָבַח בְּשֶׁבֶת גָּנַב וְטָבַח לַעֲבוֹדַת
 אֱלִילִים. גָּנַב מִשָּׁל אָבִיו וּמֵת אָבִיו. וְאַחַר כֵּךְ טָבַח וּמָכַר.
 גָּנַב וְהִקְדִּישׁ וְאַחַר כֵּךְ טָבַח וּמָכַר. מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי
 כָּפֶל וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי שְׁמַעוֹן
 אוֹמֵר קֳדָשִׁים שְׁחִיב בְּאַחֲרֵי־וֹתָם מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה
 וַחֲמִשָּׁה. שְׂאֵין חֵיב בְּאַחֲרֵי־וֹתָם פְּטוֹר:

ה מָכְרוּ חוּץ (מֵאֶחָד) מִמָּאָה שָׁבוּ. אוֹ שֶׁהִיתָה לוֹ בֹּ
 שׁוֹתְפוֹת. הַשּׁוֹחֵט וְנִתְּנָבְלָה בִּידּוֹ. הַנוֹחֵר וְהַמַּעֲקָר מְשַׁלֵּם
 תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל. וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גָּנַב
 בְּרִשּׁוֹת הַבְּעָלִים וְטָבַח (וּמָכַר) חוּץ מִרְשׁוֹתָם. אוֹ שֶׁגָּנַב
 חוּץ מִרְשׁוֹתָם. וְטָבַח וּמָכַר בְּרִשּׁוֹתָם. אוֹ שֶׁגָּנַב וְטָבַח
 וּמָכַר חוּץ מִרְשׁוֹתָם. מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה.
 אֲבָל גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר בְּרִשּׁוֹתָם פְּטוֹר:

יְהִי מוֹשְׁכוֹ וְיוֹצֵא וּמֵת בְּרִשּׁוֹת הַבְּעָלִים פְּטוֹר. הַגְּבִיּהוּ
אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ מִרִּשּׁוֹת הַבְּעָלִים וּמֵת חֵיב. נִתְּנוּ לְבִכּוּרֵת
בְּנוֹ. אוֹ לְבַעַל חֻבּוֹ. לְשׁוֹמֵר חֲנָם. וְלִשְׂוֹאֵל. לְנוֹשֵׂא שְׂכָר.
וְלִשְׂכָר. וְהִיא מוֹשְׁכוֹ וּמֵת בְּרִשּׁוֹת הַבְּעָלִים. פְּטוֹר.
הַגְּבִיּהוּ אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ מִרִּשּׁוֹת הַבְּעָלִים וּמֵת. חֵיב:

י אֵין מְגִדְלִין בְּהֶמָּה דָּקָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל מְגִדְלִין
בְּסוּרְיָא וּבַמְדְּבָרוֹת שְׁבַּאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל. אֵין מְגִדְלִין תְּרַנְגוּלִין
בִּירוּשָׁלַיִם מִפְּנֵי הַקְּדָשִׁים. וְלֹא כֹהֲנִים בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי
הַטְּהוֹרוֹת. וְלֹא יְגַדֵּל יִשְׂרָאֵל חֲזִירִים בְּכָל מְקוֹם. לֹא יְגַדֵּל
אָדָם אֶת הַכֶּלֶב אֲלֵא אִם כֵּן הִיא קָשׁוּר בְּשִׁלְשֻׁלֶת. אֵין
פוֹרְסִין נִשְׁבִּין לַיוֹנִים. אֲלֵא אִם כֵּן הִיא רְחוּק מִן הַיִּשּׁוּב
שְׁלֵשִׁים רִיס:

פרק ח

הַחוֹבֵל בַּחֲבִירוֹ חֵיב עָלָיו מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה דְּבָרִים. בְּנִזְק.
בְּצַעַר. בְּרַפּוּי. בְּשִׁבְתָּ. וּבְבִשְׁתָּ. בְּנִזְק כִּי צָד.
סָמָא אֶת עֵינוֹ. קָטַע אֶת יָדוֹ. שָׁבַר אֶת רִגְלוֹ. רוֹאֵין אוֹתוֹ
כְּאִלוֹ הוּא עֹבֵד נִמְכָּר בְּשׁוּק. וְשִׁמִּין כֶּמֶה הִיא יָפָה וְכֶמֶה
הוּא יָפָה. צַעַר. כְּנֹאז בְּשִׁפּוּד. אוֹ בְּמִסְמָר. וְאַפִּילוּ עַל
צַפְרָנוֹ. מְקוֹם שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה חֲבוּרָה. אוֹמְדִין כֶּמֶה אָדָם
כִּיּוֹצֵא בָּזָה. רוֹצֵה לְטוֹל לַהֲיוֹת מְצֻטָּעַר כִּדְּרַפּוּי. הִכְהוּ
חֵיב לְרַפְּאוֹתוֹ. עָלוּ בוֹ צִמְחִים. אִם מִחֲמַת הַמָּכָה חֵיב.
שֶׁלֹא מִחֲמַת הַמָּכָה פְּטוֹר. חֵיתָה וְנִסְתָּרָה חֵיתָה וְנִסְתָּרָה.

חֵיב לְרַפְּאוֹתוֹ. חֵיתָה כָּל צָרָכָה. אֵינוֹ חֵיב לְרַפְּאוֹתוֹ. שְׁבֶת
 רוֹאִין אוֹתוֹ בְּאֵלוֹ הוּא שׁוֹמֵר קְשׁוּאִין. שְׂכָבֵר נָתַן לוֹ דְּמֵי
 יָדוֹ וְדְמֵי רִגְלוֹ. בִּשְׁתֵּי הַכֹּל לְפִי הַמְּבִישׁ וְהַמְּתַבֵּישׁ. הַמְּבִישׁ
 אֶת הָעֵרוֹם. הַמְּבִישׁ אֶת הַסּוּמָא. וְהַמְּבִישׁ אֶת הַיֵּשֶׁן חֵיב.
 וַיֵּשֶׁן שְׂבִישׁ פָּטוּר. נָפַל מִן הַגֵּג וְהִזִּיק וּבִישׁ. חֵיב עַל
 הַנֶּזֶק. וּפָטוּר עַל הַבִּשְׁתִּי. (שְׁנָאֵמַר וְשִׁלְחָה יָדָהּ וְהִחֲזִיקָהּ
 בְּמַבּוּשִׁיו. אֵינוֹ חֵיב עַל הַבִּשְׁתִּי) עַד שֶׁיֵּהָא מִתְכַּוֵּין:

בִּזֶּה חֹמֶר בְּאֶדָם מִבְּשׁוּר. שֶׁהָאָדָם מְשַׁלֵּם נֶזֶק צֶעַר רַפּוּי
 שְׁבֶת וּבִשְׁתִּי. וּמְשַׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת. וְשׁוֹר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא
 נֶזֶק. וּפָטוּר מִדְּמֵי וְלָדוֹת:

אֵל הַמֶּכָּה אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם חֲבוּרָה.
 וְהַחֹבֵל בְּחֻבְרֵי בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. חֵיב בְּכָלֶן. הַחֹבֵל בְּעֶבֶד
 עֲבָרִי. חֵיב בְּכָלֶן. חוּץ מִן הַשְּׁבֶת בְּזֶמֶן שֶׁהוּא שְׁלוֹ. הַחֹבֵל
 בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁל אַחֲרִים חֵיב בְּכָלֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין
 לְעֶבְדִּים בִּשְׁתִּי:

דִּחְרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטַן פְּגִיעַתָּן רָעָה. הַחֹבֵל בָּהֶן חֵיב. וְהֵם
 שְׁחִבְלוּ בְּאַחֲרִים פָּטוּרִין. הָעֶבֶד וְהָאִשָּׁה פְּגִיעַתָּן רָעָה.
 הַחֹבֵל בָּהֶן חֵיב. וְהֵם שְׁחִבְלוּ בְּאַחֲרִים פָּטוּרִין. אֲבָל
 מְשַׁלְּמִין לְאַחַר זֶמֶן. נִתְגַּרְשָׁה הָאִשָּׁה. נִשְׁתַּחֲרַר הָעֶבֶד.
 חֵיבִין לְשִׁלֵּם:

ה' המכה אביו ואמו ועשה בהן חבורה. החובל בחבירו בשבת פטור מכלן. מפני שהוא נדון בנפשו. והחובל בעבד כנעני שלו. פטור מכלן:

י' התוקע לחבירו נותן לו סלע. רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי מנה. סטרו נותן לו מאתים זוז. לאחר ידו נותן לו ארבע מאות זוז. צרם באזנו. תלש בשערו. רקק והגיע בו רוקו. העביר טליתו ממנו. פרע ראש האשה בשוק. נותן ארבע מאות זוז. הכל לפי כבודו. אמר רבי עקיבא אפילו עניים שבישראל רואין אותם כאלו הם בני חורין שיירדו מנכסיהם. שהם בני אברהם יצחק ויעקב. ומעשה באחד שפרע ראש האשה בשוק ובאה לפני רבי עקיבא וחיבו לתן לה ארבע מאות זוז. אמר לו רבי תן לי זמן. נתן לו זמן. שמרה עומדת על פתח חצרה. ושבר את הפך בפניה. ובו כאיסר שמן. גלתה את ראשה והיתה מטפחת ומנחת ידה על ראשה. העמיד עליה עדים. ובא לפני רבי עקיבא אמר לו (רבי) לזו אני נותן ארבע מאות זוז. אמר לו לא אמרת כלום. שהחובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור. אחרים שחבלו בו חייבין. הקוצץ נטיעותיו אף על פי שאינו רשאי פטור. אחרים (שקצצו את נטיעותיו) חייבים:

י' אף על פי שהוא נותן לו. אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו. שנאמר ועתה השב אשת וגומר. ומנן שלא יהא המוחל אכזרי שנאמר ויתפלל אברהם אל האלהים

וְגוֹמֵר. הָאוֹמֵר סָמָא אֶת עֵינָיו קָטַע אֶת יָדָיו שֶׁבֶר אֶת
 רִגְלָיו חֵיב. עַל מִנַּת לַפְטוֹר חֵיב. קָרַע אֶת כְּסוּתָיו שֶׁבֶר
 אֶת כַּדֵּי חֵיב. עַל מִנַּת לַפְטוֹר פְּטוֹר. עָשָׂה כֵּן לְאִישׁ פְּלוֹנִי
 עַל מִנַּת לַפְטוֹר. חֵיב. בֵּין בְּגוּפוֹ בֵּין בְּמִמּוֹנוֹ:

פרק ט

הַגּוֹזֵל עֲצִים וְעֶשְׂאֵן כָּלִים. צָמַר וְעֶשְׂאֵן בְּגָדִים. מְשַׁלֵּם
 כְּשַׁעַת הַגְּזֻלָּה. גְּזוּל פָּרָה מְעַבְרָת וְיִלְדָּה. רָחֵל
 טְעוּנָה וְגִזְזָה. מְשַׁלֵּם דָּמֵי פָּרָה הָעוֹמֶדֶת לִילֵד. דָּמֵי רָחֵל
 הָעוֹמֶדֶת לִגְזֹז. גְּזוּל פָּרָה וְנִתְעַבְּרָה אֶצְלוֹ וְיִלְדָּה. רָחֵל
 וְנִטְעָנָה אֶצְלוֹ וְגִזְזָה. מְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת הַגְּזֻלָּה. זֶה הַכָּלָל כָּל
 הַגְּזֻלָּנִים. מְשַׁלְּמִין כְּשַׁעַת הַגְּזֻלָּה:

^ב גְּזוּל בַּהֶמָּה וְהַזְקִינָה. עֲבָדִים וְהַזְקִינוּ. מְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת
 הַגְּזֻלָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר בְּעֲבָדִים אוֹמֵר לוֹ הָרִי שְׁלָךְ
 לַפְּנִיךְ. גְּזוּל מְטֵבֵעַ וְנִסְדֵּק. פִּירוֹת וְהִרְקִיבוּ. זֵין וְהַחְמִיץ.
 מְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת הַגְּזֻלָּה. מְטֵבֵעַ וְנִפְסֵל. תְּרוּמָה וְנִטְמָאת.
 חֶמֶץ וְעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח. בַּהֶמָּה וְנִעְבְּדָה בָּהּ עֲבִירָה. אוֹ
 שִׁנְפָּסָה מֵעַל גְּבִי מִזְבֵּחַ. אוֹ שֶׁהִיתָה יוֹצֵא לְסֶקֶל. אוֹמֵר
 לוֹ הָרִי שְׁלָךְ לַפְּנִיךְ:

^ג נָתַן לְאוֹמְנִים לְתַקֵּן וְקִלְקְלוּ. חֵיבִים לְשֵׁלֵם. נָתַן לְחֹרֶשׁ
 שָׂדֶה תִּיבָה וּמִגְדָּל לְתַקֵּן. וְקִלְקַל. חֵיב לְשֵׁלֵם. הַבְּנָאִי
 שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לְסִתּוֹר אֶת הַכֶּתֶל. וְשֶׁבֶר אֶת הָאֲבָנִים אוֹ

שֶׁהַזֵּיק חָיֵב לְשֵׁלֵם. הִיָּה סוֹתֵר מִצֵּד זֶה. וְנִפְל מִצֵּד אֲחֵר.
פְּטוּר. וְאִם מִחֲמַת הַמֶּכֶה חָיֵב:

ד' הַנוֹתֵן צֶמֶר לְצִבְעֵה וְהַקֹּדִיחוֹ יוֹרֶה. נוֹתֵן לוֹ דָּמִי צֶמְרוֹ.
צִבְעוֹ כָּאוֹר. אִם הִשְׁבַּח יִתֵּר עַל הַיִּצִּיָּאָה. נוֹתֵן לוֹ אֶת
הַיִּצִּיָּאָה. וְאִם הַיִּצִּיָּאָה יִתֵּרָה עַל הַשְּׁבַח. נוֹתֵן לוֹ אֶת
הַשְּׁבַח. לְצִבּוּעַ לוֹ אָדוֹם. וְצִבְעוֹ שְׁחֹר. שְׁחֹר וְצִבְעוֹ
אָדוֹם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר נוֹתֵן לוֹ דָּמִי צֶמְרוֹ. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר אִם הִשְׁבַּח יוֹתֵר עַל הַיִּצִּיָּאָה. נוֹתֵן לוֹ אֶת הַיִּצִּיָּאָה.
וְאִם הַיִּצִּיָּאָה יִתֵּרָה עַל הַשְּׁבַח. נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשְּׁבַח:

ה' הַגּוֹזֵל אֶת חֲבִירוֹ שְׁוֶה פְּרוּטָה וְנִשְׁבַּע לוֹ. יוֹלִיכֵנוּ אַחֲרָיו
(אֶפִּילוֹ) לְמַדִּי. לֹא יִתֵּן לֹא לִבְנוֹ. וְלֹא לְשְׁלוּחוֹ. אֲבָל נוֹתֵן
לְשְׁלִיחַ בֵּית דִּין. וְאִם מֵת יַחֲזִיר לְיוֹרְשׁוֹ:

ו' נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן. וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַחֲמִשׁ. מָחַל לוֹ עַל
הַקֶּרֶן. וְלֹא מָחַל לוֹ עַל הַחֲמִשׁ. מָחַל לוֹ עַל זֶה וְעַל זֶה.
חוּץ מִפְּחוֹת מְשֻׁה פְּרוּטָה בַּקֶּרֶן. אֵינוֹ צָרִיד לִילֵךְ אַחֲרָיו.
נָתַן לוֹ אֶת הַחֲמִשׁ. וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן. מָחַל לוֹ עַל
הַחֲמִשׁ. וְלֹא מָחַל לוֹ עַל הַקֶּרֶן. מָחַל לוֹ עַל זֶה וְעַל זֶה.
חוּץ מְשֻׁה פְּרוּטָה בַּקֶּרֶן. צָרִיד לִילֵךְ אַחֲרָיו:

ז' נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן. וְנִשְׁבַּע לוֹ עַל הַחֲמִשׁ. הִרִי זֶה מְשֻׁלֵּם
חֲמִשׁ עַל חֲמִשׁ. עַד שִׁיתִּמָּעֵט הַקֶּרֶן פְּחוֹת מְשֻׁה פְּרוּטָה.
וְכֵן בַּפְּקָדוֹן. אוֹ בַתְּשׁוּמַת יָד. אוֹ בַּגָּזֵל. אוֹ עָשָׂק אֶת עַמִּיתוֹ.
אוֹ מִצָּא אֲבִידָה וְכַחֵשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל שְׁקֵר. הִרִי זֶה מְשֻׁלֵּם

קָרַן וְחָמֵשׁ וְאִשָּׁם הֵיכֵן פִּקְדוֹנִי אָמַר לוֹ נֶאֱבֹד מִשְׁבִּיעֶדָּא
אָנִי וְאָמַר אָמֵן וְהָעֵדִים מְעִידִין אוֹתוֹ שְׁאֵכְלוּ מִשְׁלֵם קָרַן
הוֹדָה מִעֲצָמוֹ מִשְׁלֵם קָרַן וְחָמֵשׁ וְאִשָּׁם:

הֵיכֵן פִּקְדוֹנִי אָמַר לוֹ נִגְנַב מִשְׁבִּיעֶדָּא אָנִי וְאָמַר אָמֵן
וְהָעֵדִים מְעִידִים אוֹתוֹ שְׁגָנְבוּ מִשְׁלֵם תְּשְׁלוּמֵי כָּפֹל הוֹדָה
מִעֲצָמוֹ מִשְׁלֵם קָרַן וְחָמֵשׁ וְאִשָּׁם:

הַגּוֹזֵל אֶת אָבִיו וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמַת הָרִי זֶה מִשְׁלֵם קָרַן
וְחָמֵשׁ לְבָנָיו אוֹ לְאֶחָיו וְאִם אֵינוֹ רוֹצֶה אוֹ שָׁאִין לוֹ לֹא
וּבִעֲלֵי הַחוּב בָּאִים וְנִפְרָעִים:

הָאוֹמֵר לְבָנוֹ קוֹנֵם אִי אֶתָּה נִהְיָה מִשְׁלִי אִם מֵת יִירָשְׁנוּ
בְּחַיָּיו וּבְמוֹתוֹ אִם מֵת לֹא יִירָשְׁנוּ וַיִּחְזִיר לְבָנָיו אוֹ לְאֶחָיו
וְאִם אֵין לוֹ לֹא וּבִעֲלֵי הַחוּב בָּאִים וְנִפְרָעִים:

הַגּוֹזֵל אֶת הָגֵר וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמַת הָרִי זֶה מִשְׁלֵם קָרַן
וְחָמֵשׁ לְכֹהֲנִים וְאִשָּׁם לְמִזְבֵּחַ שֶׁנֶּאֱמַר וְאִם אֵין לְאִישׁ
גּוֹאֵל לְהָשִׁיב הָאִשָּׁם אֵלָיו הָאִשָּׁם הַמּוֹשֵׁב לֵי לִכְהֵן וְגוֹמֵר
הִיָּה מַעֲלָה אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הָאִשָּׁם וּמַת הַכֶּסֶף יִנָּתֵן לְבָנָיו
וְהָאִשָּׁם יִרְעָה עַד שִׁסְתָּאב וַיִּמָּכֶר וַיִּפְּלוּ דָמָיו לַנִּדְבָה:

נָתַן הַכֶּסֶף לְאִנְשֵׁי מִשְׁמֶר וּמַת אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוּלִין
לְהוֹצִיא מִיָּדָם שֶׁנֶּאֱמַר אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לִכְהֵן לוֹ יִהְיֶה
נָתַן הַכֶּסֶף לְהַוִּירֵב וְאִשָּׁם לִידְעָה יֵצֵא אִשָּׁם לְהַוִּירֵב
וְכֶסֶף לִידְעָה אִם קָיָם הָאִשָּׁם יִקְרִיבוּהוּ בְּנֵי יִדְעָה וְאִם

לֹא יִחְזִיר וַיָּבִיא אֶשֶׁם אַחֵר שֶׁהֵמְבִיא גָזִילוּ עַד שֶׁלֹּא
הֵבִיא אֶשְׁמוֹ יֵצֵא הֵבִיא אֶשְׁמוֹ עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא גָזִילוּ לֹא
יֵצֵא נָתַן אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַחֲמִשׁ אֵין הַחֲמִשׁ
מֵעַכְבָּ:

פרק י

הַגִּזְזָל וּמֵאכִיל אֶת בָּנָיו וְהֵנִיחַ לַפְּנִיָּהֶם פְּטוּרִין מִלְּשָׁלֵם.
וְאִם הָיָה דָּבָר שֵׁישׁ בּוֹ אַחֲרִיּוֹת חִיבִין לְשָׁלֵם אֵין
פּוֹרְטִין לֹא מִתִּיבֵת הַמוֹכְסִין וְלֹא מִכִּיס שֶׁל גִּבְאִין וְאֵין
נוֹטְלִין מֵהֶם צִדְקָה אֲבָל נוֹטֵל הוּא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ אוֹ מִן
הַשּׁוּק:

^א נָטְלוּ מוֹכְסִין אֶת חֲמוּרוֹ וְנָתְנוּ לוֹ חֲמוּר אַחֵר גָּזִלוּ
לְסֻטִּים אֶת כֶּסֶתוֹ וְנָתְנוּ לוֹ כֶּסֶת אַחֶרֶת הָרִי אֵלָיו שָׁלוֹ.
מִפְּנֵי שֶׁהִבְעֵלִים מִתִּיאֲשִׁין מֵהֶן הַמְצִיל מִן הַנֶּהֱרִי אוֹ מִן
הַגִּיס אוֹ מִן הַלְסֻטִּים אִם נִתִּיאֲשׁוּ הִבְעֵלִים הָרִי אֵלָיו שָׁלוֹ.
וְכֵן נָחִיל שֶׁל דְּבוּרִים אִם נִתִּיאֲשׁוּ הִבְעֵלִים הָרִי אֵלָיו שָׁלוֹ.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא נֶאֱמַנָת אִשָּׁה אוֹ קָטָן לוֹמַר.
מִכָּאֵן יֵצֵא נָחִיל זֶה וּמֵהֶלֶךְ בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבִירוֹ לְהַצִּיל אֶת
נָחִילוֹ וְאִם הִזִּיק מִשָּׁלֵם מֵה שֶׁהִזִּיק אֲבָל לֹא יִקּוֹץ אֶת
סוֹכּוֹ עַל מְנַת לִתֵּן אֶת הַדָּמִים רַבִּי יִשְׁמַעְיֵאל בֶּנוֹ שֶׁל רַבִּי
יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא אוֹמֵר אֵף קוֹצֵץ וְנוֹתֵן אֶת הַדָּמִים:

ג המכיר כליו וספריו ביד אחר ויצא לו שם גניבה בעיר.
ישבע לו לזכות כמה הוציא ויטול ואם לאו לא כל הימנו.
שאני אומר מכרן לאחר ולקחן זה הימנו:

ד זה בא בחביתו של יין וזה בא בכדו של דבש נסדקה
חבית של דבש ושפך זה את יינו והציל את הדבש
לתוכה אין לו אלא שכרו ואם אמר אציל את שלך
ואתה נותן לי דמי שלי חייב לתן לו שטף נהר חמור
וחמור חבירו שלו יפה מנה ושל חבירו מאתים הניח
זה את שלו והציל את של חבירו אין לו אלא שכרו
ואם אמר לו אני אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי
חייב לתן לו:

ה הגזול שדה מחבירו ונטלוהו מסיקין אם מפת מדינה
היא אומר לו הרי שלך לפניך ואם מחמת הגזלן חייב
להעמיד לו שדה אחר שטפה נהר אומר לו הרי שלך
לפניך:

ו הגזול את חבירו או שלוה הימנו או שהפקיד לו
בישוב לא יחזיר לו במדבר על מנת לצאת במדבר.
יחזיר לו במדבר:

ז האומר לחבירו גזלתיך הלוייתי הפקדת אצלי ואני
יודע אם החזרתי לך אם לא החזרתי לך חייב לשלם.
אבל אם אמר לו אני יודע אם גזלתיך אם הלוייתי אם
הפקדת אצלי פטור מלשלם:

ח הגונב טלה מן העדר והחזירו ומת או נגנב חיב באחריותו לא ידעו בעלים לא בגניבתו ולא בחזירתו ומנו את הצאן והיא שלימה פטור (מלשלים):

ט אין לזקחין מן הרועים צמר וחלב וגדיים ולא משומרי פירות עצים ופירות אבל לזקחים מן הנשים כלי צמר ביהודה וכלי פשתן בגליל ועגלים בשרון וכלן שאמרו להטמין אסור ולזקחין בצים ותרגולים בכל מקום:

י מוכין שהכובס מוציא הרי אלו שלו ושהסורק מוציא הרי אלו של בעל הבית אם היה השחור על גבי הלבן נוטל את הכל והן שלו יתר מכן הרי אלו של בעל הבית החיט ששיר (מן) החוט כדי לתפור בו ומטלית שהיא שלש על שלש הרי אלו של בעל הבית מה שהחרש מוציא במעצד הרי אלו שלו ובכשיל של בעל הבית ואם היה עושה אצל בעל הבית אף הנסרת של בעל הבית: סליק

מסכת בבא מציעא

פרק א

שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטָלִית זֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצֵאתִיהּ וְזֶה אוֹמֵר
אֲנִי מְצֵאתִיהּ זֶה אוֹמֵר כֹּלָּה שְׁלִי וְזֶה אוֹמֵר כֹּלָּה
שְׁלִי זֶה יֹשֵׁב שְׁאִין לוֹ בֶּה פָחוֹת מִחֲצִיָּה וְזֶה יֹשֵׁב שְׁאִין
לוֹ בֶּה פָחוֹת מִחֲצִיָּה וַיִּחְלֹקוּ זֶה אוֹמֵר כֹּלָּה שְׁלִי וְזֶה
אוֹמֵר חֲצִיָּה שְׁלִי הָאוֹמֵר כֹּלָּה שְׁלִי יֹשֵׁב שְׁאִין לוֹ בֶּה
פָּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה חֻלְקִים וְהָאוֹמֵר חֲצִיָּה שְׁלִי יֹשֵׁב שְׁאִין
לוֹ בֶּה פָּחוֹת מִרְבִּיעַ זֶה נוֹטֵל שְׁלֹשָׁה חֻלְקִים וְזֶה נוֹטֵל
רְבִיעַ:

ב הָיוּ שְׁנַיִם רוֹכְבִּין עַל גִּבִּי בַּהֲמָה אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד רוֹכֵב
וְאֶחָד מְנַהִיג זֶה אוֹמֵר כֹּלָּה שְׁלִי וְזֶה אוֹמֵר כֹּלָּה שְׁלִי זֶה
יֹשֵׁב שְׁאִין לוֹ בֶּה פָּחוֹת מִחֲצִיָּה וְזֶה יֹשֵׁב שְׁאִין לוֹ בֶּה
פָּחוֹת מִחֲצִיָּה וַיִּחְלֹקוּ בְּזֶמֶן שֶׁהָיוּ מוֹדִים אוֹ שִׁישׁ לָהֶן
עֵדִים חוֹלְקִים בְּלֹא שְׁבוּעָה:

ג הָיָה רוֹכֵב עַל גִּבִּי בַּהֲמָה וְרָאָה אֶת הַמְּצִיאָה וְאָמַר
לְחֲבִירוֹ תִּנֶּה לִּי נִטְלָה וְאָמַר אֲנִי זָכִיתִי בָּהּ זָכָה בָּהּ אִם
מִשְׁנֵתָנָה לוֹ אָמַר אֲנִי זָכִיתִי בָּהּ תִּחְלָה לֹא אָמַר כְּלוּם:

ד רָאָה אֶת הַמְּצִיאָה וְנָפַל לוֹ עָלֶיהָ וּבָא אַחֵר וַיַּחֲזִיק בָּהּ
זֶה שֶׁהִחֲזִיק בָּהּ זָכָה בָּהּ רָאָה אוֹתָן רָצִין אַחֵר מְצִיאָה
אַחֵר צָבִי שְׁבוּר אַחֵר גּוֹזְלוֹת שְׁלֹא פָּרְחוּ וְאָמַר זָכָתָה

לִי שְׂדֵי זִכְתָּה לֹא הָיָה צָבִי רֶץ בְּדַרְכוֹ אוֹ שֶׁהָיוּ גִזְלוֹת
מִפְּרִיחִין וְאָמַר זִכְתָּה לִי שְׂדֵי לֹא אָמַר כָּלוּם:

ה' מְצִיאָת בָּנוּ וּבָתּוּ הַקֹּטְנִים מְצִיאָת עֲבָדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ
הַכְּנַעֲנִים מְצִיאָת אִשְׁתּוֹ הָרִי אֵלּוּ שְׁלוֹ מְצִיאָת בָּנוּ וּבָתּוּ
הַגְּדוֹלִים מְצִיאָת עֲבָדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעֲבָרִים מְצִיאָת אִשְׁתּוֹ
שֶׁגִּרְשָׁהּ אָף עַל פִּי שְׁלֹא נָתַן לָהּ כְּתוּבָתָהּ הָרִי אֵלּוּ
שְׁלָהֶן:

י' מְצָא שְׁטָרֵי חֹב אִם יֵשׁ בָּהֶן אַחֲרִיּוֹת נִכְסִים לֹא יַחְזִיר.
שְׁבִית דִּין נִפְרָעִין מֵהֶן אֵין בָּהֶן אַחֲרִיּוֹת נִכְסִים יַחְזִיר.
שָׂאִין בֵּית דִּין נִפְרָעִין מֵהֶן דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ לֹא יַחְזִיר מִפְּנֵי שְׁבִית דִּין נִפְרָעִין
מֵהֶן:

ז' מְצָא גִטֵּי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים דִּיתִיקֵי מִתְּנָה
וְשׁוֹבְרִים הָרִי זֶה לֹא יַחְזִיר שְׂאֲנִי אוֹמֵר כְּתוּבִים הָיוּ
וְנִמְלֵךְ עֲלֵיהֶם שְׁלֹא לְתָנָם:

ח' מְצָא אֲגָרוֹת שׁוֹם וְאֲגָרוֹת מְזוֹן שְׁטָרֵי חֲלִיצָה וּמֵאוּנִין
וְשְׁטָרֵי בִּירוּרִין וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין הָרִי זֶה יַחְזִיר מְצָא
בַּחֲפִיסָה אוֹ בְּדִלוּסְקָמָא תִּכְרִיךְ שֶׁל שְׁטָרוֹת אוֹ אֲגָדָה
שֶׁל שְׁטָרוֹת הָרִי זֶה יַחְזִיר וְכַמָּה הִיא אֲגָדָה שֶׁל שְׁטָרוֹת
שְׁלֹשָׁה קְשׁוּרִין זֶה בְּזֶה רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר
אֶחָד הַלֹּאֶה מִשְׁלָשָׁה יַחְזִיר לַלֹּאֶה שְׁלֹשָׁה הַלֹּוִין מֵאֶחָד
יַחְזִיר לַמִּלְוָה מְצָא שְׁטָר בֵּין שְׁטָרוֹתָיו וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה

טִיבוֹ יִהְיֶה מִנַּח עַד שְׂיבָא אֵלֶיהוּ אִם יֵשׁ עִמָּהֶן סִמְפוּנוֹת.
יַעֲשֶׂה מָה שֶׁבְּסִמְפוּנוֹת:

פרק ב

אֵלּוּ מְצִיאוֹת שְׁלוֹ וְאֵלּוּ חֵיב לְהַכְרִיז. אֵלּוּ מְצִיאוֹת
שְׁלוֹ. מֶצֶא פִּירוֹת מְפֻזָּרִין. מַעוֹת מְפֻזָּרוֹת. כְּרִיכוֹת
בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים. וְעֻגְלֵי דְבִילָה. כְּכָרוֹת שֶׁל נַחְתּוּם.
מַחְרוּזוֹת שֶׁל דָּגִים. וְחֲתִיכוֹת שֶׁל בָּשָׂר. וְגִזֵּי צֶמֶר הַבָּאוֹת
מִמְדִּינַתָּן. וְאַנִּיצֵי פֶשֶׁתָּן. וְלִשּׁוֹנוֹת שֶׁל אֲרָגְמָן. הָרִי אֵלּוּ
שְׁלוֹ. (דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר) רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל שֵׁשׁ בּוֹ שְׁנוֹי
חֵיב לְהַכְרִיז. כִּיצַד. מֶצֶא עֻגֹל וּבִתּוּכוֹ חֶרֶס. כְּכָר וּבִתּוּכוֹ
מַעוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אוֹמֵר כָּל כְּלִי אֲנַפְרִיא אֵינוֹ
חֵיב לְהַכְרִיז:

^ב וְאֵלּוּ חֵיב לְהַכְרִיז. מֶצֶא פִּירוֹת בְּכָלִי. אוֹ כְּלִי כְּמוֹת
שֶׁהוּא. מַעוֹת בְּכִיס אוֹ כִּיס כְּמוֹת שֶׁהוּא. צְבוּרֵי פִּירוֹת
צְבוּרֵי מַעוֹת. שְׁלִשָּׁה מִטְבָּעוֹת זֶה עַל גֵּב זֶה. כְּרִיכוֹת
בְּרִשּׁוֹת הִיחִיד וְכְכָרוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. וְגִזֵּי צֶמֶר
הַלְקוּחוֹת מִבֵּית הָאוֹמֶן. כְּדֵי יֵין וְכְדֵי שֶׁמֶן. הָרִי אֵלּוּ חֵיב
לְהַכְרִיז:

^ג מֶצֶא אַחֵר הַגֶּפֶה. אוֹ אַחֵר הַגָּדָר. גּוֹזְלוֹת מְקַשְּׁרִין.
אוֹ בְּשִׁבְלִין שֶׁבְּשָׂדוֹת. הָרִי זֶה לֹא יֵגַע בָּהֶן. מֶצֶא כְּלִי
בְּאַשְׁפָּה אִם מְכַסֶּה לֹא יֵגַע בּוֹ. אִם מְגָלָה נוֹטֵל וּמַכְרִיז.
מֶצֶא בָּגֶל וּבִכְתָּל יִשֹּׁן. הָרִי אֵלּוּ שְׁלוֹ. מֶצֶא בְּכַתָּל חֲדָשׁ.

מִחְצִיו וְלַחוּץ שָׁלוֹ. מִחְצִיו וְלַפְּנִים שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. אִם הָיָה מְשָׁבִירוֹ לְאַחֲרִים. אָפִילוֹ מֵצֵא בְּתוֹךְ הַבַּיִת. הָרִי אֵלּוֹ שָׁלוֹ:

י' מֵצֵא בְּחֻנּוֹת הָרִי אֵלּוֹ שָׁלוֹ. בֵּין הַתִּיבָה וְלַחֲנוּנֵי הָרִי אֵלּוֹ שֶׁל חֲנוּנֵי. לַפְּנֵי שֶׁל שְׁלֹחֲנֵי. הָרִי אֵלּוֹ שָׁלוֹ. בֵּין הַכֶּסֶּא וְלִשְׁלֹחֲנֵי הָרִי אֵלּוֹ לְשְׁלֹחֲנֵי. הַלּוֹקֵחַ פִּירוֹת מִחֲבִירוֹ. אוֹ שֶׁשָּׁלַח לוֹ חֲבִירוֹ פִּירוֹת. וּמֵצֵא בָּהֶן מַעוֹת. הָרִי אֵלּוֹ שָׁלוֹ. אִם הָיוּ צָרוּרִין נוֹטֵל וּמַכְרִיז:

ה' אִף הַשְּׁמָלָה הָיְתָה בְּכָלֹל כָּל אֵלֶּה. לָמָּה יֵצְאָה. לְהַקִּישׁ אֵלֶיהָ. לֹאמַר לָךְ מָה שְּׁמָלָה מִיּוֹחֲדָת שֵׁישׁ בָּהּ סִימָנוֹן. וַיֵּשׁ לָהּ תוֹבָעִים. אִף כָּל דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ סִימָנִים. וַיֵּשׁ לוֹ תוֹבָעִים. חַיֵּב לְהַכְרִיז:

י' וְעַד מָתִי חַיֵּב לְהַכְרִיז. עַד כְּדֵי שִׁידְעוּ בּוֹ שְׂכִינָיו. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁלֹשׁ רִגְלִים. וְאַחֲרֵי הַרְגֵּל הָאֲחֵרוֹן שִׁבְעָה יָמִים. כְּדֵי שִׁילַךְ לְבֵיתוֹ שְׁלֹשָׁה. וַיַּחְזֹר שְׁלֹשָׁה. וַיַּכְרִיז יוֹם אֶחָד:

י' אָמַר אֶת הָאֲבִידָה וְלֹא אָמַר אֶת סִימָנֶיהָ. לֹא יִתֵּן לוֹ. וְהִרְמָאֵי אִף עַל פִּי שְׂאֵמֶר סִימָנֶיהָ לֹא יִתֵּן לוֹ. שְׂנֵאֲמַר עַד דְּרוֹשׁ אַחִיד אוֹתוֹ. עַד שֶׁתְּדַרֹּשׁ אֶת אַחִיד. אִם רִמָּאֵי הוּא. אִם אֵינוֹ רִמָּאֵי. כָּל דְּבָר שְׁעוֹשָׁה וְאוֹכֵל. יַעֲשֶׂה וְיֹאכֵל. וְדָבָר שְׂאֵינוֹ עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל יִמְכֹּר. שְׂנֵאֲמַר וְהַשְׁבוֹתוֹ לוֹ. רָאָה הֵיאָד תְּשִׁיבֵנוּ לוֹ. מָה יֵהֵא בְּדָמִים. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָךְ אִם נֶאֱבָדוּ חַיֵּב בְּאַחֲרִיּוֹתָן.

רבי עקיבא אומר לא ישתמש בהן. לפיכך אם נאבדו.
אינו חייב באחריותן:

^ח מצא ספרים. קורא בהן אחת לשלשים יום. ואם אינו
יודע לקרות. גוללן. אבל לא ילמוד בהן בתחלה. ולא
יקרא אחר עמו. מצא כסות מנערה אחת לשלשים יום.
ושוטחה לצרכה. אבל לא לכבודו. כלי כסף וכלי נחשת.
משתמש בהן לצרכן. אבל לא לשוחקן. כלי זהב וכלי
זכוכית. לא יגע בהן עד שיבא אליהו. מצא שק או קפה.
וכל דבר שאין דרכו לטול. הרי זה לא יטול:

^ט איזו היא אבידה. מצא חמור או פרה רועין בדרך. אין
זו אבידה. חמור וכליו הפוכין. פרה רצה בין הכרמים.
הרי זו אבידה. החזירה וברחה החזירה וברחה. אפילו
ארבעה וחמשה פעמים. חייב להחזירה. שנאמר השב
תשיבם. הִיָּה בְטֹל מִסָּלַע. לא יאמר לו תן לי סלע. אלא
נותן לו שכרו כפועל (בטל). אם יש שם בית דין. מתנה
בפני בית דין. אם אין שם בית דין. בפני מי יתנה. שלו
קודם:

^י מצאה ברפת אין חייב בה. ברשות הרבים חייב בה.
ואם היתה בית הקברות לא יטמא לה. אם אמר לו אביו
הטמא או שאמר לו אל תחזיר. לא ישמע לו. פרק וטען.
פרק וטען. אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב. שנאמר
עזוב תעזוב. הלך וישב לו ואמר. הואיל ועליך מצוה. אם

רצונך לפרוק פרוק פטור שנאמר עמו אם היה זקן או חולה חייב מצוה מן התורה לפרוק אבל לא לטעון רבי שמעון אומר אף לטעון רבי יוסי הגלילי אומר אם היה עליו יתר על משאו אין זקוק לו שנאמר תחת משאו משאוי שהוא יכול לעמוד בו:

”אבדתו ואבדת אביו שלו קודמת אבדתו ואבדת רבו שלו קודמת אבדת אביו ואבדת רבו של רבו קודמת שאביו הביאו לחיי העולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא ואם אביו חכם של אביו קודמת היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח את של רבו ואחר כך מניח את של אביו היה אביו ורבו בבית השבי פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ואם (היה) אביו חכם פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו:

פרק ג

המפקיד אצל חבירו בהמה או כלים ונגנבו או שאבדו שלם ולא רצה לישבע שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא נמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם למי שהפקדון אצלו נשבע ולא רצה לשלם נמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם לבעל הפקדון:

^ב השוֹכֵר פָּרָה מִחֲבִירוֹ וְהִשְׁאִילָהּ לְאַחַר וּמֵתָה כְּדֶרֶכָּהּ יִשְׁבַּע הַשּׁוֹכֵר שְׂמֵתָהּ כְּדֶרֶכָּהּ וְהִשְׁאִיל יִשְׁלַם לְשׁוֹכֵר אָמַר רַבִּי יוֹסִי כִּי־צַד הָלָה עוֹשָׂה סְחוּרָה בְּפָרְתּוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ אֵלָּא תַחֲזוֹר פָּרָה לְבָעָלִים:

^ג אָמַר לְשָׁנִים גִּזְלָתִי לְאַחַד מִכֶּם מָנָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה מִכֶּם אוֹ אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם הִפְקִיד לִי מָנָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה הוּא נוֹתֵן לָזֶה מָנָה וְלָזֶה מָנָה שֶׁהוֹדָה מִפִּי עֲצָמוֹ:

^ד שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֶצְלִי אֶחָד זֶה מָנָה וְזֶה מֵאֲתִים זֶה אוֹמֵר שְׁלִי מֵאֲתִים וְזֶה אוֹמֵר שְׁלִי מֵאֲתִים נוֹתֵן לָזֶה מָנָה וְלָזֶה מָנָה וְהִשְׁאִיר יְהִיא מִנָּח עַד שְׂיָבֵא אֵלֵיהֶוּ אָמַר רַבִּי יוֹסִי אִם בֵּן מֵהַ הִפְסִיד הֶרְמָאִי אֵלָּא הִכֵּל יְהִיא מִנָּח עַד שְׂיָבֵא אֵלֵיהֶוּ:

^ה וְכֵן שְׁנֵי כֻלִּים אֶחָד יָפָה מָנָה וְאֶחָד יָפָה אֶלֶף זוּזֵי זֶה אוֹמֵר יָפָה שְׁלִי וְזֶה אוֹמֵר יָפָה שְׁלִי נוֹתֵן אֶת הַקָּטָן לְאֶחָד מֵהֶן וּמִתּוֹךְ הַגָּדוֹל נוֹתֵן דְּמֵי קָטָן לְשֵׁנִי וְהִשְׁאִיר יְהִיא מִנָּח עַד שְׂיָבֵא אֵלֵיהֶוּ אָמַר רַבִּי יוֹסִי אִם בֵּן מֵהַ הִפְסִיד הֶרְמָאִי אֵלָּא הִכֵּל יְהִיא מִנָּח עַד שְׂיָבֵא אֵלֵיהֶוּ:

^ו הַמִּפְקִיד פִּירוֹת אֶצְלִי חֲבִירוֹ אֶפִּילוּ הֵן אֲבוּדִין לֹא יִגַּע בָּהֶן רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מוֹכְרֵן בְּפָנֵי בֵּית דִּין מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִשִּׁיב אֲבִידָה לְבָעָלִים:

י המפקיד פירות אצל חבירו. הרי זה יוציא לו חסרונות. לחטין ולארוז תשעה חצאי קבין לכור. לשעורין ולדחן תשעה קבין לכור. לכסמין ולזרע פשתן שלש סאין לכור. הכל לפי המדה. הכל לפי הזמן. אמר רבי יוחנן בן נורי וכי מה אכפת להן לעכברים. והלא אוכלים בין מהרבה ובין מקממא. אלא אינו מוציא לו חסרונות. אלא לכור אחד בלבד. רבי יהודה אומר אם היתה מדה מרבה. אינו מוציא לו חסרונות מפני שמותירות:

ח יוציא לו שתות ליין. רבי יהודה אומר חמש. יוציא לו שלשת לוגין שמן למאה. לוג ומחצה שמרים לוג ומחצה בלע. אם היה שמן מזקק. אינו מוציא לו שמרים. אם היו קנקנים ישנים. אינו מוציא לו בלע. רבי יהודה אומר אף המוכר שמן מזקק לחבירו כל ימות השנה. הרי מקבל עליו לוג ומחצה שמרים למאה:

ט המפקיד חבית אצל חבירו. ולא יחדו לה הבעלים מקום. וטלטלה ונשברה. אם מתוך ידו נשברה. לצרכו חיב. לצרכה פטור. אם משהניחה נשברה. בין לצרכו בין לצרכה פטור. יחדו לה הבעלים מקום. וטלטלה ונשברה. בין מתוך ידו ובין משהניחה. לצרכו חיב. לצרכה פטור:

י המפקיד מעות אצל חבירו. צררן והפשילן לאחוריו. או שמסרן לבנו ולבתו הקטנים. ונעל בפניהם שלא

כָּרְאוּ חֵיב־שְׁלֵא שָׁמַר כְּדֶרֶךְ הַשּׁוֹמְרִים וְאִם שָׁמַר כְּדֶרֶךְ
הַשּׁוֹמְרִים פָּטוּר:

י"א הַמִּפְקִיד מַעוֹת אֶצֶל שְׁלֶחְנִי אִם צְרוּרִין לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ
בָּהֶן לְפִיכָךְ אִם נֶאֱבְדוּ אֵינוֹ חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן מִתְרִין
יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְפִיכָךְ אִם נֶאֱבְדוּ חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן אֶצֶל בַּעַל
הַבֵּית בֵּין צְרוּרִין וּבֵין מִתְרִין לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְפִיכָךְ אִם
נֶאֱבְדוּ אֵינוֹ חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן חֲנוּנִי כְּבַעַל הַבֵּית דְּבָרֵי רַבִּי
מֵאִיר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חֲנוּנִי כְּשֶׁלֶּחְנִי:

י"ב הַשּׁוֹלֵחַ בִּפְקֻדוֹן בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יִלְקָה בְּחֶסֶר
וּבִיתֵּהוּ וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים כְּשַׁעַת הוֹצָאָה רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר כְּשַׁעַת הַתְּבִיעָה הַחוּשָׁב לְשִׁלּוּחַ יָד בִּפְקֻדוֹן בֵּית
שְׁמַאי אוֹמְרִים חֵיב וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אֵינוֹ חֵיב עַד
שִׁישְׁלַח בּוֹ יָד (שֶׁנֶּאֱמַר אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בַּמְּלָאכָת רַעְהוּ)
כִּיצַד הָטָה אֶת הַחֲבִית וְנָטַל הַיְמָנָה רְבִיעִית וְנִשְׁבְּרָה
אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא רְבִיעִית הַגְּבִיָּה וְנָטַל הַיְמָנָה רְבִיעִית
וְנִשְׁבְּרָה מְשַׁלֵּם דְּמֵי כֻּלָּה:

פרק ד

הַזֶּהָב קוֹנֶה אֶת הַכֶּסֶף וְהַכֶּסֶף אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת הַזֶּהָב.
הַנְּחָשֶׁת קוֹנֶה אֶת הַכֶּסֶף וְהַכֶּסֶף אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת
הַנְּחָשֶׁת. מְעוֹת רְעוֹת קוֹנוֹת אֶת הַיָּפוֹת וְהַיָּפוֹת אֵינָן
קוֹנוֹת אֶת הָרְעוֹת. אֲסִימוֹן קוֹנֶה אֶת הַמִּטְבֵּעַ וְהַמִּטְבֵּעַ
אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת אֲסִימוֹן. מְטַלְטֵלִין קוֹנִים אֶת הַמִּטְבֵּעַ.
וְהַמִּטְבֵּעַ אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת הַמְטַלְטֵלִין. (זֶה הַכָּלָל) כָּל
הַמְטַלְטֵלִין קוֹנִין זֶה אֶת זֶה:

^ב בִּיצֵד מְשַׁךְ הֵימָנוּ פִּירוֹת וְלֹא נָתַן לוֹ מְעוֹת. אֵינוֹ יָכוֹל
לְחַזֹּר בּוֹ. נָתַן לוֹ מְעוֹת. וְלֹא מְשַׁךְ הֵימָנוּ פִּירוֹת. יָכוֹל
לְחַזֹּר בּוֹ. אֲבָל אָמְרוּ מִי שֶׁפָּרַע מֵאֲנָשִׁי דוֹר הַמִּבּוּל וּמִדּוֹר
הַפְּלָגָה. הוּא עֲתִיד לְהַפָּרַע מִמִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּדַבְּרוֹ. רַבִּי
שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל שֶׁהַכֶּסֶף בִּידּוֹ. יָדוֹ עַל הָעֲלִינָה:

^ג הָאוֹנָאָה אַרְבָּעָה כֶּסֶף מַעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה כֶּסֶף לְסֻלַּע.
שְׁתּוֹת לְמִקְח. עַד מָתִי מוֹתֵר לְהַחֲזִיר. עַד כְּדֵי שְׁיִרְאָה
לְתַגָּר אוֹ לְקִרְבּוֹ. הוֹרָה רַבִּי טַרְפוֹן בְּלוֹד. הָאוֹנָאָה שְׁמֹנֶה
כֶּסֶף לְסֻלַּע. שְׁלִישׁ לְמִקְח וְשִׁמְחוֹ תַּגְרִי לוֹד. אָמַר לָהֶם כָּל
הַיּוֹם מוֹתֵר לְחַזֹּר. אָמְרוּ לוֹ יֵינִיחַ לָנוּ רַבִּי טַרְפוֹן בְּמִקְוֵמָנוּ
וְחִזְרוּ לְדַבְּרֵי חֲכָמִים:

^ד אֶחָד הַלּוֹקֵחַ וְאֶחָד הַמוֹכֵר יֵשׁ לָהֶן אוֹנָאָה. כָּשֶׁם
שֶׁאוֹנָאָה לְהִדְיוֹט כִּדְאוֹנָאָה לְתַגָּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין

אֹנָאָה לַתֵּגֶר. מִי שֶׁהִטֵּל עָלָיו יָדוֹ עַל הָעֲלִיזָה רָצָה אֹמֵר
לֹא תֵן לִי מַעֲוֹתִי אוֹ תֵן לִי מֵה שְׁאוּנֵיתִנִּי:

ה' כִּמָּה תִּהְיֶה הַסֵּלַע חֲסִירָה וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ אֹנָאָה. רַבִּי
מֵאִיר אֹמֵר אַרְבַּעַת אִיסָרִין אִיסָר לְדִינָר. רַבִּי יְהוּדָה
אֹמֵר אַרְבַּעַת פְּנִדְיוֹנוֹת פְּנִדְיוֹן לְדִינָר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר
שְׁמֹנֶה פְּנִדְיוֹנוֹת שְׁנֵי פְּנִדְיוֹנִים לְדִינָר:

י' עַד מָתִי מוֹתֵר לְהַחְזִיר. בְּכָרִים עַד כְּדֵי שְׂרָאָה
לְשַׁלְּחָנִי. וּבְכַפָּרִים עַד עַרְבֵי שַׁבָּתוֹת. אִם הָיָה מְכִירָה.
אֶפִּילוֹ לְאַחֵר שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. מְקַבֵּלָה הֵימָנוּ. וְאִין לֹא
עָלָיו אֶלָּא תִרְעַמֶּת. וְנוֹתְנָה לְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי. וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ.
שְׂאִינוּ אֶלָּא נֶפֶשׁ רָעָה:

י' הָאֹנָאָה אַרְבַּעַת כֶּסֶף. וְהַטְעָנָה שְׁתֵּי כֶסֶף. וְהַהוֹדָאָה
שְׁוֹה פְּרוּטָה. חֲמֵשׁ פְּרוּטוֹת הֵן. הַהוֹדָאָה שְׁוֹה פְּרוּטָה.
וְהָאִשָּׁה מִתְקַדֶּשֶׁת בְּשְׁוֹה פְּרוּטָה. וְהַנֶּהֱנָה בְּשְׁוֹה פְּרוּטָה
מִן הַהֶקְדָּשׁ מְעַל. וְהַמּוֹצֵא שְׁוֹה פְּרוּטָה חַיֵּב לְהַכְרִיז.
וְהַגּוֹזֵל אֶת חֲבִירוֹ שְׁוֹה פְּרוּטָה וְנִשְׁבַּע לֹא יוֹלִיכֵנוּ אַחֲרָיו
אֶפִּילוֹ לְמָדִי:

ח' חֲמִשָּׁה חֲמִשִּׁין הֵן. הָאוֹכֵל תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר
וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דָּמָאִי. וְהַחֲלָה וְהַבְּבוּרִים מוֹסִיף
חֲמֵשׁ. הַפּוֹדָה (נִטְע רַבֵּעִי). וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁלֹשׁ מוֹסִיף חֲמֵשׁ.
הַפּוֹדָה אֶת הֶקְדָּשׁוֹ. מוֹסִיף חֲמֵשׁ. הַנֶּהֱנָה בְּשְׁוֹה פְּרוּטָה

מן ההקדש· מוסיף חמש· והגזל את חבירו שוה פרוטה
ונשבע לו מוסיף חמש:

^ט אלו דברים שאין להם אונאה· העבדים והשטרות
והקרקות וההקדשות· אין להם תשלומי כפל· ולא
תשלומי ארבעה וחמשה· שומר חנם אינו נשבע· ונושא
שכר אינו משלם· רבי שמעון אומר קדשים שהוא חייב
באחריותו יש להן אונאה· ושאינו חייב באחריותו אין להן
אונאה· רבי יהודה אומר אף המוכר ספר תורה בהמה
ומרגליות אין להם אונאה· אמרו לו לא אמרו אלא את
אלו:

^י כשם שאונאה במקח ובממכר· כך אונאה בדברם· לא
יאמר לו בכמה חפץ זה· והוא אינו רוצה לקח· אם היה
בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים· אם
היה בן גרים· לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך· שנאמר
וגר לא תונה ולא תלחצנו:

^{יא} אין מערבין פירות בפירות· אפילו חדשים בחדשים·
ואין צריך לומר חדשים בישנים· באמת ביין התירו לערב
קשה ברך· מפני שהוא משביחו· אין מערבין שמרי יין
ביין· אבל נותן לו את שמריו· מי שנתערב (לו) מים ביין
לא ימכרנו בחנות· אלא אם כן הודיעו· ולא לתגר· אף על
פי שהודיעו· שאינו אלא לרמות בו· מקום שנהגו להטיל
מים ביין· יטילו:

י" התגר נוטל מחמש גרנות ונותן לתוך מגורה אחת. מחמש גתות ונותן לתוך פיתס אחד. ובלבד שלא יהא מתכוין לערב. רבי יהודה אומר לא יחלק התנוני קליות ואגוזים לתינוקות מפני שהוא מרגילן לבא אצלם וחכמים מתירין. ולא לפחות את השער. וחכמים אומרים זכור לטוב. לא יבור את הגריסין דברי אבא שאול. וחכמים מתירין. ומודים שלא יבור מעל פי מגורה. שאינו אלא כגונב את העין. אין מפרקסין לא את האדם. ולא את הבהמה. ולא את הכלים:

פרק ה

איזהו נשד. ואיזהו תרבית. איזהו נשד. המלוה סלע בחמשה דינרין. סאתים חטין בשלשה. מפני שהוא נשד. ואיזהו תרבית. המרבה בפירות. כיצד. לקח הימנו חטין בדינר זהב הכור. וכן השער. עמדו חטין בשלשה דינרין. אמר לו תן לי חטין שאני רוצה למכרן ולקח בהן יין. אמר לו הרי חטיף עשויות עלי שלשה דינרים. והרי לך אצלי בהן יין. ויין אין לו:

ב המלוה את חבירו. לא ידור בחצרו חנם. ולא ישכור ממנו בפחות. מפני שהוא רבית. מרבין על השכר. ואין מרבין על המכר. כיצד. השכיר לו את חצרו. ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי. הרי היא לך בעשרה סלעים לשנה. ואם של חדש בחדש בסלע לחדש. מותר. מכר

לו שָׁדְהוּ. וְאָמַר לוֹ אִם מַעֲכָשְׁיוֹ אֶתָּה נוֹתֵן לִי הָרִי הִיא
שֶׁלְךָ בְּאֶלֶף זָזוּ. אִם לִגְרָן בִּשְׁנַיִם עָשָׂר מָנָה. אָסוּר:

ג מִכָּר לוֹ אֶת הַשָּׂדֶה. וְנָתַן לוֹ מִקְצֵת דָּמִים. וְאָמַר לוֹ
אֵימָתִי שֶׁתִּרְצֶה הָבֵא מַעוֹת וְטוֹל אֶת שֶׁלְךָ. אָסוּר. הִלּוּהוּ
עַל שָׁדְהוּ וְאָמַר לוֹ. אִם אֵי אֶתָּה נוֹתֵן לִי מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשׁ
שָׁנִים. הָרִי הִיא שְׁלִי. הָרִי הִיא שְׁלוֹ. וְכַךְ הִיָּה בֵּיתוֹס בֵּין
זִזְנִין עוֹשֶׂה עַל פִּי חֲכָמִים:

ד אֵין מוֹשִׁיבִין חֲנוּנִי לְמַחְצִית שָׂכָר. וְלֹא יִתֵּן מַעוֹת לִקְח
בֵּהֶן פִּירוֹת לְמַחְצִית שָׂכָר. אֲלֵא אִם בֵּין נוֹתֵן לוֹ שָׂכָרוֹ
כְּפוּעֵל. אֵין מוֹשִׁיבִין תִּרְנַגּוּלִין לְמַחְצֶה. וְאֵין שָׁמִין עֲגָלִין
וְסִיחִין לְמַחְצֶה. אֲלֵא אִם בֵּין נוֹתֵן לוֹ שָׂכָר עֲמָלוֹ וּמְזוֹנוֹ.
(אֲבָל) מִקְבָּלִין עֲגָלִין וְסִיחִין לְמַחְצֶה. וּמִגְדָּלִין אוֹתָן עַד
שִׁיהוּ מְשֻׁלָּשִׁין. וְחִמּוֹר עַד שֶׁתֵּהָא טוֹעָנֶת:

ה שָׁמִין פָּרָה וְחִמּוֹר וְכָל דָּבָר שֶׁדִּרְכוֹ לַעֲשׂוֹת וְלֶאֱכֹל
לְמַחְצֶה. מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לְחַלּוֹק אֶת הַיִּלְדוֹת מִיַּד חוֹלְקִין.
מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לְגַדֵּל יִגְדִּילוּ. רַבֵּן שֶׁמְעוֹן בֵּין גְּמְלִיאֵל אוֹמַר
שָׁמִין עֲגָל עִם אִמּוֹ. וְסִיחַ עִם אִמּוֹ. וּמִפָּרִין עַל שָׁדְהוּ. וְאֵינוּ
חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם רַבִּית:

ו אֵין מִקְבָּלִין צֹאן בְּרִזֵּל מִיִּשְׂרָאֵל מִפְּנֵי שֶׁהוּא רַבִּית. אֲבָל
מִקְבָּלִין צֹאן בְּרִזֵּל מִן הַנִּכְרִים. וְלוֹזִין מֵהֶן וּמְלוֹזִין אוֹתָן
בְּרַבִּית. וְכֵן בִּגְר תּוֹשֵׁב. מְלוּה יִשְׂרָאֵל מַעוֹתָיו שֶׁל נִכְרִי.
מִדַּעַת הַנִּכְרִי. אֲבָל לֹא מִדַּעַת יִשְׂרָאֵל:

י אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער. (יצא השער פוסקין. ואף על פי שאין לזה יש לזה.) הנה הוא תחלה לקוצרים. פוסק עמו על הגדיש. ועל העביט של ענבים. ועל המעטן של זיתים. ועל הבצים של יוצר. ועל הסיד מששקעו בבבשן. ופוסק עמו על הזבל כל ימות השנה. רבי יוסי אומר אין פוסקין על הזבל אלא אם בן היתה לו זבל באשפה. וחכמים מתירין. ופוסק עמו כשער הגבוה. רבי יהודה אומר אף על פי שלא פסק עמו כשער הגבוה יכול לומר תן לי כזה. או תן לי את מעותי:

ח מלוה אדם את אריסיו חטין בחטין לזרע. אבל לא לאכול. שהיה רבן גמליאל מלוה את אריסיו חטין בחטין לזרע. ביקר והוזלו. ובזול והוקרו. נוטל מהן כשער הזול. לא מפני שהלכה כן. אלא שרצה להחמיר על עצמו:

ט לא יאמר לחבירו הלויני כור חטים. ואני אתן לך לגרן. אבל אומר לו הלויני. עד שיבא בני. או עד שאמצא מפתח. והלל אוסר. וכן היה הלל אומר. לא תלוה אשה כפר לחברתה. עד שתעשנו דמים. שמא יוקירו חטים. ונמצאו באות לידי רבית:

י אומר אדם לחבירו נפש עמי ואנכש עמך. עדור עמי ואעדור עמך. אבל לא יאמר לו נפש עמי ואעדור עמך. עדור עמי ואנכש עמך. כל ימי גריד אחד. כל ימי רביעה אחת. לא יאמר לו חרוש עמי בגריד ואני אחרוש עמך.

בְּרַבִּיעָה רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר יֵשׁ רַבִּית מְקַדֶּמֶת וַיֵּשׁ רַבִּית
מֵאוּחָרֶת בִּיצֵד נָתַן עֵינָיו לְלוּזֹת הַיִּמָּנוּ וְהָיָה מְשַׁלַּח לוֹ
וְאוֹמֵר בְּשִׁבִּיל שְׁתִּלְוִינִי זֶה הִיא רַבִּית מְקַדֶּמֶת לָזֶה הַיִּמָּנוּ
וְהַחֲזִיר לוֹ אֶת מְעוֹתָיו וְהָיָה מְשַׁלַּח לוֹ וְאוֹמֵר בְּשִׁבִּיל
מְעוֹתֶיךָ שֶׁהָיוּ בְּטִלּוֹת אֶצְלִי זֶה הִיא רַבִּית מֵאוּחָרֶת רַבִּי
שִׁמְעוֹן אוֹמֵר יֵשׁ רַבִּית דְּבָרִים לֹא יֹאמַר לוֹ דַּע כִּי בֹא
אִישׁ פְּלוֹנִי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי:

וְאֵלּוּ עוֹבְרִין בְּלֹא תַעֲשֶׂה הַמְּלוֹה וְהַלְוֹה וְהַעֲרֹב
וְהַעֲדִים וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵף הַסּוֹפֵר עוֹבְרִים מְשׁוּם לֹא
תִתֵּן וּמְשׁוּם בֶּל תִּקַּח מֵאֲתוֹ וּמְשׁוּם לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה
וּמְשׁוּם לֹא תְשִׁימוֹן עָלָיו נֶשֶׁךְ וּמְשׁוּם וּלְפָנַי עוֹר לֹא תִתֵּן
מִכְשׁוֹל וַיֵּרֶאֶת מֵאֶלֶיךָ אֲנִי יי:

פרק ו

הַשּׁוֹכֵר אֶת הָאוֹמֵנִין וְהִטְעוּ זֶה אֶת זֶה אֵין לָהֶם זֶה עַל
זֶה אֵלֹא תִרְעַמֶּת שֹׁכֵר אֶת הַחֲמֹר וְאֶת הַקֶּדֶר
לְהַבִּיא פְּרִיפְרִין וְחִלְלִים לִכְפֹּלָה אוֹ לִמֶּת וּפּוֹעֲלִין לְהַעֲלוֹת
פְּשִׁתָּנָן מִן הַמְּשֻׁרָה וְכָל דְּבַר שֶׁאֵבֵד וְחִזְרוּ בָּהֶן מְקוֹם
שֶׁאֵין שֵׁם אָדָם שׁוֹכֵר עָלֵיהֶן אוֹ מְטַעֵן:

^א הַשּׁוֹכֵר אֶת הָאוֹמֵנִין וְחִזְרוּ בָּהֶן יֵדוּן עַל הַתַּחְתּוֹנָה אִם
בְּעַל הַבֵּית חֲזַר בּוֹ יָדוּ עַל הַתַּחְתּוֹנָה כָּל הַמְּשֻׁנָה יָדוּ עַל
הַתַּחְתּוֹנָה וְכָל הַחוֹזֵר בּוֹ יָדוּ עַל הַתַּחְתּוֹנָה:

ג השׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהוֹלִיכָה בָּהֶר וְהוֹלִיכָה בִּבְקָעָה בִּבְקָעָה וְהוֹלִיכָה בָּהֶר אֶפְּלוּ זֶז עֶשֶׂר מִלִּין וְזֶז עֶשֶׂר מִלִּין וּמִתָּה חֵיב הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר וְהִבְרִיקָה אוֹ שְׁנַעֲשִׂית אֲנִגְרִיא אוֹמֵר לוֹ הֲרִי שְׁלָךְ לִפְנֵיד מִתָּה אוֹ נִשְׁבְּרָה חֵיב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהוֹלִיכָה בָּהֶר וְהוֹלִיכָה בִּבְקָעָה אִם הִחֲלִיקָה פָּטוֹר וְאִם הוֹחֲמָה חֵיב לְהוֹלִיכָה בִּבְקָעָה וְהוֹלִיכָה בָּהֶר אִם הִחֲלִיקָה חֵיב וְאִם הוֹחֲמָה פָּטוֹר אִם מִחֲמַת הַמַּעֲלָה חֵיב:

ד הַשׁוֹכֵר אֶת הַפָּרָה לַחֲרוֹשׁ בָּהֶר וְחֲרֹשׁ בִּבְקָעָה אִם נִשְׁבַּר הַקֶּנֶקֶן פָּטוֹר בִּבְקָעָה וְחֲרֹשׁ בָּהֶר אִם נִשְׁבַּר הַקֶּנֶקֶן חֵיב לְדוֹשׁ בְּקִטְנִית וְדֹשׁ בְּתִבּוּאָה פָּטוֹר לְדוֹשׁ בְּתִבּוּאָה וְדֹשׁ בְּקִטְנִית חֵיב מִפְּנֵי שֶׁהַקִּטְנִית מְחַלֶּקֶת:

ה הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהִבְיָא עָלֶיהָ חֲטִים וְהִבְיָא עָלֶיהָ שְׁעוּרִים חֵיב תִּבּוּאָה וְהִבְיָא עָלֶיהָ תֵּבֶן חֵיב מִפְּנֵי שֶׁהִנֶּפֶח קָשָׁה לְמִשְׁאוֹ לְהִבְיָא לְתֵדָה חֲטִים וְהִבְיָא לְתֵדָה שְׁעוּרִים פָּטוֹר וְאִם הוֹסִיף עַל מִשְׁאוֹ חֵיב וְכַמָּה יוֹסִיף עַל מִשְׁאוֹ וְיֵהָא חֵיב סוּמְכוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר סָאָה לְגַמְלִי שְׁלֹשָׁה קַבִּין לַחֲמוֹר:

ו כָּל הָאוֹמְנִין שׁוֹמְרֵי שְׁכָר הֵן וְכֻלָּן שְׂאֲמָרוּ טוֹל אֶת שְׁלָךְ וְהִבָּא מַעוֹת שׁוֹמֵר חֲנָם שְׁמוֹר לִי וְאֶשְׁמוֹר לָךְ שׁוֹמֵר שְׁכָר שְׁמוֹר לִי וְאֶמַר לוֹ הִנֵּחַ לִפְנֵי שׁוֹמֵר חֲנָם:

י' הָלוּהוּ עַל הַמְשָׁכּוֹן שׁוֹמֵר שְׂכָר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָלוּהוּ מַעֲוֹת שׁוֹמֵר חֲנָם הָלוּהוּ פִּירוֹת שׁוֹמֵר שְׂכָר אַבָּא שְׁאוּל אוֹמֵר רְשָׁאי אָדָם לְהַשְׁכִּיר מְשָׁכּוֹנוֹ שֶׁל עֲנִי לְהִיּוֹת פּוֹסֵק עָלָיו וְהוֹלֵךְ מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמֹשֵׁב אֲבִידָה:

י"ה הַמַּעֲבִיר חֲבִית מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּשְׁבָרָה בֵּין שׁוֹמֵר חֲנָם בֵּין שׁוֹמֵר שְׂכָר יִשְׁבַּע רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר זֶה וְזֶה יִשְׁבַּע וְתַמִּיּה אֲנִי אִם יְכוּלִין זֶה וְזֶה לִשְׁבַּע:

פרק ז

הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים וְאָמַר לָהֶם לְהַשְׁכִּים וּלְהַעֲרִיב מָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֹא לְהַשְׁכִּים וְשְׁלֹא לְהַעֲרִיב אֵינּוּ רְשָׁאי לְכוּפֵן מָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְזוֹן לְזוֹן לְסַפֵּק בְּמַתִּיקָה יִסְפֵּק הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן מַתִּיָּא שְׁאָמַר לְבָנָיו צֵא וּשְׁכּוֹר לָנוּ פּוֹעֲלִין הַלֵּךְ וּפֹסֵק לָהֶן מְזוֹנוֹת וְכִשְׁבָּא אֶצֶל אָבִיו אָמַר לוֹ בְּנִי אֲפִילוֹ אִם אֵתָּה עוֹשֶׂה לָּהֶם כְּסֻעוּדַת שְׁלָמָה בְּשַׁעֲתוֹ לֹא יֵצֵאתָ יְדֵי חוֹבָתְךָ עִמָּהֶן שֶׁהֵן בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֲלֹא עַד שְׁלֹא יִתְחִילוּ בְּמִלְאַכָּה צֵא וְאָמַר לָהֶם עַל מִנַּת שְׁאִין לָכֶם עָלִי אֲלֹא פַת (וְקִטְגִּית) בְּלִבְדִּי רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר לֹא הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר בֶּן הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה:

כ' אֵלּוֹ אוֹכְלִין מִן הַתּוֹרָה הָעוֹשֶׂה בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע בְּשַׁעֲת גָּמַר מְלֹאכָה וּבִתְלוּשׁ מִן הַקְּרָקַע עַד שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכָתוֹ בְּדָבָר שֶׁגִּדּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ וְאֵלּוֹ שְׁאִין אוֹכְלִין:

הַעוֹשָׂה בַּמַּחְבֵּר לַקֶּרֶקַע בְּשָׁעָה שְׁאִין גָּמַר מְלָאכָה וּבִתְלוּשׁ מִן הַקֶּרֶקַע מֵאַחַר שְׁנַגְמָרָה מְלָאכְתּוֹ וּבִדְבַר שְׁאִין גָּדוּלוֹ מִן הָאֲרֶץ:

ג הָיָה עוֹשֶׂה בִּידּוֹ אֲבָל לֹא בְּרַגְלָיו בְּרַגְלָיו אֲבָל לֹא בִּידּוֹ אֲפִילוֹ בְּכֶתֶפוֹ הָרִי זֶה אוֹכֵל רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שִׁיעֶשָׂה בִּידּוֹ וְרַגְלָיו:

ד הָיָה עוֹשֶׂה בִּתְאֲנִים לֹא יֹאכֵל בְּעֵנָבִים בְּעֵנָבִים לֹא יֹאכֵל בִּתְאֲנִים אֲבָל מוֹנֵעַ אֶת עֵצְמוֹ עַד שְׁמַגִּיעַ לְמָקוֹם הַיְּפוֹת וְאוֹכֵל וְכֵלֶן לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּשַׁעַת מְלָאכָה אֲבָל מִשּׁוֹם הָשֵׁב אֲבִידָה לְבָעָלִים אָמְרוּ פּוֹעֵלִין אוֹכְלִין בַּהֲלִיכְתָּן מֵאֲמֵן לְאֲמֵן וּבִחְזָרְתָּן מִן הַגֵּת וּבִבְחֻמוֹר כְּשֶׁהִיא פּוֹרֶקֶת:

ה אוֹכֵל פּוֹעֵל קִישׁוֹת אֲפִילוֹ בְּדִינָר וְכוּתֶבֶת אֲפִילוֹ בְּדִינָר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר (בֶּן) חֲסִמָּא אוֹמֵר לֹא יֹאכֵל פּוֹעֵל יֵתֵר עַל שְׂכָרוֹ וְחֻכְמִים מִתִּירִים אֲבָל מְלַמְּדִים אֶת הָאָדָם שְׁלֹא יִהְיֶה רַעֲבָתָן וִיְהִי סוּתָם אֶת הַפֶּתַח בְּפָנָיו:

ו קוֹצֵץ אָדָם עַל יָדֵי עֵצְמוֹ עַל יְדֵי בָנוּ וּבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים עַל יְדֵי עֲבָדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַגְּדוֹלִים עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי שִׂישׁ בָּהֶן דַּעַת אֲבָל אֵינוֹ קוֹצֵץ עַל יְדֵי בָנוּ וּבִתּוֹ הַקְּטָנִים וְלֹא עַל יְדֵי עֲבָדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַקְּטָנִים וְלֹא עַל יְדֵי בְהֶמְתּוֹ מִפְּנֵי שְׁאִין בָּהֶן דַּעַת:

י' השׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵלִים לַעֲשׂוֹת בְּנִטֵּעַ רִבְעֵי שָׁלוֹ. הָרִי אֵלּוֹ
 לֹא יֵאָכְלוּ. אִם לֹא הוֹדִיעָן פּוֹדָה וּמֵאֲכִילָן. נִתְּפָרְסוּ עֲגוּלָיו.
 נִתְּפָתְחוּ חֲבִיתָיו. הָרִי אֵלּוֹ לֹא יֵאָכְלוּ. אִם לֹא הוֹדִיעָן
 מַעֲשֹׂר וּמֵאֲכִילָן:

ח' שׁוֹמְרֵי פִירוֹת אוֹכְלִין מִהִלְכוֹת מְדִינָה אֲבָל לֹא מִן
 הַתּוֹרָה. אֲרַבְעָה שׁוֹמְרֵין הֵן. שׁוֹמֵר חֲנָם. וְהַשּׂוֹאֵל. נוֹשֵׂא
 שָׂכָר. וְהַשּׁוֹכֵר. שׁוֹמֵר חֲנָם נִשְׁבַּע עַל הַכֹּל. וְהַשּׂוֹאֵל
 מְשַׁלֵּם אֶת הַכֹּל. נוֹשֵׂא שָׂכָר וְהַשּׁוֹכֵר נִשְׁבָּעִים עַל
 הַשְּׁבוּרָה. וְעַל הַשְּׁבוּיָה. וְעַל הַמֶּתָה. וּמְשַׁלְּמִין אֶת
 הָאֲבִידָה וְאֶת הַגְּנִיבָה:

ט' זֶאֵב אֶחָד אֵינוֹ אָנֹס. שְׁנֵי זֵאֲבִים אָנֹס. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
 בְּשַׁעַת מְשַׁלַּח זֵאֲבִים. אִף זֶאֵב אֶחָד אָנֹס. שְׁנֵי כְלָבִים
 אֵינוֹ אָנֹס. יָדוּעַ הַבְּבִלִי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר מְרוּחַ
 אַחַת אֵינוֹ אָנֹס. מִשְׁתֵּי רוּחוֹת אָנֹס. הַלִּיסְטָס הָרִי זֶה אָנֹס.
 הָאֲרִי וְהַדָּב וְהַנֶּמֶר וְהַבְּרָדָלָס וְהַנָּחֶשׁ הָרִי זֶה אָנֹס. אֵימָתִי.
 בְּזֶמֶן שֶׁבָּאוּ מֵאֲלֵיהֶן. אֲבָל (אִם) הוֹלִיכֵן לְמָקוֹם גְּדוּדֵי חֵיה
 וְלִסְטִים אֵינוֹ אָנֹס:

י' מֵתָה כְּדֶרֶכָּה הָרִי זֶה אָנֹס. סִגְפָּה וּמֵתָה אֵינוֹ אָנֹס.
 עָלְתָה לְרֹאשִׁי צוֹקִין וְנִפְלָה הָרִי זֶה אָנֹס. הֶעֱלָה לְרֹאשִׁי
 צוֹקִין וְנִפְלָה וּמֵתָה אֵינוֹ אָנֹס. מִתְּנָה שׁוֹמֵר חֲנָם לִהְיוֹת
 פֶּטוּר מִשְּׁבוּעָה. וְהַשּׂוֹאֵל לִהְיוֹת פֶּטוּר מִלְּשָׁלִם. נוֹשֵׂא
 שָׂכָר וְהַשּׁוֹכֵר. לִהְיוֹת פֶּטוּרִין מִשְּׁבוּעָה וּמִלְּשָׁלִם:

י" כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכל תנאי שיש מעשה בתחלתו תנאו בטל וכל שאפשר לו לקימו בסופו והתנה עליו מתחלתו תנאו קיים:

פרק ח

השואל את הפרה ושאל בעליה עמו או שכר בעליה עמה שאל הבעלים או שכרן ולאחר כך שאל את הפרה ומתה פטור שנאמר אם בעליו עמו לא ישלם אבל שאל את הפרה ואחר כך שאל את הבעלים או שכרן ומתה חייב שנאמר בעליו אין עמו שלם ישלם:

ב השואל את הפרה שאלה חצי היום ושכרה חצי היום שאלה היום ושכרה למחר שאל אחת ושכר אחת ומתה המשאיל אומר שאולה מתה ביום שהיתה שאולה מתה בשעה שהיתה שאולה מתה והלה אומר איני יודע חייב השוכר אומר שכורה מתה ביום שהיתה שכורה מתה בשעה שהיתה שכורה מתה והלה אומר איני יודע פטור זה אומר שאולה וזה אומר שכורה ישבע השוכר ששכורה מתה זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו:

ג השואל את הפרה ושלחה לו ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו או ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו של שואל ומתה פטור אמר לו השואל שלחה לי ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי או ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו:

או שאמר לו המשאיל הריני משלחה לך ביד בני ביד
עבדי ביד שלוחי או ביד בנך ביד עבדך ביד שלוחך
ואמר לו השואל שלח ושלחה ומתה חייב וכן בשעה
שמחזירה:

ד המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה.
זה אומר עד שלא מכרתי וזה אומר משלקחתי יחלוקו.
היו לו שני עבדים אחד גדול ואחד קטן וכן שתי שדות.
אחת גדולה ואחת קטנה הלוקח אומר גדול לקחתי
והלה אומר איני יודע וכה בגדול המוכר אומר קטן
מכרתי והלה אומר איני יודע אין לו אלא קטן זה אומר
גדול וזה אומר קטן ישבע המוכר שהקטן מכר זה אומר
איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו:

ה המוכר זיתיו לעצים ועשו פחות מרביעית לסאה הרי
אלו של בעל הזיתים עשו רביעית לסאה זה אומר
זיתי גדלו וזה אומר ארצי גדלה יחלוקו שטף נהר זיתיו
ונתנם לתוך שדה חבירו זה אומר זיתי גדלו וזה אומר
ארצי גדלה יחלוקו:

ו המשפיר בית לחבירו בימות הגשמים אינו יכול
להוציא מן החג ועד הפסח בימות החמה שלשים
יום ובכרכים אחד ימות החמה ואחד ימות הגשמים.
שנים עשר חדש ובתניות אחד עירות ואחד כרכים.

שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר חֲנוּת שֶׁל
נְחִתוּמִים וְשֶׁל צִבְעִים שְׁלֹשׁ שָׁנִים:

^ז הַמְשָׁכִיר בֵּית לַחֲבִירוֹ הַמְשָׁכִיר חַיֵּב בְּדִלָּתָּ בַּנֶּגֶר
וּבַמְנָעוּלִי וּבְכָל דָּבָר שֶׁמַּעֲשֶׂה אָמֵן אֲבָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ
מַעֲשֶׂה אָמֵן הַשּׁוֹכֵר עוֹשֶׂהוּ הַזָּבֵל שֶׁל בַּעַל הַבֵּית וְאֵין
לַשּׁוֹכֵר אֵלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַתֵּנוּר וּמִן הַפִּירִים בְּלִבָּד:

^ח הַמְשָׁכִיר בֵּית לַחֲבִירוֹ לְשָׁנָה נִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה נִתְעַבְּרָה
לַשּׁוֹכֵר הַשָּׁכִיר לוֹ לְחֻדָּשִׁים נִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה נִתְעַבְּרָה
לַמְשָׁכִיר מַעֲשֶׂה בְּצַפּוּרֵי בְּאַחַד שְׁשָׁכָר מֶרְחָץ מִחֲבִירוֹ
בְּשָׁנִים עָשָׂר זָהָב לְשָׁנָה מְדִינַת זָהָב לְחֻדָּשׁ וּבֹא מַעֲשֶׂה
לְפָנֵי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְלְפָנֵי רַבִּי יוֹסִי וְאָמְרוּ יַחֲלֹקוּ
אֶת חֹדֶשׁ הָעֶבֶר:

^ט הַמְשָׁכִיר בֵּית לַחֲבִירוֹ וְנִפְלַח חַיֵּב לְהַעֲמִיד לוֹ בֵּית הִיָּה
קָטָן לֹא יַעֲשֶׂנוּ גָדוֹל גָּדוֹל לֹא יַעֲשֶׂנוּ קָטָן אֶחָד לֹא יַעֲשֶׂנוּ
שְׁנַיִם שְׁנַיִם לֹא יַעֲשֶׂנוּ אֶחָד לֹא יִפְחוּת מִהַחֲלוּנוֹת וְלֹא
יוֹסִיף עָלֵיהֶן אֵלָּא מַדַּעַת שְׁנֵיהֶם:

פרק ט

הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מַחְבִּירוֹ. מָקוֹם שֶׁנֶּחְגוּ לַקְצוֹר יַקְצוֹר.
 לַעֲקוֹר יַעֲקוֹר. לַחֲרוֹשׁ אַחֲרָיו יַחֲרוֹשׁ. הַכֹּל
 בְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. בְּשֵׁם שְׁחוּלְקִין בַּתְּבוּאָה כֶּךָ חוּלְקִין
 בַּתְּבֹן וּבִקְשׁ. בְּשֵׁם שְׁחוּלְקִין בִּיָּזוּ. כֶּךָ חוּלְקִין בַּזְּמוּרוֹת
 וּבִקְנִים. וּשְׁנֵיהֶם מְסַפְּקִין אֶת הַקְּנִים:

^ב הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מַחְבִּירוֹ. וְהִיא בֵּית הַשְּׁלָחִים. אוּ בֵּית
 הָאֵילָן. יֵבֶשׁ הַמַּעֲזֵן. וְנִקְצָץ הָאֵילָן. אֵינוּ מְנַכָּה לוֹ מִן חֲבוּרוֹ.
 אִם אָמַר לוֹ חֲכוֹר לִי שְׂדֵה בֵּית הַשְּׁלָחִין זֶה. אוּ שְׂדֵה בֵּית
 הָאֵילָן זֶה. יֵבֶשׁ הַמַּעֲזֵן וְנִקְצָץ הָאֵילָן. מְנַכָּה לוֹ מִן חֲבוּרוֹ:

^ג הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מַחְבִּירוֹ. וְהוּבִירָה. שְׁמִין אוֹתָהּ כַּמָּה רְאוּיָה
 לַעֲשׂוֹת וְנוֹתֵן לוֹ. שְׁכָךְ כּוֹתֵב לוֹ. אִם אוֹבִיר וְלֹא אַעֲבִיד
 אֶשְׁלֵם בְּמִיטְבָּא:

^ד הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מַחְבִּירוֹ. וְלֹא רָצָה לְנַכֵּשׁ. וְאָמַר לוֹ מָה
 אֶכְפֹּת לָךְ. הוֹאִיל וְאֲנִי נוֹתֵן לָךְ חֲכוּרָךְ. אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.
 מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ. לְמַחֵר אֶתָּה יוֹצֵא מִמֶּנָּה. וּמַעֲלָה
 לִפְנֵי עֹשִׁבִים:

^ה הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מַחְבִּירוֹ. וְלֹא עָשְׂתָה. אִם יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי
 לְהַעֲמִיד כָּרִי. חֵיב לְטַפֵּל בָּהּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַה קֶּצֶבָה
 בְּכָרִי. אֵלֹא אִם יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי נְפִילָה:

י המקביל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה אם מכת מדינה היא מנפה לו מן חבורו אם אינה מכת מדינה אינו מנפה לו מן חבורו רבי יהודה אומר אם קבלה הימנו במעות בין כך ובין כך אינו מנפה לו מחבורו:

י המקביל שדה מחבירו בעשרת כור חטים לשנה לקתה נותן לו מתוכה היו חטיה יפות לא יאמר לו הריני לוקח לך מן השוק אלא נותן לו מתוכה:

ח המקביל שדה מחבירו לזרעה שעורים לא יזרענה חטים חטים יזרענה שעורים רבן שמעון בן גמליאל אוסר תבואה לא יזרענה קטנית קטנית יזרענה תבואה רבן שמעון בן גמליאל אוסר:

ט המקביל שדה מחבירו לשנים מועטות לא יזרענה פשתן ואין לו בקורת שקמה קבלה הימנו לשבע שנים שנה ראשונה יזרענה פשתן ויש לו בקורת שקמה:

י המקביל שדה מחבירו לשבוע אחד בשבע מאות זוז השביעית מן המנין קבלה הימנו שבע שנים בשבע מאות זוז אין השביעית מן המנין:

יא שכיר יום גובה כל הלילה שכיר לילה גובה כל היום שכיר שעות גובה כל היום וכל הלילה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה שכיר שבוע יצא ביום גובה כל היום יצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום:

א' אֶחָד שָׁכַר אָדָם וְאֶחָד שָׁכַר בְּהֵמָה וְאֶחָד שָׁכַר כְּלִים יֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׁכָרוֹ וְיֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם לֹא תִלִּין פְּעֻלַּת שָׁכִיר אֶתָּךְ עַד בִּקְרֹא אֵימָתִי בְּזִמְנִי שֶׁתִּבְעֶנּוּ לֹא תִבְעֶנּוּ אֵינּוּ עוֹבֵר עָלָיו הַמַּחְהוֹ אֶצֶל חֲנוּנִי אוֹ אֶצֶל שְׁלַחְנִי אֵינּוּ עוֹבֵר עָלָיו שָׁכִיר בְּזִמְנֹו נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל עֹבֵר זִמְנֹו אֵינּוּ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל אִם יֵשׁ יָדַיִם שֶׁתִּבְעֶנּוּ (הָרִי) זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל גֵּר תּוֹשֵׁב יֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׁכָרוֹ וְאִין בּוֹ מְשׁוּם לֹא תִלִּין פְּעֻלַּת שָׁכִיר אֶתָּךְ עַד בִּקְרֹא:

ב' הַמְלִיחַ אֶת חֲבִירוֹ לֹא יִמְשְׁכְּנֹו אֶלָּא בְּבֵית דִּין וְלֹא יִכְנֹס לְבֵיתוֹ לְטוֹל מִשְׁכּוֹנֹו שֶׁנֶּאֱמַר בַּחוּץ תַּעֲמֹד הָיוּ לוֹ שְׁנֵי כְלִים נוֹטֵל אֶחָד וּמַנִּיחַ אֶחָד וּמַחְזִיר אֶת הַכֶּר בְּלִילָה וְאֶת הַמַּחְרִישָׁה בַּיּוֹם וְאִם מֵת אֵינּוּ מַחְזִיר לְיוֹרְשָׁיו רֶבֶן שֶׁמַּעֲזֵן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אִף לַעֲצָמוֹ אֵינּוּ מַחְזִיר אֶלָּא עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם וּמִשְׁלֹשִׁים יוֹם וּלְהֵלֶן מוֹכֵרֵן בְּבֵית דִּין אֶלְמָנָה בֵּין שֶׁהִיא עֲנִיָּה בֵּין שֶׁהִיא עֹשִׂירָה אִין מִמְשְׁכְּנִין אוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא תַחְבּוֹל בְּגַד אֶלְמָנָה הַחוֹבֵל אֶת הָרִיחִים עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְחֵיב מְשׁוּם שְׁנֵי כְלִים שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יַחְבּוֹל רִיחִים וָרֶכֶב וְלֹא רִיחִים וָרֶכֶב בְּלֶבֶד אָמְרוּ אֶלָּא כָּל דֶּבֶר שֶׁעוֹשִׂין בּוֹ אֶכֶל נֶפֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי נֶפֶשׁ הוּא חוֹבֵל:

יום טו

פרק י

הַבֵּית וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם שֶׁנִּפְּלוּ שְׁנֵיהֶם חֹלְקִים
 בְּעֵצִים וּבְאַבְנִים וּבְעֶפֶר וְרוּאִים אֶל־וְהָאֲבָנִים
 הָרְאוּיֹת לְהִשְׁתַּבֵּר אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן מִכִּיר מִקְצֵת
 אֲבָנָיו נוֹטֵלִין וְעוֹלוֹת לוֹ מִן הַחֲשֻׁבוֹן:

^ב הַבֵּית וְהָעֲלִיָּה (שֶׁל שְׁנַיִם) נִפְחָתָה הָעֲלִיָּה וְאִין בַּעַל
 הַבֵּית רוֹצֶה לְתַקֵּן הָרִי בַּעַל הָעֲלִיָּה יוֹרֵד וְדָר לְמִטָּה עַד
 שִׁיתֵּקֵן לוֹ אֶת הָעֲלִיָּה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר הַתַּחֲתוֹן נוֹתֵן אֶת
 הַתַּקָּרָה וְהָעֲלִיֹן אֶת הַמַּעֲזִיבָה:

^ג הַבֵּית וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם שֶׁנִּפְּלוּ אָמַר בַּעַל הָעֲלִיָּה
 לְבַעַל הַבֵּית לְבָנוֹת וְהוּא אֵינּוּ רוֹצֶה לְבָנוֹת הָרִי בַּעַל
 הָעֲלִיָּה בּוֹנֶה אֶת הַבֵּית וְדָר בְּתוֹכוֹ עַד שִׁיתֵּן לוֹ אֶת
 יְצִיאֹתָיו רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִף זֶה דָּר בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבִירוֹ
 צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שְׂכָר אֲלֹא בַּעַל הָעֲלִיָּה בּוֹנֶה אֶת הַבֵּית
 וְאֶת הָעֲלִיָּה וּמִקְרָה אֶת הָעֲלִיָּה וְיוֹשֵׁב בַּבֵּית עַד שִׁיתֵּן
 לוֹ אֶת יְצִיאֹתָיו:

^ד וְכֵן בֵּית הַבֵּד שֶׁהוּא בָּנוי בַּסֵּלַע וְגִינָה אַחַת עַל גִּבּוֹ
 וְנִפְחָתָה הָרִי בַּעַל הַגִּינָה יוֹרֵד וְזוֹרֵעַ לְמִטָּה עַד שִׁיעֲשֶׂה
 לְבֵית בְּדוֹ כִּיפִין הַכֶּתֶל וְהָאֵילָן שֶׁנִּפְּלוּ לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים
 וְהִזְקוּ פֶּטוֹר מִלְּשֵׁלִם נִתְּנוּ לוֹ זְמַן לְקוּץ אֶת הָאֵילָן:

וְלִסְתּוֹר אֶת הַכֶּתֶל. וְנִפְּלוּ בְּתוֹךְ הַזְמָן פֶּטוּר. לְאַחַר הַזְמָן
חַיִּב:

ה' מִי שֶׁהָיָה כָּתְלוֹ סָמוּךְ לְגִינַת חֲבִירוֹ וְנִפְּלָה וְאָמַר לוֹ פָּנָה
אֶת אֲבָנֶיךָ. אָמַר לוֹ הִגִּיעוּךָ אֵין שׁוֹמֵעִין לוֹ. אִם מִשְׁקַבֵּל
עָלָיו אָמַר לוֹ הִילָךְ אֶת יְצִיאֹתֶיךָ. וְאֵין אֶטּוֹל אֶת שְׁלִי.
אֵין שׁוֹמֵעִין לוֹ. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל. לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בְּתֵבָן
וּבְקֶשׁ. וְאָמַר לוֹ תֵּן לִי שְׂכָרִי. וְאָמַר לוֹ טוֹל מֶה שֶׁעָשִׂיתָ
בְּשִׂכְרֶךָ. אֵין שׁוֹמֵעִין לוֹ. אִם מִשְׁקַבֵּל עָלָיו אָמַר לוֹ הִילָךְ
שְׂכָרֶךָ. וְאֵין אֶטּוֹל אֶת שְׁלִי. אֵין שׁוֹמֵעִין לוֹ. הַמוֹצִיא זָבָלוֹ
לְרֵשׁוֹת הָרַבִּים. הַמוֹצִיא מוֹצִיא. וְהַמְּזַבֵּל מְזַבֵּל. אֵין שׁוֹרֵין
טֵיט בְּרֵשׁוֹת הָרַבִּים. וְאֵין לוֹבְנִים לְבָנִים. אֲבָל גּוֹבְלִין טֵיט
בְּרֵשׁוֹת הָרַבִּים. אֲבָל לֹא לְבָנִים. הַבּוֹנֶה בְּרֵשׁוֹת הָרַבִּים.
הַמְּבִיא אֲבָנִים מְבִיא. וְהַבּוֹנֶה בּוֹנֶה. וְאִם הִזִּיק מִשְׁלֵם מֶה
שֶׁהִזִּיק. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אִף מִתְקֵן הוּא אֶת
מְלֹאכְתּוֹ לִפְנֵי שְׁלֵשִׁים יוֹם:

י שְׁתֵּי גִנּוֹת זו עַל גִּבּ זוֹ. וְהִירָק בְּנִתִּים. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר
שֶׁל עָלְיוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שֶׁל תַּחְתּוֹן. אָמַר רַבִּי מֵאִיר
אִם יִרְצֶה הָעָלְיוֹן לִקַּח אֶת עֶפְרוֹ. אֵין כָּאֵן יֵרֶק. אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה אִם יִרְצֶה הַתַּחְתּוֹן לְמַלֵּאת אֶת גִּנָּתוֹ עֶפֶר. אֵין כָּאֵן
יֵרֶק. אָמַר רַבִּי מֵאִיר מֵאַחַר שֶׁשְּׁנֵיהֶן יְכוּלִין לְמַחֲזֹת זֶה עַל
זֶה. ר״אֵין מֵהִיכָן יֵרֶק זֶה חֵי. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן כָּל שֶׁהָעָלְיוֹן
יְכוּל לִפְשׁוֹט אֶת יָדוֹ וּלְטוֹל הָרִי הוּא שְׁלוֹ. וְהַשְּׂאֵר שֶׁל

תַּחְתּוֹן: סָלִיק

מסכת בבא בתרא

פרק א

הַשּׁוֹתֵפִין שֶׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת מַחִיצָה בְּחָצֵר בּוֹנִין אֶת הַכֶּתֶל
בְּאֶמְצָע. מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לִבְנוֹת גְּזִיל. גְּזִית.
כְּפִיסִין. לִבְנִים בּוֹנִים. הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. בְּגִזִּיל. זֶה נוֹתֵן
שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים וְזֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים. בְּגִזִּית זֶה נוֹתֵן
טַפָּחִים וּמַחְצָה. וְזֶה נוֹתֵן טַפָּחִים וּמַחְצָה. בְּכִפִּיסִין זֶה
נוֹתֵן טַפָּחִים. וְזֶה נוֹתֵן טַפָּחִים. בְּלִבְנִים זֶה נוֹתֵן טַפַּח
וּמַחְצָה. וְזֶה נוֹתֵן טַפַּח וּמַחְצָה. לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכֶּתֶל.
הַמְּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם:

ב וְכֵן בִּגְנֵה. מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לִגְדֹּר. (מַחֲבִין אוֹתוֹ) אָבֵל
בְּבִקְעָה. מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ שְׁלֹא לִגְדֹּר. אֵין מַחֲבִין אוֹתוֹ. אֵלֹא
אִם רָצָה כּוֹנֵס לְתוֹךְ שְׁלוֹ וּבּוֹנָה. וְעוֹשֶׂה חֲזִית מִבַּחוּץ.
לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכֶּתֶל הַמְּקוֹם וְהָאֲבָנִים שְׁלוֹ. אִם עָשׂוּ
מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם. בּוֹנִין אֶת הַכֶּתֶל בְּאֶמְצָע. וְעוֹשִׂין חֲזִית
מִכָּאן וּמִכָּאן. לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכֶּתֶל. הַמְּקוֹם וְהָאֲבָנִים
שֶׁל שְׁנֵיהֶם:

ג הַמְּקִיף אֶת חֲבִירוֹ מִשְׁלֵשׁ רוּחוֹתָיו. וְגֵדֵר אֶת הָרֵאשׁוֹנָה.
וְאֶת הַשְּׁנִיָּה. וְאֶת הַשְּׁלִישִׁית. אֵין מַחֲבִין אוֹתוֹ. רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר אִם עָמַד וְגֵדֵר אֶת הָרְבִיעִית. מְגַלְגֵּלִים עָלָיו אֶת
הַכֹּל:

י כְּתַל חֶצֶר שֶׁנִּפְלּ מִחִיבִין אוֹתוֹ לִבְנוֹתוֹ עַד אַרְבַּע אַמּוֹת.
בְּחִזְקַת שְׁנָתָן עַד שִׁיבִיא רְאִיָּה שְׁלֹא נָתַן מֵאַרְבַּע אַמּוֹת
וּלְמַעֲלָה אֵין מִחִיבִין אוֹתוֹ סִמֵּךְ לוֹ כְּתַל אַחֵר אִף עַל
פִּי שְׁלֹא נָתַן עָלָיו אֶת הַתְּקָרָה מִגִּלְגָּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל.
בְּחִזְקַת שְׁלֹא נָתַן עַד שִׁיבִיא רְאִיָּה שְׁנָתָן:

ה כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת בֵּית שֶׁעַר וְדֹלֶת לְחֶצֶר רֶבֶן שְׁמַעוֹן
בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר לֹא כָּל הַחֲצִירוֹת רְאוּיוֹת לְבֵית שֶׁעַר.
כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת לְעִיר חוֹמָה דִּלְתִּים וּבְרִיחַ רֶבֶן שְׁמַעוֹן
בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר לֹא כָּל הָעִירוֹת רְאוּיוֹת לְחוֹמָה כַּמָּה
יְהֵא בְּעִיר וַיְהֵא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ קָנָה בָּהּ
בֵּית דִּירָה הָרִי הוּא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר מִיָּד:

י אֵין חוֹלְקִין אֶת הַחֶצֶר עַד שִׁיְהֵא בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת
לָזֶה וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה וְלֹא אֶת הַשָּׂדֶה עַד שִׁיְהֵא בָּהּ
תִּשְׁעָה קַבִּין לָזֶה וְתִשְׁעָה קַבִּין לָזֶה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד
שִׁיְהֵא בָּהּ תִּשְׁעָה חֲצָאֵי קַבִּין לָזֶה וְתִשְׁעָה חֲצָאֵי קַבִּין
לָזֶה וְלֹא אֶת הַגֶּנֶז עַד שִׁיְהֵא בָּהּ חֲצִי קַב לָזֶה וְחֲצִי
קַב לָזֶה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר בֵּית רוּבַע וְלֹא אֶת הַטָּרְקֵלִין
וְלֹא אֶת הַמֶּרְזֵן וְלֹא אֶת הַשׁוֹבֵד וְלֹא אֶת הַטָּלִית וְלֹא
אֶת הַמֶּרְחָץ וְלֹא אֶת בֵּית הַבֵּד (וְלֹא אֶת בֵּית הַשְּׁלֹחִין)
עַד שִׁיְהֵא בָּהֶן כְּדִי לָזֶה וּכְדִי לָזֶה זֶה הַכֹּלֵל כָּל שִׁיְחַלֵּק
וְשָׁמוּ עָלָיו חוֹלְקִין וְאִם לֹא אֵין חוֹלְקִין אִימָתִי בְּזִמָּן
שֶׁאֵין שְׁנֵיהֶם רוּצִים אֲבָל בְּזִמָּן שֶׁשְׁנֵיהֶם רוּצִים אֲפִילוּ

בַּפְּחוֹת מִכָּאן יִחְלֹקוּ. וְכַתְּבִי הַקֹּדֶשׁ אַף עַל פִּי שְׁשֻׁנֵיהֶם
רוֹצִים לֹא יִחְלֹקוּ:

פרק ב

לֹא יִחְפֹּר אָדָם בּוֹר סְמוּךְ לְבוֹרוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ. וְלֹא שִׁיחַ.
וְלֹא מַעְרָה. וְלֹא אֲמַת הַמַּיִם. וְלֹא גִבְרֶכֶת כּוֹבְסִין.
אֲלֵא אִם כֵּן הִרְחִיק מִכְתָּל חֲבִירוֹ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים וְסָד
בְּסִיד. מִרְחִיקִין אֶת הַגֶּפֶת וְאֶת הַזָּבֵל. וְאֶת הַמָּלַח. וְאֶת
הַסִּיד וְאֶת הַסִּלְעִים. מִכְתָּלוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים.
וְסָד בְּסִיד. מִרְחִיקִין אֶת הַזֵּרְעִים. וְאֶת הַמַּחְרִישָׁה. וְאֶת מִי
רְגֵלִים. מִן הַכְתָּל שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים. וּמִרְחִיקִין אֶת הָרִיחִים
שְׁלֹשָׁה מִן הַשֹּׁכֵב. שֶׁהֵן אַרְבַּע מִן הָרֶכֶב. וְאֶת הַתְּנוּרָה
שְׁלֹשָׁה מִן הַכִּלְיָא שֶׁהֵן אַרְבַּע מִן הַשִּׁפָּה:

^ב לֹא יַעֲמִיד אָדָם תְּנוּרָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת אֲלֵא אִם כֵּן יֵשׁ
עַל גִּבּוֹ גּוֹבֶה אַרְבַּע אַמּוֹת. הִיא מַעֲמִידוֹ בְּעִלְיָה. צָרִיךְ
שְׂיָהָא תַּחְתָּיו מַעֲזִיבָה שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים. וּבִכְרִיה טַפַּח. וְאִם
הַזִּיק מְשַׁלֵּם מֶה שֶׁהַזִּיק. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר. לֹא אָמְרוּ כָּל
הַשִּׁיעוּרִין הָאֵלּוּ. אֲלֵא שְׁאֵם הַזִּיק פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם:

^ג לֹא יִפְתַּח אָדָם חֲנוּת שֶׁל נַחְתוּמִין וְשֶׁל צִבְעִין תַּחַת
אוֹצְרוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ. וְלֹא רֶפֶת בְּקָר. בְּאַמַּת בֵּינָן הַתִּירוֹ. אֲבָל
לֹא רֶפֶת בְּקָר. חֲנוּת שֶׁבַחְצָר. יָכוֹל לְמַחוּת בִּידוֹ. וְלוֹמַר
לֹא אֵינִי יָכוֹל לִישֹׁן. מִקּוֹל הַגִּבְנָסִים וּמִקּוֹל הַיוֹצְאִים. עוֹשֶׂה
כָּלִים. יוֹצֵא וּמוֹכֵר בְּתוֹךְ הַשּׁוּק. אֲבָל אֵינּוּ יָכוֹל לְמַחוּת

בִּידוֹ וְלוֹמַר לוֹ אֵינִי יָכוֹל לִישֹׁן. לֹא מִקּוֹל הַפֶּטִישׁ וְלֹא מִקּוֹל הָרַחִים. וְלֹא מִקּוֹל הַתִּינוּקוֹת:

ד' מִי שֶׁהָיָה כָּתְלוֹ סִמוּךְ לְכַתֵּל חֲבִירוֹ. לֹא יִסְמוֹךְ לוֹ כְּתֵל אֲחֵר. אֲלֵא אִם בֵּין הָרַחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְהַחֲלוּנוֹת מִלְמַעַלָּן וּמִלְמַטָּן. וּמִכְּנָגְדָן אַרְבַּע אַמּוֹת:

ה' מִרְחִיקִין אֶת הַסֵּלֶם מִן הַשּׁוֹבֵךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. כְּדֵי שֶׁלֹּא תִקְפּוֹץ הַנִּמְיָה. וְאֵת הַכְּתֵל מִן הַמְּזַחֲלִיָּה אַרְבַּע אַמּוֹת. כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה זֹקֵף אֶת הַסֵּלֶם. מִרְחִיקִין אֶת הַשּׁוֹבֵךְ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. וְלֹא יַעֲשֶׂה אָדָם שׁוֹבֵךְ בְּתוֹךְ שָׁלוֹ. אֲלֵא אִם בֵּין שְׁנֵי חֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָל רוּחַ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בֵּית אַרְבַּעַת כּוֹרִין מֵלֹא שָׁגֵר הַיּוֹנָה. וְאִם לְקַחוּ. אֶפִּילוֹ בֵּית רֹבַע. הָרִי הוּא בְּחֻזְקָתוֹ:

ו' נִפּוֹל הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה. הָרִי הוּא שֶׁל בַּעַל הַשּׁוֹבֵךְ. חוּץ מִחֲמִשִּׁים אַמָּה הָרִי הוּא שֶׁל מוֹצֵאוֹ. נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבְכוֹת. קְרוֹב לָזֶה שָׁלוֹ. קְרוֹב לָזֶה שָׁלוֹ. מִחֻצָּה עַל מִחֻצָּה שְׁנֵיהֶם יִחְלֻקוּ:

ז' מִרְחִיקִין אֶת הָאֵילָן מִן הָעִיר. חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אַמָּה. וּבְחֶרֶב וּבִשְׁקָמָה חֲמִשִּׁים אַמָּה. אָבֹא שְׁאוֹל אוֹמֵר כָּל אֵילָן סָרֵק חֲמִשִּׁים אַמָּה. אִם הָעִיר קִדְמָה. קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דָּמִים. וְאִם הָאֵילָן קִדָּם קוֹצֵץ וְנוֹתֵן דָּמִים. סֶפֶק זֶה קִדָּם. וְסֶפֶק זֶה קִדָּם. קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דָּמִים:

ח מרחיקין גרן קבוע מן העיר חמשים אמה. לא יעשה
אדם גרן קבוע בתוך שלו. אלא אם כן יש לו חמשים
אמה לכל רוח. ומרחיק מנטיעותיו של חבירו ומנירו
בכדי שלא יזיק:

ט מרחיקין את הנבלות. ואת הקברות. ואת הברסקי מן
העיר חמשים אמה. אין עושין ברסקי אלא למזרח העיר.
רבי עקיבא אומר לכל רוח הוא עושה. חוץ ממערבה
(ומרחיק חמשים אמה):

י מרחיקין את המשרה מן הירק ואת הכרישין מן
הבצלים. ואת התרדל מן הדבורים. רבי יוסי מתיר
בחרדל:

יא מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמשה אמה.
ובחרוב ובשקמה חמשים אמה. בין מלמעלה בין מן
הצד. אם הבור קדמה קוצץ ונותן דמים. ואם האילן קדם
לא יקוצץ. ספק זה קדם וספק זה לא יקוצץ. רבי יוסי
אומר אף על פי שהבור קדם לאילן לא יקוצץ. שזה חופר
בתוך שלו. וזה נוטע בתוך שלו:

יב לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו. אלא אם
כן הרחיק ממנו ארבע אמות. אחד גפנים ואחד כל
אילן. היה גדר בנתיים. זה סומך לגדר מכאן. וזה סומך
לגדר מכאן. היו שרשיו יוצאים לתוך של חבירו. מעמיק

שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲכֹב אֶת הַמַּחְרִישָׁה. הִיא
חוֹפֵר בּוֹר שֵׁיחַ וּמַעֲרָה. קוֹצֵץ וַיּוֹרֵד וְהַעֲצִים שָׁלוּ:

י' אֵילָן שֶׁהוּא נוֹטֶה לְשֹׂדֵה חֲבִירוֹ. קוֹצֵץ מִלֹּא הַמַּרְדֵּעַ עַל
גְּבִי הַמַּחְרִישָׁה. וּבַחֲרוֹב וּבַשְּׁקֵמָה כְּנֶגֶד הַמְּשַׁקֶּלֶת. בֵּית
הַשְּׁלַחִין. כָּל הָאֵילָן כְּנֶגֶד הַמְּשַׁקֶּלֶת. אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר כָּל
אֵילָן סָרֵק כְּנֶגֶד הַמְּשַׁקֶּלֶת:

י" אֵילָן שֶׁהוּא נוֹטֶה לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים. קוֹצֵץ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה גָמֵל
עוֹבֵר וְרוֹכְבוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר גָּמֵל טָעוֹן פֶּשֶׁתָּן. אוֹ חֲבִילִי
זְמוֹרוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כָּל הָאֵילָן כְּנֶגֶד הַמְּשַׁקֶּלֶת מִפְּנֵי
הַטְּמָאָה:

פרק ג

חֲזָקָת הַבָּתִּים וְהַבּוֹרוֹת. וְהַשִּׁיחִין וְהַמַּעֲרוֹת וְהַשּׁוֹבְכוֹת.
וְהַמַּרְחֲצָאוֹת וּבֵית הַבָּדִים. וּבֵית הַשְּׁלַחִין וְהַעֲבָדִים.
וְכָל שֶׁהוּא עוֹשֶׂה פִּירוֹת תְּדִיר. חֲזָקָתָן שְׁלֹשׁ שָׁנִים מִיּוֹם
לְיוֹם. שָׂדֶה הַבַּעַל. חֲזָקָתָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַיִנָּה צְרִיכָה
מִיּוֹם לְיוֹם. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים בְּרֵאשׁוֹנָה
וּשְׁלֹשָׁה בְּאַחֲרוֹנָה. וּשְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ בְּאֶמְצַע. הָרִי
שְׂמוֹנָה עָשָׂר חֳדָשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר חֳדָשׁ בְּרֵאשׁוֹנָה.
וְחֳדָשׁ בְּאַחֲרוֹנָה. וּשְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ בְּאֶמְצַע. הָרִי אַרְבַּעַה
עָשָׂר חֳדָשׁ. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בִּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים
בְּשָׂדֶה לְבָן. אֲבָל בְּשָׂדֶה אֵילָן כָּנֵס אֶת תְּבוּאָתוֹ. מִסֵּק
אֶת זִיתָיו. כָּנֵס אֶת קִיצוֹ. הָרִי אֵלּוּ שְׁלֹשׁ שָׁנִים:

^ב שלש ארצות לחזקה: יהודה ועבר הירדן והגליל. היה ביהודה. והחזיק בגליל. בגליל והחזיק ביהודה. אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה. אמר רבי יהודה לא אמרו שלש שנים. אלא כדי שיהא באספמיא. וחזיק שנה. וילכו ויודיעוהו שנה. ויבא לשנה אחרת:

^ג כל חזקה שאין עמה טענה. אינה חזקה. כיצד. אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי. והוא אמר לו שלא אמר לי אדם דבר מעולם. אינה חזקה. שמכרת לי. שנתת לי במתנה. אביך מכרה לי. אביך נתנה לי במתנה. הרי זו חזקה. והבא משום ירושה. אינו צריך טענה. האומנין והשותפין והאריסין והאפוטרופין. אין להם חזקה. אין לאיש חזקה בנכסי אשתו. ולא לאשה חזקה בנכסי בעלה. ולא לאב בנכסי הבן. ולא לבן בנכסי האב. במה דברים אמורים במחזיק. אבל בנותן מתנה. והאחין שחלקו. והמחזיק בנכסי הגר. נעל וגדר ופרץ כל שהוא. הרי זו חזקה:

^ד היו שנים מעידין אותו. שאכלה שלש שנים. ונמצאו זוממין משלמין לו את הכל. שנים בראשונה. ושנים בשניה. ושנים בשלישית. משלשין ביניהם. שלשה אחים ואחד מצטרף עמהם. הרי אלו שלש עדויות. והן עדות אחת (להזמה):

ה' אלו דברים שיש להן חזקה. ואלו דברים שאין להן חזקה. היה מעמיד בהמה בחצר. תנור וכירים וריחים. ומגדל תרנגולין ונותן זבלו בחצר. אינה חזקה. אבל עשה מחיצה לבהמתו גבוהה עשרה טפחים. וכן לתנור. וכן לכירים. וכן לריחים. הכניס תרנגולין לתוך הבית. ועשה מקום לזבלו. עמוק שלשה או גבוה שלשה. הרי זו חזקה:

י' המרזב אין לו חזקה. ויש למקומו חזקה. המזחילה יש לה חזקה. סלם המצרי אין לו חזקה. ולצורי יש לו חזקה. חלון המצרית אין לה חזקה. ולצורית יש לה חזקה. אי זו היא חלון המצרית. כל שאין ראשו של אדם יכול לכנס לתוכה. רבי יהודה אומר אם יש לה מלבן. אף על פי שאין ראשו של אדם יכול לכנס לתוכה. הרי זו חזקה. היז עד טפח יש לו חזקה. ויכול למחות. פחות מטפח אין לו חזקה. ואין יכול למחות:

י' לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין. לקח בית בחצר אחרת. לא יפתחנה לחצר השותפין. בנה עליה על גבי ביתו. לא יפתחנה לחצר השותפין. אלא אם רצה בונה את החדר לפנים מביתו ובונה עליה על גבי ביתו. ופותחה לתוך ביתו. לא יפתח אדם לחצר השותפין פתח כנגד פתח. וחלון כנגד חלון. היה קטן לא יעשנו גדול. אחד לא יעשנו שנים. אבל פותח הוא לרשות הרבים פתח כנגד פתח. וחלון כנגד חלון. היה קטן עושה אותו גדול. אחד עושה אותו שנים:

ח אין עושין חלל תחת רשות הרבים. בורות שיחין ומערות. רבי אליעזר מתיר כדי שתהא עגלה מהלכת. וטעונה אבנים. אין מוציאין זיזין וגזזטראות לרשות הרבים. אלא אם רצה כונס לתוך שלו ומוציא. לקח חצר ובה זיזין וגזזטראות הרי זו בחזקתה:

פרק ד

המוכר את הבית. לא מכר את היציע. ואף על פי שהיא פתוחה לתוכו. ולא את החדר שלפנים ממנו. ולא את הגג. בזמן שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים. רבי יהודה אומר אם יש לו צורת פתח. אף על פי שאינו גבוה עשרה טפחים. אינו מכור:

ב לא את הבור ולא את הדות. אף על פי שכתב לו עמקא ורומא. וצריך לקח לו דרך דברי רבי עקיבא. וחכמים אומרים אינו צריך לקח לו דרך. ומודה רבי עקיבא בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו צריך לקח לו דרך. מכרן לאחר. רבי עקיבא אומר אינו צריך לקח לו דרך וחכמים אומרים צריך לקח לו דרך:

ג המוכר את הבית. מכר את הדלת. אבל לא את המפתח. מכר את המכתשת הקבועה. אבל לא את המטלטלת. מכר את האצטרובל אבל לא את הקלת. ולא את התנור ולא את הפירים. בזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו. הרי כלן מכורין:

י המזכר את החצר. מכר בתים בורות שיחין ומערות. אבל לא את המטלטלין. בזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה. הרי כלן מכורין. בין כך ובין כך לא מכר את המרחץ ולא את בית הבד שבתוכה. רבי אליעזר אומר המזכר את החצר. לא מכר אלא אוירה של חצר:

ה המזכר את בית הבד. מכר את הים ואת הממל. ואת הבתולות. אבל לא מכר את העכירין. ואל הגלגל. ואת הקורה. ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו. הרי כלן מכורין. רבי אליעזר אומר המזכר את בית הבד מכר את הקורה:

י המזכר את המרחץ. לא מכר את הנסרים. ואת הספספלים. ואת הוילאות. בזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו. הרי כלן מכורין. בין כך ובין כך לא מכר את המגורות של מים ולא את אוצרות של עצים:

י המזכר את העיר מכר בתים. בורות שיחין ומערות. מרחצאות ושוככות. ובית הבדן ובית השלחין. אבל לא את המטלטלין. ובזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה. אפילו היו בה בהמה ועבדים. הרי כלן מכורין. רבן שמעון בן גמליאל אומר המזכר את העיר מכר את הסנטר:

ה המזכר את השדה. מכר את האבנים שהם לצרכו. ואת הקנים שבבכרם שהם לצרכו. ואת התבואה שהיא

מִחֲבֶרֶת לְקַרְקַע. וְאֵת מְחִיצַת הַקְּנִים שֶׁהִיא פְּחוּתָה
מִבֵּית רוֹבַע. וְאֵת הַשּׁוּמְרָה שְׁאִינָה עֲשׂוּיָה בְּטִיט. וְאֵת
הַחֲרוּב שְׁאִינוֹ מִרְכָּב. וְאֵת בְּתוּלַת הַשְּׁקָמָה:

ט אָבֵל לֹא מָכַר. לֹא אֵת הָאֲבָנִים שְׁאִינָם לְצָרְכוֹ. וְלֹא
אֵת הַקְּנִים שֶׁבְּכֶרֶם שְׁאִינָן לְצָרְכוֹ. וְלֹא אֵת הַתְּבוּאָה
שֶׁהִיא תְּלוּשָׁה מִן הַקַּרְקַע. בְּזִמָּן שֶׁאָמַר לוֹ הִיא וְכָל מָה
שֶׁבְּתוֹכָהּ. הָרִי כָּלֹן מְכוּרִין. בֵּין כֶּדֶן וּבֵין כֶּדֶן לֹא מָכַר לֹא אֵת
מְחִיצַת הַקְּנִים שֶׁהִיא בֵּית רֹבַע. וְלֹא אֵת הַשּׁוּמְרָה שֶׁהִיא
עֲשׂוּיָה בְּטִיט. וְלֹא אֵת הַחֲרוּב הַמִּרְכָּב. וְלֹא אֵת סֵדֶן
הַשְּׁקָמָה. וְלֹא אֵת הַבּוֹר וְלֹא אֵת הַגֶּת. וְלֹא אֵת הַשּׁוּבָךְ.
בֵּין חֲרָבִין בֵּין שְׁלָמִים וְצָרִיד לִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ דְּבָרֵי רַבִּי
עֲקִיבָא. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ צָרִיד. וּמוֹדָה רַבִּי עֲקִיבָא
בְּזִמָּן שֶׁאָמַר לוֹ חוּץ מֵאלוֹ שְׁאִינוֹ צָרִיד לִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ.
מִכֶּרֶן לְאַחֵר רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֵינוֹ צָרִיד לִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ.
וְחֲכָמִים אוֹמְרִים צָרִיד לִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים
בְּמוֹכֵר. אָבֵל בְּנוֹתָן מִתְּנָה נוֹתֵן אֵת כָּלָם. הָאֲחִין שֶׁחִלְקוּ.
זָכוּ בַשָּׂדֶה זָכוּ בְּכָלָם. הַמְּחִזִּיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר. הַחֲזִיק בַשָּׂדֶה
הַחֲזִיק בְּכָלָם. הַמְּקַדֵּשׁ אֵת הַשָּׂדֶה הַקָּדִישׁ אֵת כָּלָם. רַבִּי
שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַמְּקַדֵּשׁ שָׂדֶה לֹא הַקָּדִישׁ אֲלֵא אֵת הַחֲרוּב
הַמִּרְכָּב וְאֵת סֵדֶן הַשְּׁקָמָה:

פרק ה

המוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה מִכָּר אֶת הַתֶּרֶן וְאֶת הַנֵּס וְאֶת
הָעוֹגִין וְאֶת כָּל הַמְּנַהֲיִין אוֹתָהּ אֲבָל לֹא
מִכָּר לֹא אֶת הָעֶבְדִּים וְלֹא אֶת הַמְּרֻצּוֹפִין וְלֹא אֶת
הָאֲנִתִּיקִי וּבִזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ הִיא וְכָל מֶה שֶׁבְּתוֹכָהּ הָרִי
כָּלֵן מְכוּרִין מִכָּר אֶת הַקְּרוֹן לֹא מִכָּר אֶת הַפְּרָדוֹת מִכָּר
אֶת הַפְּרָדוֹת לֹא מִכָּר אֶת הַקְּרוֹן מִכָּר אֶת הָעֶמֶד לֹא
מִכָּר אֶת הַבֶּקֶר מִכָּר אֶת הַבֶּקֶר לֹא מִכָּר אֶת הָעֶמֶד
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַדָּמִים מוֹדִיעִין בִּיצֵד אָמַר לוֹ מְכוּר
לִי עֶמֶד בְּמֵאֲתַיִם זוֹז הַדָּבָר יְדוּעַ שֶׁאֵין הָעֶמֶד בְּמֵאֲתַיִם
זוֹז וְחֻכְמִים אוֹמְרִים אֵין הַדָּמִים רְאִיָּה:

^ב הַמוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לֹא מִכָּר בָּלִיו נָחוּם הַמָּדִי אוֹמֵר
מִכָּר בָּלִיו רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר פְּעָמִים מְכוּרִין וּפְעָמִים אֵינָן
מְכוּרִין בִּיצֵד הִיא חֲמוֹר לִפְנֵי וְכָלִיו עָלָיו וְאָמַר לוֹ מְכוּר
לִי חֲמוֹרָךְ זֶה הָרִי כָלִיו מְכוּרִין חֲמוֹרָךְ הוּא אֵין בָּלִיו
מְכוּרִין:

^ג (הַמוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר מִכָּר אֶת הַסִּיחַ מִכָּר אֶת הַפָּרָה
לֹא מִכָּר אֶת בְּנֵהּ מִכָּר אֶשְׁפָּה מִכָּר זִבְלָה מִכָּר בּוֹר מִכָּר
מִימִיו) מִכָּר כּוֹרֶת מִכָּר דְּבוּרִים מִכָּר שׁוֹבֵךְ מִכָּר יוֹגִים
הַלּוֹקֵחַ פִּירוֹת שׁוֹבֵךְ מִחֲבִירוֹ מִפְּרִיחַ בְּרִיכָה רֹאשׁוֹנָה
פִּירוֹת כּוֹרֶת נוֹטֵל שְׁלֵשָׁה נְחִילִין וּמִסְרָס חֲלוֹת דָּבֵשׁ
מִנִּיחַ שְׁתֵּים חֲלוֹת יִיתִים לְקוֹץ מִנִּיחַ שְׁתֵּי גְרוּפִיּוֹת:

י הקונה שתי אילנות בתוך שדה חבירו. הרי זה לא קנה קרקע. רבי מאיר אומר קנה קרקע. הגדילו לא ישפה. והעולה מן הגזע שלו. ומן השרשים של בעל הקרקע. ואם מתו אין לו קרקע. קנה שלשה קנה קרקע. הגדילו ישפה. והעולה מן הגזע ומן השרשין שלו. ואם מתו יש לו קרקע:

ה המוכר את הראש בבהמה גסה לא מכר את הרגלים. מכר את הרגלים לא מכר את הראש. מכר את הקנה. לא מכר את הכבד. מכר את הכבד לא מכר את הקנה. אבל בדקה. מכר את הראש מכר את הרגלים. מכר את הרגלים. לא מכר את הראש. מכר את הקנה. מכר את הכבד. מכר את הכבד. לא מכר את הקנה:

י ארבע מדות במוכרין. מכר לו חטים יפות ונמצאו רעות. הלוקח יכול לחזור בו. רעות ונמצאו יפות. המוכר יכול לחזור בו. רעות ונמצאו רעות. יפות ונמצאו יפות. אין אחד מהם יכול לחזור בו. שחמתית ונמצאת לבנה. לבנה ונמצאת שחמתית. טעים של זית ונמצאו של שקמה. של שקמה ונמצאו של זית. זין ונמצאת חמץ. חמץ ונמצא זין. שניהם יכולין לחזור בהן:

י המוכר פירות לחבירו. משך ולא מדד קנה. מדד ולא משך לא קנה. אם היה פקח. שוכר את מקומן. הלוקח

פֶּשֶׁתָּן מִחֲבִירוֹ. הָרִי זֶה לֹא קָנָה. עַד שִׁיטְלִטְלוּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וְאִם הָיָה בְּמַחְבֵּר לְקֶרְקַע. וְתִלַּשׁ כָּל שֶׁהוּא קָנָה:

ח המוזכר יין ושמן לחבירו. והוקרו או שהוזלו. אם עד שלא נתמלאת המדה. למוזכר. משנתמלאת המדה ללוקח. ואם היה סרסור ביניהן. נשברה החבית נשברה לסרסור. וחייב להטיף לו שלש טפין. הרבינה ומיצה הרי הוא של מוזכר. והחנוני אינו חייב להטיף שלש טפין. רבי יהודה אומר ערב שבת עם חשכה פטור:

ט השולח את בנו אצל חנוני (ופגדיון בידו.) ומדד לו באיסר שמן. ונתן לו את האיסר. שבר את הצלוחית ואבד את האיסר. חנוני חייב. רבי יהודה פוטר שעל מנת כן שלחו. ומודים חכמים לרבי יהודה. בזמן שהצלוחית ביד התינוק. ומדד החנוני לתוכה. חנוני פטור:

י הסיטון מקנח מדותיו אחת לשלשים יום. ובעל הבית אחת לשנים עשר חדש. רבן שמעון בן גמליאל אומר. חלוף הדברים. החנוני מקנח מדותיו פעמים בשבת. וממחה משקלוותיו פעם אחת בשבת ומקנח מאזנים על כל משקל ומשקל:

יא אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בלח. אבל ביבש אינו צריך. וחייב להכריע לו טפח. היה שוקל לו עין בעין. נותן לו גירומיו אחד לעשרה בלח ואחד מעשרים ביבש. מקום שנהגו למוד בדקה. לא

יְמוּד בַּגֶּסֶה · בַּגֶּסֶה לֹא יְמוּד בִּדְקָה · לְמַחֹק לֹא יִגְדֹּשׁ ·
לְגִדּוֹשׁ לֹא יִמְחוֹק:

פרק ו

הַמּוֹכֵר פִּירוֹת לַחֲבִירוֹ · וְלֹא צָמְחוּ · וְאֶפִּילוּ זָרַע פִּשְׁתָּן
אֵינוֹ חַיֵּב בְּאַחֲרֵיוֹתָן · רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גָּמְלִיאֵל
אוֹמֵר זֶרְעוֹנִי גִנָּה שְׁאֵינָן נֹאכְלִים חַיֵּב בְּאַחֲרֵיוֹתָן:

^ב הַמּוֹכֵר פִּירוֹת לַחֲבִירוֹ · הֲרִי זֶה מְקַבֵּל עָלָיו רוֹבַע טֶנֶפֶת
לְסֵאָה · תְּאֵנִים מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר מְתָלְעוֹת לְמֵאָה · מִרְתֵּף
שֶׁל יֵין · מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר קוֹסָסוֹת לְמֵאָה · קִנְקֵנִים בִּשְׁרוֹן ·
מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר פּוֹסְטִיאוֹת לְמֵאָה:

^ג הַמּוֹכֵר יֵין לַחֲבִירוֹ וְהַחֲמִיץ · אֵינוֹ חַיֵּב בְּאַחֲרֵיוֹתָיו · וְאִם
יָדוּעַ שְׁיִינוּ מִחֲמִיץ · הֲרִי זֶה מְקַח טָעוֹת · וְאִם אָמַר לוֹ יֵין
מִבָּשֶׂם אֲנִי מוֹכֵר לָךְ · חַיֵּב לְהַעֲמִיד לוֹ עַד הַעֲצָרַת · וַיִּשֶׁן ·
מִשָּׁל אֲשֶׁתְּקֵד · וּמִיוֹשֶׁן · מִשָּׁל שְׁלֹשׁ שָׁנִים:

^ד הַמּוֹכֵר מְקוֹם לַחֲבִירוֹ (לְבָנוֹת לוֹ בֵּית ·) וְכֵן הַמְּקַבֵּל
מִחֲבִירוֹ לְבָנוֹת לוֹ בֵּית הַתְּנָנוֹת לְבָנוֹ · וּבֵית אֲלֻמְנוֹת לְבָתּוֹ ·
בּוֹנֶה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ · דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא · רַבִּי
יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר רֶפֶת בֶּקֶר הִיא זֹאת · הַרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רֶפֶת
בֶּקֶר בּוֹנֶה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ · בֵּית קָטָן שֵׁשׁ עַל שְׁמוֹנֶה ·
גָּדוֹל שְׁמוֹנֶה עַל עֶשֶׂר · טַרְקָלִין עֶשֶׂר עַל עֶשֶׂר · רוֹמוֹ

כַּחֲצִי אַרְבּוֹ. וְכַחֲצִי רַחְבּוֹ. רֹאֵיהּ לְדַבֵּר הֵיכַל וְכוּתְלָיו. רַבֵּן
שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַכֹּל כַּבֵּנָן הֵהִיכַל:

ה' מִי שֵׁישׁ לוֹ בּוֹר לַפָּנִים מִבֵּיתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ. נִכְנָס בְּשָׁעָה
שְׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִים. וְיוֹצֵא בְּשָׁעָה שְׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם
יוֹצְאִין. וְאֵינוֹ מִכְנִיס בְּהִמָּתּוֹ וּמִשְׁקָה מְבוֹרוֹ. אֲלֵא מִמְּלֵא
וּמִשְׁקָה מִבְּחוּץ. זֶה עוֹשֶׂה לוֹ פּוֹתַחַת וְזֶה עוֹשֶׂה לוֹ
פּוֹתַחַת:

י' מִי שֵׁישׁ לוֹ גִּנָּה לַפָּנִים מִגִּנָּתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ. נִכְנָס בְּשָׁעָה
שְׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִים. וְיוֹצֵא בְּשָׁעָה שְׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם
יוֹצְאִין. וְאֵינוֹ מִכְנִיס לְתוֹכָהּ תַּגְרִין. וְלֹא יִכְנֹס מִתּוֹכָהּ
לְתוֹךְ שָׂדֶה אַחֶרֶת. וְהַחֲיִצּוֹן זוֹרֵעַ אֶת הַדֶּרֶךְ. נִתְּנוּ לוֹ
דֶּרֶךְ מִן הַצֵּד מִדַּעַת שְׁנֵיהֶן נִכְנָס בְּשָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֶה.
וְיוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֶה. וּמִכְנִיס לְתוֹכָהּ תַּגְרִין. וְלֹא
יִכְנֹס מִתּוֹכָהּ לְתוֹךְ שָׂדֶה אַחֶרֶת. וְזֶה וְזֶה אֵינָם רִשָּׁאִים
לְזִרְעָה:

י' מִי שֶׁהֵיטָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים עוֹבֶרֶת בְּתוֹךְ שָׂדֶהוּ. נִטְלָה וְנִתְּן
לָהֶם מִן הַצֵּד מֶה שֶׁנִּתֵּן נִתְּן. וְשִׁלּוֹ לֹא הִגִּיעוּ. דֶּרֶךְ הַיְחִיד
אַרְבַּע אַמּוֹת. דֶּרֶךְ הָרַבִּים שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה. דֶּרֶךְ הַמָּלָךְ
אֵין לָהּ שִׁיעוֹר. דֶּרֶךְ הַקֶּבֶר אֵין לָהּ שִׁיעוֹר. הַמַּעֲמָד דִּינִי
צְפוּרֵי אֶמְרוּ. בֵּית אַרְבָּעָה קַבִּין:

ה' הַמוֹכֵר מָקוֹם לְחֲבִירוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ קֶבֶר. וְכֵן הַמְּקַבֵּל
מִחֲבֵרוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ קֶבֶר. עוֹשֶׂה תּוֹכָהּ שֶׁל מַעֲרָה אַרְבַּע

אֲמוֹת עַל שֵׁשׁ וּפּוֹתַח לְתוֹכָהּ שְׁמוֹנָה כּוּכִין וְשִׁלְשָׁה מִכָּאן
 וְשִׁלְשָׁה מִכָּאן וּשְׁנַיִם כְּנָגֶדָן וְהַכּוֹכִין אֶרְבֵּן אֶרְבַּע אֲמוֹת
 וְרוֹמֵן שְׁבַעַה וְרַחֲבָן שֵׁשָׁה רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר עוֹשֶׂה תוֹכָה
 שֶׁל מַעֲרָה שֵׁשׁ אֲמוֹת עַל שְׁמוֹנָה וּפּוֹתַח לְתוֹכָה שִׁלְשָׁה
 עָשָׂר כּוּד אֶרְבַּעַה מִכָּאן וְאַרְבַּעַה מִכָּאן וְשִׁלְשָׁה מִכְּנָגֶדָן
 וְאַחַד מִיָּמִין הַפֶּתַח וְאַחַד מִן הַשְּׂמָאל וְעוֹשֶׂה חֲצֵר עַל
 פִּי הַמַּעֲרָה שֵׁשׁ עַל שֵׁשׁ כְּמֵלֵא הַמָּטָה (וְקוֹבְרִיהָ) וּפּוֹתַח
 לְתוֹכָה שְׁתֵּי מַעֲרוֹת אַחַת מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן רַבִּי שְׁמַעוֹן
 אוֹמֵר אֶרְבַּע לְאַרְבַּע רּוֹחוֹתֶיהָ רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל
 אוֹמֵר הַכֹּל לְפִי הַסֵּלַע:

פרק ז

הָאוֹמֵר לְחַבִּירוֹ בֵּית כּוֹר עֶפֶר אֲנִי מוֹכֵר לָךְ הָיוּ
 שֵׁם נִקְעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טַפָּחִים אוֹ סִלְעִים
 גְּבוּהִים עֲשָׂרָה טַפָּחִים אֵינָן נִמְדָּדִין עֲמָה פָּחוֹת מִכָּאן
 נִמְדָּדִין עֲמָה וְאִם אָמַר לוֹ כְּבֵית כּוֹר עֶפֶר אֲפִילוֹ הָיוּ שֵׁם
 נִקְעִים עֲמוּקִים יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה טַפָּחִים אוֹ סִלְעִים גְּבוּהִים
 יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה טַפָּחִים הָרִי אֵלָיו נִמְדָּדִין עֲמָה:

^ב בֵּית כּוֹר עֶפֶר אֲנִי מוֹכֵר לָךְ מִדָּה בְּחֶבֶל פָּתַח כָּל שֶׁהוּא
 יִנָּכֶה הוֹתִיר כָּל שֶׁהוּא יַחֲזִיר אִם אָמַר הֵן חֶסֶר הֵן יוֹתֵר
 אֲפִילוֹ פָּתַח רִבַּע לְסֵאָה אוֹ הוֹתִיר רִבַּע לְסֵאָה הִגִּיעוּ
 יוֹתֵר מִכָּאן יַעֲשֶׂה חֶשְׁבוֹן מָה הוּא מַחֲזִיר לוֹ מַעוֹת וְאִם
 רָצָה מַחֲזִיר לוֹ קֶרְקַע וְלָמָּה אָמְרוּ מַחֲזִיר לוֹ מַעוֹת לִיפּוֹת

כחו של מוכר. שאם שייר בשדה בית תשעה קבין ובגנה בית חצי קב. וכדברי רבי עקיבא בית רבע. מחזיר לו את הקרקע. ולא את הרבע בלבד הוא מחזיר לו. אלא את כל המותר:

ג מדה בחבל אני מוכר לך הן חסר והן יתר. בטל הן חסר הן יתר את מדה בחבל. הן חסר הן יתר מדה בחבל. בטל מדה בחבל את הן חסר הן יתר. דברי בן ננס. בסימניו ובמצריו. פחות משתות הגיעו. עד שתות ינפה:

ד האומר לחבירו חצי שדה אני מוכר לך משמנין ביניהן ונוטל חצי שדהו. חציה בדרום אני מוכר לך. משמנין ביניהן ונוטל חציה בדרום. והוא מקבל עליו מקום הגדר. וחרין ובן חרין. וכמה הוא חרין ששה טפחים ובן חרין שלשה:

פרק ח

יש נוחלין ומנחילין. ויש נוחלין ולא מנחילין. מנחילין ולא נוחלין. לא נוחלין ולא מנחילין. ואלו נוחלין ומנחילין. האב את הבנים. והבנים את האב. והאחין מן האב נוחלין ומנחילין. האיש את אמו. והאיש את אשתו. ובני אחיות נוחלין ולא מנחילין. האשה את בניה. והאשה את בעלה ואחי האם. מנחילין ולא נוחלין. והאחין מן האם לא נוחלין ולא מנחילין:

ב סֵדֶר נִחְלֹת כֶּךָ הוּא אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ וְהֶעֱבֵרְתָּם
אֶת נִחְלָתוֹ לְבֵתוֹ בֶּן קוּדֶם לְבֵת וְכָל יוֹצְאֵי יִרְכּוּ שָׁל בֶּן
קוּדְמִין לְבֵת בֵּת קוּדְמָת לְאַחִין וְכָל יוֹצְאֵי יִרְכּה שָׁל בֵּת
קוּדְמִין לְאַחִין אַחִין קוּדְמִין לְאַחֵי הָאָב וְכָל יוֹצְאֵי יִרְכּוּ
שָׁל אַחִין קוּדְמִין לְאַחֵי הָאָב זֶה הַכָּל כָּל הַקּוּדֶם בְּנִחְלָה
יוֹצְאֵי יִרְכּוּ קוּדְמִין וְהָאָב קוּדֶם לְכָל יוֹצְאֵי יִרְכּוּ:

ג בָּנוֹת צִלְפָּחֶד נָטְלוּ שְׁלֹשָׁה חֻלְקִים בְּנִחְלָה חֵלֶק אַבְיָהֶן
שְׁהִיָּה מִיוֹצְאֵי מִצְרַיִם וְחֻלְקוֹ עִם אָחִיו בְּנִכְסֵי חֶפֶר וְשְׁהִיָּה
בְּכוֹר נוֹטֵל שְׁנֵי חֻלְקִים:

ד אֶחָד הֵבֶן וְאֶחָד הֵבֶת בְּנִחְלָה אֵלָא שְׁהֵבֶן נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם
בְּנִכְסֵי הָאָב וְאֵינֹו נוֹטֵל שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאֵם וְהַבָּנוֹת גְּזוּנוֹת
מִנְכָּסֵי הָאָב וְאֵינֶן גְּזוּנוֹת מִנְכָּסֵי הָאֵם:

ה הָאוֹמֵר אִישׁ פְּלוֹנִי בְּנִי בְּכוֹר לֹא יִטּוֹל פִּי שְׁנַיִם אִישׁ
פְּלוֹנִי בְּנִי לֹא יִירֹשׁ עִם אָחִיו לֹא אָמַר כָּלוּם שְׁהִתְנָה עַל
מָה שְׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה הַמְּחַלֵּק נִכְסִיו לְבָנָיו עַל פִּיו רַבָּה
לְאֶחָד וּמֵיעֵט לְאֶחָד וְהַשּׁוֹה לָהֶן אֶת הַבְּכוֹר דִּבְרִיו קִיָּמִין
וְאִם אָמַר מִשּׁוּם יְרוּשָׁה לֹא אָמַר כָּלוּם כָּתַב בֵּין בְּתֻחָלָה
בֵּין בְּאַמְצַע בֵּין בְּסוֹף מִשּׁוּם מִתְּנָה דִּבְרִיו קִיָּמִין הָאוֹמֵר
אִישׁ פְּלוֹנִי יִירְשֵׁנִי בְּמָקוֹם שִׁישׁ בֵּת בְּתִי תִירְשֵׁנִי בְּמָקוֹם
שִׁישׁ בֶּן לֹא אָמַר כָּלוּם שְׁהִתְנָה עַל מָה שְׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה
רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא אוֹמֵר אִם אָמַר עַל מִי שֶׁהוּא רָאוּי
לִירוּשָׁה דִּבְרִיו קִיָּמִין וְעַל מִי שֶׁאֵין רָאוּי לִירוּשָׁה אֵין

דְּבָרָיו קִיָּמִין. הַפּוֹתֵב אֶת נֶכְסָיו לְאַחֲרִים. וְהֵנִיחַ אֶת בְּנָיו.
מֵה שְׁעָשָׂה עָשׂוּי (אָבֵל) אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ. רַבֵּן
שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אִם לֹא הָיוּ בָנָיו נוֹהֲגִין כְּשׁוֹרָה
זְכוּר לְטוֹב:

י' הָאוֹמֵר זֶה בְּנִי נֶאֱמַן. זֶה אָחִי אֵינוֹ נֶאֱמַן. וְנוֹטֵל עִמּוֹ
בְּחֻלְקוֹ. מֵת יַחְזִירוּ נֶכְסִים לְמִקְוֶמָן. נִפְּלוּ לוֹ נֶכְסִים מִמֶּקוֹם
אַחֵר יִירָשׁוּ אָחָיו עִמּוֹ. מִי שְׁמַת וְנִמְצְאָת דִּיתִיקִי קְשׁוּרָה
עַל יָרְכוּ. הָרִי זֶה אֵינָה כָּלוּם. זָכָה בָּהּ לְאַחֵד. בֵּין מִן
הַיּוֹרְשִׁין. בֵּין שְׁאֵינֶן מִן הַיּוֹרְשִׁין. דְּבָרָיו קִיָּמִין:

י' הַפּוֹתֵב נֶכְסָיו לְבָנָיו צָרִיד שְׂיִכְתּוֹב מֵהַיּוֹם וּלְאַחֵר מִיתָה.
דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֵינוֹ צָרִיד. הַפּוֹתֵב
נֶכְסָיו לְבָנוֹ לְאַחֵר מוֹתוֹ. הָאֵב אֵינוֹ יָכוֹל לְמַכּוֹר מִפְּנֵי שֶׁהֵן
כְּתוּבִין לְבָן. וְהֵבן אֵינוֹ יָכוֹל לְמַכּוֹר. מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּרִשׁוֹת
הָאֵב. מְכַר הָאֵב מְכוּרִין עַד שְׁיָמוּת. מְכַר הֵבן אֵין לְלוֹקַח
בָּהֶן כָּלוּם. עַד שְׁיָמוּת הָאֵב. הָאֵב תּוֹלֵשׁ וּמֵאֲכִיל לְכָל
מִי שְׁיִרְצָה. וּמֵה שֶׁהֵנִיחַ תְּלוּשׁ הָרִי הוּא שֶׁל יוֹרְשִׁין.
הֵנִיחַ בָּנִים גְּדוּלִים וְקִטְנִים. אֵין הַגְּדוּלִים מִתְּפַרְנְסִים עַל
הַקִּטְנִים. וְלֹא הַקִּטְנִים גְּזוּנִים עַל הַגְּדוּלִים. אֲלֹא חוֹלְקִין
בְּשׁוּהָ. נִשְׁאוּ הַגְּדוּלִים יִשְׁאוּ הַקִּטְנִים. וְאִם אָמְרוּ קִטְנִים.
הָרִי אָנוּ נוֹשְׂאִים כְּדֶרֶךְ שְׁנִשְׂאָתָם אֲתָם אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן.
אֲלֹא מֵה שֶׁנִּתֵּן לָהֶם אֲבִיהֶן נָתַן:

הַהִינִיחַ בָּנוֹת גְּדוּלוֹת וְקִטְנוֹת. אֵין הַגְּדוּלוֹת מִתְּפַרְנְסוֹת עַל
הַקִּטְנוֹת. וְלֹא הַקִּטְנוֹת נִזְוָנוֹת עַל הַגְּדוּלוֹת. אֶלֶּא חוֹלְקוֹת
בְּשָׁוֶה. גִּשְׁאוֹ גְּדוּלוֹת יִשְׂאוּ קִטְנוֹת. וְאִם אָמְרוּ קִטְנוֹת
הָרִי אָנוּ נוֹשְׂאוֹת בְּדֶרֶךְ שְׁנִשְׂאָתָם אִתָּם. אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן.
זֶה חֹמֶר בַּבָּנוֹת מִבְּנִים. שֶׁהַבָּנוֹת נִזְוָנוֹת עַל הַבְּנִים. וְאֵין
נִזְוָנוֹת עַל הַבָּנוֹת:

פרק ט

מִי שָׁמַת. וְהִנִּיחַ בָּנִים וּבָנוֹת. בְּזִמְנָן שֶׁהִנְכָּסִים מֶרְבִּין.
הַבָּנִים יִירְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יִזְוֹנוּ. נְכָסִים מוֹעֲטִין הַבָּנוֹת
יִזְוֹנוּ. וְהַבָּנִים יִשְׁאַלּוּ עַל הַפִּתְחִים. אֲדָמוֹן אוֹמֵר בְּשִׁבְלִי
שְׂאֵנִי זָכָר הַפִּסְדָּתִי. אָמַר רַבֵּן גַּמְלִיאֵל רוֹאֶה אֲנִי אֶת דְּבָרִי
אֲדָמוֹן:

בַּהִנִּיחַ בָּנִים וּבָנוֹת וְטוֹמְטוֹם. בְּזִמְנָן שֶׁהִנְכָּסִים מֶרְבִּין.
הַזְּכָרִים דּוֹחִין אוֹתוֹ אֶצֶל נְקֻבוֹת. נְכָסִים מוֹעֲטִין הַנְּקֻבוֹת
דּוֹחוֹת אוֹתוֹ אֶצֶל זְכָרִים. הָאוֹמֵר אִם תֵּלֵד אִשְׁתִּי זָכָר.
יִטּוֹל מָנָה. יִלְדָּה זָכָר נוֹטֵל מָנָה. אִם נְקֻבָּה מָאֲתִים.
יִלְדָּה נְקֻבָּה. נוֹטֵלֶת מָאֲתִים. אִם זָכָר מָנָה. וְאִם נְקֻבָּה
מָאֲתִים. וְיִלְדָּה זָכָר וְנְקֻבָּה. הַזְּכָר נוֹטֵל מָנָה. וְהַנְּקֻבָּה
נוֹטֵלֶת מָאֲתִים. יִלְדָּה טוֹמְטוֹם אֵינוֹ נוֹטֵל. אִם אָמַר כָּל
מֶה שֶׁתֵּלֵד אִשְׁתִּי יִטּוֹל. הָרִי זֶה יִטּוֹל. וְאִם אֵין שֵׁם יוֹרֵשׁ
אֶלֶּא הוּא. יוֹרֵשׁ אֶת הַכֹּל:

ג הניח בנים גדולים וקטנים השביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע אם אמרו ראו מה שהניח לנו אבא הרי אנו עושין ואוכלין השביחו לעצמן וכן האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע אם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הרי אני עושה ואוכלת השביחה לעצמה:

ד האחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות נפל לאמצע חלה ונתרפא נתרפא משל עצמו האחין שעשו מקצתן ששבינות בחיי האב חזרה ששבינות חזרה לאמצע שהששבינות נגבית בבית דין אבל השולח לחבירו כדי יין וכדי שמן אינן נגבין בבית דין מפני שהן גמילות חסדים:

ה השולח סבלונות לבית חמיו שלח שם מאה מנה ואכל שם סעודת חתן אפילו בדינר אינן נגבין לא אבל שם סעודת חתן הרי אלו נגבין שלח סבלונות מרבים כדי שיחזרו עמה לבית בעלה הרי אלו נגבין סבלונות מועטין כדי שתשתמש בהן בבית אביה אינן נגבין:

ו שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ושיר קרקע כל שהוא מתנתו קימת לא שיר קרקע כל שהוא אין מתנתו קימת לא כתב בה שכיב מרע הוא אומר שכיב מרע היה והן אומרין בריא היה צריך להביא ראיה

שְׁהִיָּה שְׁכִיב מֵרַע. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים
הַמוֹצִיא מִחֲבִירוֹ עָלָיו הָרְאִיָּה:

י הַמַּחֲלֵק נִכְסָיו עַל פִּיּוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֶחָד בָּרִיא
וְאֶחָד מְסֻכָּן. נִכְסִים שֵׁשׁ לָהֶן אַחֲרִיּוֹת. נִקְנִין בְּכֶסֶף
וּבְשֹׁטֶר וּבַחֲזָקָה. וְשֵׁאִין לָהֶן אַחֲרִיּוֹת. אֵין נִקְנִין אֶלָּא
בַּמְשִׁיכָה. אָמְרוּ לוֹ מַעֲשֵׂה בְּאֵמֶן שֶׁל בְּנֵי רוּכֵל. שְׁהִיָּתָה
חוּלָה. וְאָמְרָה תִּנּוּ כְּבִינָתִי לְבִתִּי. וְהִיא בְּשָׁנִים עָשָׂר מָנָה.
וּמִתָּה וְקִיָּמוּ אֶת דְּבָרֶיהָ. אָמַר לָהֶן בְּנֵי רוּכֵל תִּקְבְּרִם אִמֶּן.
וְחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּשֶׁבֶת דְּבָרָיו קִיָּמִין. מִפְּנֵי שֵׁאִינוּ יָכוֹל
לְכַתּוּב. אֲבָל לֹא בַּחוּל. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר בְּשֶׁבֶת אָמְרוּ.
קַל וְחֹמֶר בַּחוּל. כִּיּוֹצֵא בּוֹ זִכִּין לְקַטֵּן וְאֵין זִכִּין לְגָדוֹל. רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר לְקַטֵּן אָמְרוּ. קַל וְחֹמֶר לְגָדוֹל:

י"ג נָפַל הַבֵּית עָלָיו וְעַל אָבִיו. אוֹ עָלָיו וְעַל מוֹרִישָׁיו. וְהִיָּתָה
עָלָיו כְּתוּבָת אִשָּׁה. וּבִעָלֵי חוּב. יוֹרְשֵׁי הָאָב אוֹמְרִים הֵבֵן
מֵת רֵאשׁוֹן. וְאַחֵר כֶּךָ מֵת הָאָב. וּבִעָלֵי הַחוּב אוֹמְרִים
הָאָב מֵת רֵאשׁוֹן. וְאַחֵר כֶּךָ מֵת הֵבֵן. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
יַחְלֹקוּ. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים נִכְסִין בַּחֲזָקָתָן:

ט נָפַל הַבֵּית עָלָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ. יוֹרְשֵׁי הַבֵּעַל אוֹמְרִים.
הָאִשָּׁה מִתָּה רֵאשׁוֹנָה. וְאַחֵר כֶּךָ מֵת הַבֵּעַל. יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה
אוֹמְרִים. הַבֵּעַל מֵת רֵאשׁוֹן. וְאַחֵר כֶּךָ מִתָּה הָאִשָּׁה.
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יַחְלֹקוּ. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים נִכְסִים

בְּחִזְקָתָן. כְּתוּבָה בְּחִזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל. נִכְסִים הַנִּכְנָסִים
וְהַיּוֹצֵאִין עִמָּה. בְּחִזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאָב:

נָפַל הַבֵּית עָלָיו וְעַל אִמּוֹ אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִין שְׂיִחְלוּקוֹ. אָמַר
רַבִּי עֲקִיבָא מוֹדָה אֲנִי בְּזֶה. שֶׁהַנִּכְסִים בְּחִזְקָתָן. אָמַר לוֹ
בֶּן עֲזַאי עַל הַחֲלוּקִין אָנוּ מַצִּטְעִים. אֵלֶּא שְׂבֵאתָ לְחֲלוּק
עָלִינוּ אֶת הַשּׁוּיָן:

פרק י

גֵּט פָּשׁוּט עֵדִיו מֵתוֹכוֹ. וּמִקְשָׁר עֵדִיו מֵאַחוֹרָיו. פָּשׁוּט
שֶׁכָּתְבוּ עֵדִיו מֵאַחוֹרָיו. וּמִקְשָׁר שֶׁכָּתְבוּ עֵדִיו מֵתוֹכוֹ.
שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִקְשָׁר
שֶׁכָּתְבוּ עֵדִיו מֵתוֹכוֹ כָּשֵׁר. מִפְּנֵי שְׂיִכּוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ פָּשׁוּט.
רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמַּדִּינָה:

^א גֵּט פָּשׁוּט עֵדִיו בְּשֵׁנִים. וּמִקְשָׁר בְּשִׁלְשָׁה. פָּשׁוּט שֶׁכָּתוּב
בּוֹ עַד אֶחָד. וּמִקְשָׁר שֶׁכָּתוּב בּוֹ שְׁנֵי עֵדִים. שְׁנֵיהֶם
פְּסוּלִים. כְּתוּב בּוֹ זוּזִין מֵאָה. דְּאֵינוֹן סִלְעִין עֶשְׂרִין. אֵין
לוֹ אֵלֶּא עֶשְׂרִין. זוּזִין מֵאָה דְּאֵינוֹן תִּלְתִּין סִלְעִין אֵין לוֹ
אֵלֶּא מְנָה. כֶּסֶף זוּזִין דְּאֵינוֹן. וְנִמְחַק. אֵין פָּחוֹת מִשְׁתִּים.
כֶּסֶף סִלְעִין דְּאֵינוֹן. וְנִמְחַק. אֵין פָּחוֹת מִשְׁתִּים. דְּרַבּוֹנוֹת
דְּאֵינוֹן. וְנִמְחַק. אֵין פָּחוֹת מִשְׁתִּים. כְּתוּב בּוֹ מִלְמַעְלָה
מְנָה וּמִלְמַטָּה מֵאֲתִים. מִלְמַעְלָה מֵאֲתִים וּמִלְמַטָּה מְנָה.
הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַתַּחְתּוֹן. אִם כֵּן לָמָּה כּוֹתֵבִין אֶת הָעֲלִיּוֹן.
שְׂאֵם תִּמְחַק אוֹת אַחַת מִן הַתַּחְתּוֹן. יִלְמַד מִן הָעֲלִיּוֹן:

ג כותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו. ושובר
לאשה. אף על פי שאין בעלה עמה. ובלבד שיהא מכירין.
והבעל נותן שָׁכָר. כותבין שטר ללוה אף על פי שאין
מלוה עמו. ואין כותבין למלוה עד שיהא לוה עמו. והלוה
נותן שָׁכָר. כותבין שטר למוכר. אף על פי שאין לוקח
עמו. ואין כותבין ללוקח. עד שיהא מוכר עמו. והלוקח
נותן שָׁכָר:

ד אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין. אלא מדעת שניהם.
והחתן נותן שָׁכָר. אין כותבין שטרי אריסות וקבלנות.
אלא מדעת שניהם. והמקבל נותן שָׁכָר. אין כותבין שטרי
בירורין. וכל מעשה בית דין. אלא מדעת שניהם. ושניהם
נותנין שָׁכָר. רבן שמעון בן גמליאל אומר לשניהם כותבין
שנים. לזה לעצמו. ולזה לעצמו:

ה מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו. ואמר לו אם
לא נתתי לך מכאן ועד יום פלוני תן לו שטרו. הגיע זמן
ולא נתן. רבי יוסי אומר יתן. רבי יהודה אומר לא יתן:

ו מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים. ובא לפני בית
דין ועושין לו קיום. איש פלוני בן פלוני. נמחק שטרו
ביום פלוני. ופלוני ופלוני עדיו. מי שפרע מקצת חובו.
רבי יהודה אומר יחליף. רבי יוסי אומר יכתוב שובר.
אמר רבי יהודה נמצא זה צריך להיות שומר שוברו מן

הַעֲכָבְרִים. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי כֵּךְ יָפָה לוֹ. וְלֹא יוֹרֵעַ כַּחוֹ
שֶׁל זֶה:

י' שְׁנֵי אַחִין אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר וְהִנִּיחַ לָהֶן אָבִיהֶן
מִרְחֵץ וּבֵית הַבֵּד. עָשָׂאן לְשֹׁכֵר. הִשְׁכֵּר לְאִמְצָע. עָשָׂאן
לְעִצְמָן. הָרִי הָעָשִׁיר אֹמֵר לְעָנִי. קַח לְךָ עֲבָדִים. וְיִרְחֲצוּ
בַמִּרְחֵץ. קַח לְךָ זֵתִים. וּבֹא וַעֲשֵׂם בְּבֵית הַבֵּד. שְׁנַיִם
שֶׁהָיוּ בְּעִיר אַחַת. שֵׁם אֶחָד יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן. וְשֵׁם אֲחֵר
יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן. אֵין יְכוֹלִין לְהוֹצִיא שְׁטֵר חוּב זֶה עַל זֶה.
וְלֹא אֲחֵר יְכוֹל לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶם שְׁטֵר חוּב. נִמְצָא לְאֶחָד
בֵּין שְׁטֵרוֹתָיו. שְׁטֵרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן שְׁמַעוֹן פְּרוּעַ. שְׁטֵרוֹת
שְׁנֵיהֶם פְּרוּעִין. בִּיצֵד יַעֲשׂוּ. יִשְׁלְשׁוּ. וְאִם הָיוּ מְשַׁלְשִׁים
יִכְתְּבוּ סִימָן. וְאִם הָיוּ מְסַמְּנִין יִכְתְּבוּ כֵהֶן. הָאֹמֵר לִבְנוֹ
שְׁטֵר בֵּין שְׁטֵרוֹתַי פְּרוּעַ. וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִיזָהוּ. שְׁטֵרוֹת כֻּלָּן
פְּרוּעִין. נִמְצָא לְאֶחָד שֵׁם שְׁנַיִם. הַגָּדוֹל פְּרוּעַ וְהַקָּטָן אֵינוֹ
פְּרוּעַ. הַמְלִוָּה אֶת חֲבִירוֹ עַל יְדֵי עֶרֶב. לֹא יִפְרַע מִן הָעֶרֶב.
וְאִם אָמַר עַל מְנַת שְׁאֶפְרַע מִמִּי שְׁאֶרְצָה. יִפְרַע מִן הָעֶרֶב.
רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר אִם יֵשׁ נִכְסִים לְלוֹה. בֵּין
כֵּךְ וּבֵין כֵּךְ לֹא יִפְרַע מִן הָעֶרֶב. וְכֵן הָיָה רַבֵּן שְׁמַעוֹן
בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר הָעֶרֶב לְאִשָּׁה בְּכֻתּוּבָתָהּ. וְהָיָה בַּעֲלָהּ
מְגִרָּשָׁה יִדְרֹנָה הִנָּאָה. שְׁמָא יַעֲשֶׂה קְנוּנִיָּא עַל נִכְסִים שֶׁל
זֶה. וַיַּחֲזִיר אֶת אִשְׁתּוֹ:

ח' הַמְלִוָּה אֶת חֲבִירוֹ בַּשְּׁטֵר. גּוֹבָה מִנִּכְסִים מְשַׁעֲבָדִים.
עַל יְדֵי עֵדִים גּוֹבָה מִנִּכְסִים בְּנֵי חוֹרִין. הוֹצִיא עָלָיו כָּתָב

יְדוּ. שֶׁהוּא חַיִּיב לוֹ. גּוֹבֶה מִנְכָּסִים בְּנֵי חוֹרִין. עָרֵב הַיּוֹצֵא
 לְאַחַר חֲתוּם שְׁטָרוֹת. גּוֹבֶה מִנְכָּסִים בְּנֵי חוֹרִין. מַעֲשֵׂה
 (בָּא) לְפָנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְאָמַר גּוֹבֶה מִנְכָּסִים בְּנֵי חוֹרִין.
 אָמַר לוֹ בֶּן נָנָס אֵינּוּ גּוֹבֶה לֹא מִנְכָּסִין מִשְׁעֲבָדִין. וְלֹא
 מִנְכָּסִים בְּנֵי חוֹרִין. אָמַר לוֹ לָמָּה. אָמַר לוֹ הֲרִי הַחוֹנֵק אֶת
 אֶחָד בְּשׁוֹק וּמִצָּאוֹ חֲבִירוֹ. וְאָמַר לוֹ הִנֵּחַ לוֹ. וְאֲנִי נוֹתֵן לָךְ.
 פָּטוּר. שֶׁלֹּא עַל אֲמוּנָתוֹ הַלְלוּהוּ. וְאִיזְהוּ עָרֵב שֶׁהוּא חַיִּב.
 הַלְלוּהוּ וְאֲנִי נוֹתֵן לָךְ חַיִּב. שֶׁכֵּן עַל אֲמוּנָתוֹ הַלְלוּהוּ. אָמַר
 רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הָרוּצָה שִׁיחִכִּים יַעֲסוֹק בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת. שְׂאִין
 לָךְ מִקְצוֹעַ בְּתוֹרָה גָּדוֹל מֵהֶן. שֶׁהֵן כְּמַעֲזֵן הַנוֹבֵעַ. וְהָרוּצָה
 שִׁיעֲסוֹק בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת. יִשְׁמַשׁ אֶת שְׁמֵעוֹן בֶּן נָנָס: סָלִיק

סנהדרין

פרק א

דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה נזק
וחצי נזק תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה
בשלשה האונס והמפתה והמוציא שם רע בשלשה
דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מוציא שם רע בעשרים
ושלשה משום שיש בו דיני נפשות:

^ב מכות בשלשה משום רבי ישמעאל אמרו בעשרים
ושלשה עבור החדש בשלשה עבור השנה בשלשה
דברי רבי מאיר רבן שמעון בן גמליאל אומר בשלשה
מתחילין ובחמשה נושאים ונותנים וגומרין בשבעה ואם
גמרו בשלשה מעברת:

^ג סמיכת זקנים ועריפת עגלה בשלשה דברי רבי שמעון
ורבי יהודה אומר בחמישה החליצה והמאונן בשלשה
נטע רבעי ומעשר שני שאין דמיו ידועין בשלשה
ההקדשות בשלשה הערכין המטלטלין בשלשה רבי
יהודה אומר אחד מהן כהן והקרקעות תשעה וכהן
ואדם פיוצא בהן:

^ד דיני נפשות בעשרים ושלשה הרובע והנרבע בעשרים
ושלשה שנאמר והרגת את האשה ואת הבהמה ואומר
ואת הבהמה תהרגו שור הנסקל בעשרים ושלשה

שֶׁנֶאֱמַר הַשּׁוֹר יִסְקַל וְגַם בְּעֶלְיוֹ יוּמָת. כְּמִיתַת בְּעָלִים
 כִּדּוּ מִיתַת הַשּׁוֹר. הַזֶּאֱבִי וְהָאֵרִי וְהַדּוֹב וְהַנֶּמֶר וְהַבְּרָדִלָּס
 וְהַנֶּחֱשׁ מִיתָתָן בְּעֹשָׁרִים וּשְׁלֹשָׁה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כָּל
 הַקּוֹדֵם לְהַרְגוֹ זָכָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר מִיתָתָן בְּעֹשָׁרִים
 וּשְׁלֹשָׁה:

ה' אֵין דִּנְיָן לֹא אֶת הַשֶּׁבֶט וְלֹא אֶת נְבִיא הַשֶּׁקֶר. וְלֹא אֶת
 כְּהֵן גְּדוֹל. אֲלֵא בְּבֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאַחַד. וְאֵין מוֹצִיאִין
 לְמַלְחָמַת הָרְשׁוּת. אֲלֵא עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאַחַד.
 אֵין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעִזְרוֹת. אֲלֵא עַל פִּי בֵּית
 דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאַחַד. אֵין עוֹשִׂין סְנֵהדְרִיּוֹת לְשִׁבְטִים.
 אֲלֵא עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאַחַד. אֵין עוֹשִׂין עִיר
 הַנִּדְחָת. אֲלֵא בְּבֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאַחַד. וְאֵין עוֹשִׂין
 עִיר הַנִּדְחָת בְּסֶפֶר. וְלֹא שָׁלֹשׁ עִיר הַנִּדְחָת. אֲבָל עוֹשִׂין
 אַחַת או שְׁתֵּים:

י סְנֵהדְרִי גְדוֹלָה הִיְתָה שֶׁל שִׁבְעִים וְאַחַד. וְקִטְנָה שֶׁל
 עֹשָׁרִים וּשְׁלֹשָׁה. וּמִנֵּין לְגְדוֹלָה שֶׁהִיא שֶׁל שִׁבְעִים וְאַחַד.
 שֶׁנֶּאֱמַר אֶסְפָּה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל. וּמִשָּׁה
 עַל גְּבִיהֶן. הָרִי שִׁבְעִים וְאַחַד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שִׁבְעִים.
 וּמִנֵּין לְקִטְנָה שֶׁהִיא שֶׁל עֹשָׁרִים וּשְׁלֹשָׁה. שֶׁנֶּאֱמַר וּשְׁפֹטוּ
 הָעֵדָה. וְהִצִּילוּ הָעֵדָה. עֵדָה שׁוֹפֵטֶת. וְעֵדָה מַצְלֶת. הָרִי
 כָּאֵן עֹשָׁרִים. וּמִנֵּין לְעֵדָה שֶׁהִיא עֲשָׂרָה. שֶׁנֶּאֱמַר עַד מָתִי
 לְעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת. יֵצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב. וּמִנֵּין לְהִבִּיא עוֹד
 שְׁלֹשָׁה. מִמִּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעוֹת.

שומע אני שאהיה עמהם לטובה. אם כן למה נאמר
 אחרי רבים להטות. לא בהטייתך לטובה. הטייתך לרעה.
 הטייתך לטובה על פי אחד. הטייתך לרעה על פי שנים.
 ואין בית דין שקול. מוסיפין עליהן עוד אחד. הרי כאן
 עשרים ושלושה. וכמה יהא בעיר ותהא ראויה לסנהדרין
 מאה ועשרים. רבי נחמיה אומר מאתים ושלושים. כנגד
 שרי עשרות:

פרק ב

כהן גדול דן ודנין אותו. מעיד ומעידין אותו. חולץ
 וחולצין לאשתו. ומיבמין את אשתו. אבל הוא אינו
 מיבם. מפני שהוא אסור באלמנה. מת לו מת. אינו יוצא
 אחר המטה. אלא הן נכסין והוא נגלה. הן נגלין והוא
 נכסה. ויוצא עמהן עד פתח העיר. דברי רבי מאיר. רבי
 יהודה אומר אינו יוצא מן המקדש שנאמר ומן המקדש
 לא יצא. וכשהוא מנחם אחרים. דרך כל העם עוברין
 זה אחר זה. והממונה ממצעו בינו לבין העם. וכשהוא
 מתנחם מאחרים. כל העם אומרים לו אנו כפרתך. והוא
 אומר להן תתברכו מן השמים. וכשמברין אותו. כל העם
 מסבין על הארץ. והוא מסב על הספסל:

ב המקלך לא דן ולא דנין אותו. לא מעיד ולא מעידין
 אותו. לא חולץ ולא חולצין לאשתו. לא מיבם ולא מיבמין
 לאשתו. רבי יהודה אומר אם רצה לחלוץ או ליבם. זכור

לְטוֹב. אָמְרוּ לוֹ אֵין שׁוּמְעִין לוֹ. וְאֵין נוֹשְׂאִין אֶלְמָנְתוֹ. רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר. נוֹשֵׂא הַמֶּלֶךְ אֶלְמָנְתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ. שֶׁכֵּן מְצִינוּ
בְּדוֹד שֶׁנֹּשֵׂא אֶלְמָנְתוֹ שֶׁל שְׂאוֹל. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּנָה לָךְ אֶת
בֵּית אֲדוֹנֶיךָ וְאֶת נָשִׁי אֲדוֹנֶיךָ בַּחֲקֶיךָ:

גַּמַּת לוֹ מֵת. אֵינוֹ יוֹצֵא מִפֶּתַח פְּלִטְרִין שְׁלוֹ. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר אִם רוֹצֵה לְצֵאת אַחֵר הַמָּטָה יוֹצֵא שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּדוֹד
שֶׁיֹּצֵא אַחֵר מִטָּתוֹ שֶׁל אַבְנֵר. שֶׁנֶּאֱמַר וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד הוֹלֵךְ
אַחֲרֵי הַמָּטָה. אָמְרוּ לוֹ לֹא הָיָה הַדְּבָר אֱלָא לְפִיס אֶת
הָעַם. וְכִשְׁמַבְרִין אוֹתוֹ כָּל הָעַם מְסַבִּין עַל הָאָרֶץ. וְהוּא
מְסַב עַל הַדְּרָגָשׁ:

ד' וּמוֹצִיא לְמַלְחָמַת הָרְשׁוֹת. עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים
וְאַחַד. וּפּוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ. וְאֵין מִמַּחֲזִין בִּידּוֹ. דֶּרֶךְ
הַמֶּלֶךְ אֵין לָהּ שִׁיעוּר. וְכָל הָעַם בּוֹזְזִין וְנוֹתְנִין לְפָנָיו. וְהוּא
נוֹטֵל חֶלֶק בְּרֹאשׁ. לֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים אֱלָא שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִרְבֶּה הוּא לוֹ. וּבִלְבָד שְׁלֹא יִהְיוּ מְסִירוֹת
אֶת לְבוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֶפִּילוֹ אַחַת וּמְסִירָה אֶת לְבוֹ.
הֲרִי זֶה לֹא יִשְׁאַנָּה. אִם בֵּן לָמָּה נֶאֱמַר לֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים
אֶפִּילוֹ כְּאַבִּיגַיִל. לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוֹסִים אֱלָא כִּדִּי מִרְכַּבָּתוֹ
וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד אֱלָא כִּדִּי לִתֵּן אֶסְפִּנְיָא.
וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה לְשִׁמוֹ. יוֹצֵא לְמַלְחָמָה מוֹצִיָּאָה עִמּוֹ.
נִכְנָס מִכְנִיסָה עִמּוֹ. יוֹשֵׁב בְּדִין הִיא עִמּוֹ. מְסַב הִיא כְּגִגְדּוֹ.
שֶׁנֶּאֱמַר וְהִיתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו:

ה אין רוכבין על סוסו. ואין יושבים על כסאו. ואין משתמשים בשרביטו. ואין רואין אותו כשהוא מסתפר. ולא כשהוא ערום ולא בבית המרחץ. שנאמר שום תשים עליך מלך. שתהא אימתו עליך:

פרק ג

דיני ממונות בשלשה. זה בורר לו אחד. וזה בורר לו אחד. ושניהן בוררין להם עוד אחד. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים שני דיני בוררין להם עוד אחד. זה פוסל דינו של זה. וזה פוסל דינו של זה דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים אימתי בזמן שמביא עליהן ראיה. שהן קרובין. או פסולין. אבל אם היו כשרין. או ממחין. אינו יכול לפוסלן. זה פוסל עדיו של זה. וזה פוסל עדיו של זה דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים אימתי בזמן שמביא עליהן ראיה. שהן קרובין או פסולין. אבל אם היו כשרים. אינו יכול לפוסלן:

ב אמר לו נאמן עלי אבא. נאמן עלי אביך. נאמנין עלי שלשה רועי בקר. רבי מאיר אומר יכול לחזור בו. וחכמים אומרים אינו יכול לחזור בו. הנה חייב לחברו שבועה. ואמר לו דור לי בחיי ראשך. רבי מאיר אומר יכול לחזור בו. וחכמים אומרים אינו יכול לחזור בו:

ג ואלו הן הפסולין. המשחק בקוביא. והמלוה ברבית. ומפריחי יונים. וסוחרים שביעית. אמר רבי שמעון בתחלה

היו קורין אותן אוספי שביעית. משרבו האגסין חזרו לקרותן סוחרי שביעית. אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין להן אומנות אלא הוא. אבל יש להן אומנות שלא הוא. פשרין:

ד' ואלה הקרובים. (אביו). ואחיו. ואחי אביו. ואחי אמו. ובעל אחותו. ובעל אחות אביו. ובעל אחות אמו. ובעל אמו. וחמיו. וגיסו. הן ובניהן וחתניהן. וחורגו לבדו. אמר רבי יוסי זו משנת רבי עקיבא. אבל משנה ראשונה דודו ובן דודו. וכל הראוי לירשו. וכל הקרוב לו באותה שעה. היתה קרוב ונתרחק (הרי זה) פשר. רבי יהודה אומר אפילו מתה בתו. ויש לו בנים ממנה. הרי זה קרוב:

ה' האוהב והשונא. אוהב זה ששבינו. שונא כל שלא דבר עמו שלשה ימים באיבה. אמרו לו לא נחשדו ישראל על כך:

י' כיצד בודקים את העדים. היו מכניסין אותן. ומאמרים עליהן. ומוציאין את כל האדם לחוץ. ומשירין את הגדול שבהן. ואומרים לו אמור. היאך אתה יודע שזה חייב לזה. אם אמר. הוא אמר לי שאני חייב לו. איש פלוני אמר לי. שהוא חייב לו. לא אמר כלום. עד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז. ואחר כך מכניסין את השני. ובודקין אותו. אם נמצאו דבריהן מכונין. נושאין ונותנים בדבר. שנים אומרים זכאי. ואחד אומר חייב. זכאי שנים

אומרים חֵיב. ואֶחָד אומר זָכָאי. חֵיב. אֶחָד אומר זָכָאי
ואֶחָד אומר חֵיב. ואֶפִּילוּ שְׁנַיִם מְזַכִּין. אוּ מְחַיִּבִין. ואֶחָד
אומר אֵינִי יוֹדֵעַ. יוֹסִיפוּ הַדֵּינִין:

י גָּמְרוּ אֶת הַדִּבְרִי. הֵיוּ מְכַנִּסִין אוֹתָן. הַגְדוֹל שֶׁבַּדֵּינִים
אומר. אִישׁ פְּלוֹנִי אֶתָּה זָכָאי. אִישׁ פְּלוֹנִי אֶתָּה חֵיב. וּמִנֵּן
לְכַשְׁיָצָא אֶחָד מִן הַדֵּינִים. לֹא יֹאמֶר אֲנִי מְזַכֶּה וְחַבִּירִי
מְחַיִּבִים. אֲבָל מָה אַעֲשֶׂה שְׁחַבִּירִי רָבוּ עָלַי. עַל זֶה נֹאמֶר
(לֹא תִלְדָּךְ רַכִּיל בְּעַמֶּךָ. וְאוֹמֵר) הוֹלֵךְ רַכִּיל מְגַלֶּה סוֹד:

ח כָּל זְמַן שֶׁמָּבִיא רֵאִיָּה סוֹתֵר אֶת הַדִּין. אָמְרוּ לוֹ כָּל
רֵאיוֹת שֵׁישׁ לָךְ הֵבֵא מִכָּאן עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם. הֵבִיא בְּתוֹךְ
שְׁלֹשִׁים יוֹם סוֹתֵר. לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אֵינוֹ סוֹתֵר. אָמַר
רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מָה יַעֲשֶׂה זֶה שְׁלֹא מֵצֵא בְּתוֹךְ
שְׁלֹשִׁים. וּמֵצֵא לְאַחַר שְׁלֹשִׁים. אָמְרוּ לוֹ הֵבֵא עֵדִים. וְאָמַר
אֵין לִי עֵדִים. אָמְרוּ הֵבֵא רֵאִיָּה וְאָמַר אֵין לִי רֵאִיָּה וּלְאַחַר
זְמַן מֵצֵא רֵאִיָּה. וּמֵצֵא עֵדִים. הֲרִי זֶה אֵינוֹ כָּלוּם. אָמַר
רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מָה יַעֲשֶׂה זֶה שְׁלֹא הָיָה יוֹדֵעַ
שֵׁישׁ לוֹ עֵדִים וּמֵצֵא עֵדִים. לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֵׁישׁ לוֹ רֵאִיָּה
וּמֵצֵא רֵאִיָּה. (אָמְרוּ לוֹ הֵבֵא עֵדִים. אָמַר אֵין לִי עֵדִים.
הֵבֵא רֵאִיָּה וְאָמַר אֵין לִי רֵאִיָּה.) רָאָה שֶׁמִּתְחַיֵּב בַּדִּין.
אָמַר קָרְבוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְהַעֲיִדוּנִי. אוּ שֶׁהוֹצִיא רֵאִיָּה מִתּוֹךְ
אֶפְנֵדְתּוּ. הֲרִי זֶה אֵינוֹ כָּלוּם:

פרק ד

אֶחָד דִּינֵי מְמוֹנוֹת. וְאֶחָד דִּינֵי נִפְשׁוֹת. בְּדִרְיֶשָׁה
 וּבַחֲקִירָה. שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם. מֵה
 בֵּין דִּינֵי מְמוֹנוֹת לְדִינֵי נִפְשׁוֹת. דִּינֵי מְמוֹנוֹת בְּשִׁלְשָׁה.
 וְדִינֵי נִפְשׁוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. דִּינֵי מְמוֹנוֹת. פּוֹתֶחֱחִין
 בֵּין לְזָכוֹת בֵּין לְחוֹבָה. וְדִינֵי נִפְשׁוֹת פּוֹתֶחֱחִין לְזָכוֹת. וְאִין
 פּוֹתֶחֱחִין לְחוֹבָה. דִּינֵי מְמוֹנוֹת מְטִין עַל פִּי אֶחָד. בֵּין לְזָכוֹת
 בֵּין לְחוֹבָה. וְדִינֵי נִפְשׁוֹת מְטִין עַל פִּי אֶחָד לְזָכוֹת. וְעַל
 פִּי שְׁנַיִם לְחוֹבָה. דִּינֵי מְמוֹנוֹת מַחְזִירִין בֵּין לְזָכוֹת בֵּין
 לְחוֹבָה. וְדִינֵי נִפְשׁוֹת מַחְזִירִין לְזָכוֹת. וְאִין מַחְזִירִין לְחוֹבָה.
 דִּינֵי מְמוֹנוֹת הִכָּל מְלַמְּדִין זָכוֹת וְחוֹבָה. דִּינֵי נִפְשׁוֹת הִכָּל
 מְלַמְּדִין זָכוֹת. וְאִין הִכָּל מְלַמְּדִין חוֹבָה. דִּינֵי מְמוֹנוֹת
 הִמְלַמֵּד חוֹבָה מְלַמֵּד זָכוֹת. וְהִמְלַמֵּד זָכוֹת מְלַמֵּד חוֹבָה.
 דִּינֵי נִפְשׁוֹת הִמְלַמֵּד חוֹבָה מְלַמֵּד זָכוֹת. אֲבָל הִמְלַמֵּד
 זָכוֹת אֵינוֹ יָכוֹל לְחַזּוֹר וּלְלַמֵּד חוֹבָה. דִּינֵי מְמוֹנוֹת דְּגִין
 בְּיוֹם וְגוֹמְרִין בְּלֵילָה. דִּינֵי נִפְשׁוֹת דְּגִין בְּיוֹם וְגוֹמְרִין בְּיוֹם.
 דִּינֵי מְמוֹנוֹת גּוֹמְרִין בּוֹ בְּיוֹם. בֵּין לְזָכוֹת בֵּין לְחוֹבָה. דִּינֵי
 נִפְשׁוֹת גּוֹמְרִין בּוֹ בְּיוֹם לְזָכוֹת. וּבְיוֹם שֶׁל אַחֲרָיו לְחוֹבָה.
 לְפִכֵּךְ אִין דְּגִין לֹא בְּעָרֵב שַׁבָּת. וְלֹא בְּעָרֵב יוֹם טוֹב:

ב דִּינֵי הַטְּמְאוֹת וְהַטְּהָרוֹת מִתְּחִילִין מִן הַגָּדוֹל. דִּינֵי נִפְשׁוֹת
 מִתְּחִילִין מִן הַצָּד. הִכָּל כְּשֶׁרִין לְדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת. וְאִין הִכָּל
 כְּשֶׁרִין לְדוֹן דִּינֵי נִפְשׁוֹת. אֲלֵא כִּהְנִים לוֹיִם וְיִשְׂרָאֵלִים.
 הַמְּשִׁיאִין לְכַהֲנָה:

ג סנהדרין היתה כחצי גרן עגולה. כדי שיהו רואין זה את זה. ושני סופרי הדינין עומדין לפניהן. אחד מימין ואחד משמאל. וכותבין דברי המזכין ודברי המחיבין. רבי יהודה אומר שלשה. אחד כותב דברי המזכרים. ואחד כותב דברי המחיבים. והשלישי כותב דברי המזכין ודברי המחיבין:

ד ושלש שורות של תלמידי חכמים יושבים לפניהם. כל אחד ואחד מכיר את מקומו. היו צריכים לסמוך סומכין מן הראשונה. אחד מן השניה בא לו לראשונה. ואחד מן השלישית בא לו לשניה. ובוררין להן עוד אחד מן הקהל ומושיבין אותו בשלישית. ולא היה יושב במקומו של ראשון. אלא יושב במקום הראוי לו:

ה כיצד מאימין אל העדים. על עדי נפשות. היו מכניסין אותן ומאימין עליהם. שמא תאמרו מאומד ומשמועה. עד מפי עד ומפי אדם נאמן שמענו. או שמא אי אתם יודעין. שסופנו לבדוק אתכם בדרישה ובחקירה. הווי' יודעין שלא כדיני ממונות דיני נפשות. דיני ממונות. אדם נותן ממון ומתכפר לו. דיני נפשות דמו ודם זרעיותיו תלוין בו. עד סוף העולם. שכן מצינו בקין שהרג את אחיו. נאמר בו קול דמי אחיך צועקים. אינו אומר דם אחיך. אלא דמי אחיך. דמו ודם זרעיותיו. דבר אחר דמי אחיך. שהיה דמו משלך על העצים ועל האבנים. לפיכך נברא אדם יחידי. ללמדך שכל המאבד נפש אחת

מִיִּשְׂרָאֵל. מַעֲלָה עָלָיו הַכָּתוּב כָּאֵלּוּ אֵבֶד עוֹלָם מָלֵא.
 וְכָל הַמִּקְיִים נָפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל. מַעֲלָה עָלָיו הַכָּתוּב
 כָּאֵלּוּ קַיִם עוֹלָם מָלֵא. וּמִפְּנֵי שְׁלוֹם הַבְּרִיּוֹת שֶׁלֹּא יֵאמָר
 אָדָם לַחֲבִירוֹ. אָבֹא גָדוֹל מֵאֲבִיד. וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶפִּיקוֹרוֹסִים
 אוֹמְרִים. הִרְבָּה רְשׁוּיּוֹת בְּשָׁמַיִם. וְלִהְיִיד גָּדוֹלְתּוֹ שֶׁל
 הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. שֶׁאָדָם טוֹבֵעַ כְּמָה מְטַבְּעוֹת בַּחוּתָם
 אֶחָד. וְכֵלֶן דּוֹמִין זֶה לָזֶה. וּמִלֵּךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא טֹבֵעַ כָּל אָדָם בַּחוּתָמוֹ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן וְאֵין
 אֶחָד מֵהֶן דּוֹמֶה לַחֲבִירוֹ. לְפִיכָךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד חַיֵּב לוֹמַר
 בְּשִׁבְלִי גִבְרָא הָעוֹלָם. וְשִׁמָּא תֹאמְרוּ מַה לָּנוּ וְלַצָּרָה
 הַזֹּאת. וְהֵלֵא כִּבְר נֶאֱמַר וְהוּא עַד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע אִם
 לֹא יֵגִיד וְגוֹמֵר. וְשִׁמָּא תֹאמְרוּ מַה לָּנוּ לַחוּב בְּדָמוֹ שֶׁל זֶה.
 וְהֵלֵא כִּבְר נֶאֱמַר בְּאֲבוֹד רְשָׁעִים רָנָה:

פרק ה

הָיוּ בּוֹדְקִין אוֹתָן בְּשִׁבְעַת חֻקִּירוֹת. בְּאִיזוֹ שָׁבוּעַ. בְּאִיזוֹ
 שָׁנָה. בְּאִיזָה חֹדֶשׁ. בְּכַמָּה בַּחֹדֶשׁ. בְּאִיזָה יוֹם. בְּאִיזוֹ
 שָׁעָה. בְּאִיזָה מְקוֹם. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר בְּאִיזָה יוֹם. בְּאִיזוֹ
 שָׁעָה. בְּאִיזָה מְקוֹם מִכִּירִין אֵתָם אוֹתוֹ. הַתְּרִיתָם בּוֹ.
 הָעוֹבֵד עֲבוֹדַת אֱלִילִים. אֵת מִי עֲבַד. וּבְכַמָּה עֲבַד:

^ב כָּל הַמִּרְבָּה בַּבְּדִיקוֹת הָרִי זֶה מְשַׁבַּח. מַעֲשֶׂה וּבְדָק בֵּין
 זָכָאִי בְּעֶצְקֵי תַּאנִּים. וּמַה בֵּין חֻקִּירוֹת לַבְּדִיקוֹת. חֻקִּירוֹת.
 אֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ. עֲדוּתָן בְּטִלָּה. בְּדִיקוֹת אֶחָד אוֹמֵר

אֵינִי יוֹדֵעַ. וְאֶפִּילוּ שְׁנַיִם אוֹמְרִים אֵין אָנוּ יוֹדְעִין. עֵדוּתָן קִיָּמָה. אֶחָד חֲקִירוֹת וְאֶחָד בְּדִיקוֹת. בְּזִמְן שְׂמִיכָחִישִׁין זֶה אֶת זֶה. עֵדוּתָן בְּטָלָה:

^ג אֶחָד אוֹמֵר בְּשָׁנִים בַּחֹדֶשׁ. וְאֶחָד אוֹמֵר בְּשָׁלֹשׁ בַּחֹדֶשׁ. עֵדוּתָן קִיָּמָה. שְׁזֶה יוֹדֵעַ בְּעֶבְרוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ. וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּעֶבְרוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ. אֶחָד אוֹמֵר בְּשָׁלֹשׁ. וְאֶחָד אוֹמֵר בַּחֲמִשָּׁה. עֵדוּתָן בְּטָלָה. אֶחָד אוֹמֵר בְּשֵׁתִי שְׁעוֹת. וְאֶחָד אוֹמֵר בְּשָׁלֹשׁ שְׁעוֹת. עֵדוּתָן קִיָּמָה. אֶחָד אוֹמֵר בְּשָׁלֹשׁ. וְאֶחָד אוֹמֵר בַּחֲמִשָּׁה. עֵדוּתָן בְּטָלָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר קִיָּמָה. אֶחָד אוֹמֵר בַּחֲמִשָּׁה. וְאֶחָד אוֹמֵר בְּשֵׁבַע. עֵדוּתָן בְּטָלָה. שְׁבַחֲמִשׁ חֲמָה בַּמִּזְרָח. וּבְשֵׁבַע חֲמָה בַּמַּעֲרָב:

^ד וְאַחֲרֵי כֵךְ מַכְנִיסִים אֶת הַשְּׁנִי. וּבּוֹדְקִין אוֹתוֹ. אִם נִמְצָאוּ דְבָרֵיהֶם מְכּוּנִין. פּוֹתְחִין בְּזָכוֹת. אָמַר אֶחָד מִן הָעֵדִים. יֵשׁ לִי לִלְמַד עָלָיו זְכוֹת. אוֹ אֶחָד מִן הַתְּלָמִידִים. יֵשׁ לִי לִלְמַד עָלָיו חוֹבָה. מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ. אָמַר אֶחָד מִן הַתְּלָמִידִים. יֵשׁ לִי לִלְמַד עָלָיו זְכוֹת. מַעֲלִין אוֹתוֹ וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בֵּינֵיהֶם. וְלֹא הָיָה יוֹרֵד מִשָּׁם כָּל הַיּוֹם כְּלוּ. אִם יֵשׁ מִמֶּשׁ בְּדַבְּרֵיוֹ שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאֶפִּילוּ הוּא אוֹמֵר יֵשׁ לִי לִלְמַד עַל עֲצָמֵי זְכוֹת. שׁוֹמְעִין לוֹ. וּבִלְבָד שִׁיְהֵא מִמֶּשׁ בְּדַבְּרֵיוֹ:

^ה אִם נִמְצָאוּ לוֹ זְכוֹת פְּטָרוֹהוּ. וְאִם לֹא מַעֲבִירִין דִּינוֹ לְמַחֲרֵי. (הָיוּ) מַזְדוּגִין זִוגוֹת (זִוגוֹת) וּמִמַּעֲטִין בְּמֵאֶכְלֵי. וְלֹא הָיוּ שׁוֹתִין יַיִן כָּל הַיּוֹם. וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בְּדַבָּר כָּל

הלילה. ולמחרת משכימין ובאין לבית דין. המזכה אומר
 אני מזכה. ומזכה אני במקומי. וחמחייב אומר אני מחייב.
 ומחייב אני במקומי. המלמד חובה. מלמד זכות. אבל
 המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה. אם טעו
 בדבר. שני סופרי הדינין מזכירין אותן. אם מצאו לו זכות
 פטרוהו. ואם לאו עומדים למנין. שנים עשר מזכין ואחד
 עשר מחייבין. וזכאי. שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין.
 ואפילו אחד עשר מזכין ואחד עשר מחייבין. ואחד אומר
 איני יודע. ואפילו עשרים ושנים מזכין. או מחייבין. ואחד
 אומר איני יודע. יוסיפו הדינין. עד כמה מוסיפין שנים
 שנים. עד שבעים ואחד. שלשים וששה מזכין ושלשים
 וחמשה מחייבין. וזכאי. שלשים וששה מחייבין. ושלשים
 וחמשה מזכין. דנין אלו כנגד אלו. עד שיראה אחד מן
 המחייבין. דברי המזכין:

פרק ו

נגמר הדין מוציאין אותו לסקלו. בית הסקילה הִיא
 חוץ לבית דין. שנאמר הוצא את המקלל. אחד
 עומד על פתח בית דין. והסודרין בידו. ואדם אחר רוכב
 הסוס רחוק ממנו. כדי שיהא רואהו. אומר אחד יש לי
 ללמד עליו זכות. הלה מניף בסודרין. והסוס רץ ומעמידו.
 ואפילו הוא אומר יש לי ללמד על עצמי זכות. מחזירין
 אותו. אפילו ארבע וחמשה פעמים. ובלבד שיהא ממש

בְּדַבְּרֵיהֶם מֵצֵאוּ לוֹ זְכוֹת פְּטָרוֹהוּ. וְאִם לֹא יוֹצֵא לְסֶקֶל.
וְכִרְזוּ יוֹצֵא לְפָנָיו אִישׁ פְּלוֹנִי בֶן פְּלוֹנִי יוֹצֵא לְסֶקֶל. עַל
שֶׁעָבַר עֲבִירָה פְּלוֹנִית. וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֲדִיו. כָּל מִי שִׁיּוּדֵעַ
לוֹ זְכוֹת יָבֹא וְלִלְמַד עָלָיו:

^ב הִיא רְחוּק מִבֵּית הַסֵּקִילָה עֶשֶׂר אַמּוֹת אוֹמְרִים לוֹ
הַתּוֹדָה שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ כָּל הַמוֹמְתִין מִתּוֹדִין. שֶׁכָּל הַמִּתּוֹדֶה יֵשׁ
לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּעֶכְשָׁן שֶׁאָמַר לוֹ יְהוֹשֻׁעַ.
בְּנֵי שָׁם נֹא כְבוֹד לַיְי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵן לוֹ תּוֹדָה. וַיַּעַן עָכָן
אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר. אִמָּנָה אֲנֹכִי חֲטָאתִי לַיְי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
וְכִזַּאת וְגוֹמֵר. וּמִנֵּן שֶׁכָּפַר לוֹ וְדוּיּוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ
מָה עֲכָרְתָּנוּ. יַעֲכָרְךָ יי בַּיּוֹם הַזֶּה. הַיּוֹם הַזֶּה אַתָּה עֹכּוֹר.
וְאִי אַתָּה עֹכּוֹר לְעוֹלָם הַבָּא. וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַתּוֹדוֹת.
אוֹמְרִים לוֹ אֲמֹר תְּהֵא מִיתָתִי כִּפְרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי. רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר אִם הִיא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מְזַמֵּם אוֹמֵר תְּהֵא
מִיתָתִי כִּפְרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי. חוּץ מִעוֹן זֶה. אָמְרוּ לוֹ אִם
כֵּן יִהְיֶה כָּל אָדָם אוֹמְרִים כֵּךְ. כִּדִּי לְנִקּוֹת אֶת עַצְמוֹ:

^ג הִיא רְחוּק מִבֵּית הַסֵּקִילָה אַרְבַּע אַמּוֹת. מִפְּשִׁיטִין אוֹתוֹ
אֶת בִּגְדָיו. הָאִישׁ מְכַסִּין אוֹתוֹ מִלְּפָנָיו. וְהָאִשָּׁה מִלְּפָנֶיהָ
וּמֵאַחֲרֶיהָ. דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים אִישׁ נִסְקֵל
עָרוֹם. וְאִין הָאִשָּׁה נִסְקֵלָתָה עָרוֹמָה:

^ד בֵּית הַסֵּקִילָה הִיא גְבוּהָ שְׁתֵּי קוֹמוֹת. אֶחָד מִן הָעֲדִים
דוֹחֲפוֹ עַל מִתְּנֵיוֹ. נִהְפֵּךְ עַל לְבֹו הוֹפְכוֹ עַל מִתְּנֵיוֹ. אִם מֵת

(בה) יָצָא וְאִם לֹא הִשְׁנִי נוֹטֵל אֶת הָאֶבֶן וְנוֹתְנָה עַל לְבוֹ. אִם מֵת בָּהּ יָצָא וְאִם לֹא. רְגִימָתוֹ בְּכָל יִשְׂרָאֵל. שְׁנָאֵמַר יָד הָעֲדִים תְּהִיָּה בּוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה לְהַמִּיתוֹ וְיָד כָּל הָעָם בְּאַחֲרוֹנָה. כָּל הַנִּסְקָלִין נִתְּלִין דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינּוּ נִתְּלָה אֶלָּא הַמְּגֹדֶף. וְהָעוֹבֵד עֲבוֹדַת אֱלִילִים. הָאִישׁ תּוֹלִים אוֹתוֹ פָּנָיו כְּלָפֵי הָעָם. וְהָאִשָּׁה פָּנֶיהָ כְּלָפֵי הָעֵץ. דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים הָאִישׁ נִתְּלָה. וְאִין הָאִשָּׁה נִתְּלִית. אָמַר לָהֶן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְהֵלֵא שְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטָח תָּלָה (נָשִׁים) בְּאֶשְׁקִלוֹן. אָמְרוּ לוֹ שְׁמוֹנִים נָשִׁים תָּלָה. וְאִין דָּנִים שְׁנַיִם בְּיוֹם אֶחָד. כִּי־צַד תּוֹלִין אוֹתוֹ. מְשַׁקְעִין אֶת הַקּוֹרָה בְּאַרְצָ. וְהָעֵץ יוֹצֵא (מִמֶּנָּה). וּמִקִּיף שְׁתֵּי יָדָיו זֶה עַל גֵּב זֶה וְתוֹלָה אוֹתוֹ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר הַקּוֹרָה מְטָה עַל הַכֶּתֶל וְתוֹלָה אוֹתוֹ. כְּדֶרֶךְ שֶׁהַטְּבָחִין עוֹשִׂין. וּמִתִּירִין אוֹתוֹ מִיָּד. וְאִם לֹן עוֹבֵר עָלָיו בְּלֹא תַעֲשֶׂה. שְׁנָאֵמַר לֹא תִלִּין גְּבֻלָּתוֹ עַל הָעֵץ. כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בְּיוֹם הַהוּא כִּי קָלַלְתָּ אֱלֹהִים תִּלּוּי וְגוֹמֵר. כְּלוּמַר מִפְּנֵי מָה זֶה תִּלּוּי מִפְּנֵי שֶׁבִירָךְ אֶת הַשֵּׁם. וְנִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְּהִלָּל:

ה' אָמַר רַבִּי מֵאִיר בְּשַׁעָה שְׁאָדָם מִצְטָעֵר שְׂכִינָה. מֵהַלְשׁוֹן אוֹמְרָת. (כִּבְ"י כּוֹל) קָלְנִי מֵרֹאשִׁי. קָלְנִי מִזְרוֹעֵי. אִם כִּן כִּבְ"י כּוֹל הַמָּקוֹם מִצְטָעֵר עַל דָּמָם שֶׁל רָשָׁעִים שְׁנִשְׁפָּךְ. קָל וְחִמֵּר עַל דָּמָם שֶׁל צְדִיקִים. וְלֹא זֶה בְּלִבְד. אֶלָּא כָּל הַמִּלִּין אֶת מֵתוֹ. עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הֵלִינוּ לְכַבּוֹדוֹ לְהַבִּיא לוֹ אֶרֶז וְתַכְרִיכִים. אֵינּוּ עוֹבֵר עָלָיו. וְלֹא הָיוּ קוֹבְרִין אוֹתוֹ

בְּקִבְרוֹת אֲבוֹתָיו אֵלָּא שְׁנֵי בֵּתֵי קִבְרוֹת הָיוּ מִתְקַנְיָן לְבֵית
דִּין אֶחָד לְנִסְקָלִין וְלַנְּשָׂרְפִין וְאֶחָד לְנִהְרְגִין וְלַנְּחַנְקִין:

^י וְנִתְעַבַּל הַבֶּשֶׂר מִלְקָטִין אֶת הָעֲצָמוֹת וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ
בְּמִקְוָמָן וְהַקְרוֹבִים בָּאִים וְשׂוֹאֲלִין בְּשָׁלוֹם הַדִּינִים
וּבְשָׁלוֹם הָעֵדִים כְּלוֹמַר דְּעוּ שְׂאִין בְּלִבָּנוּ עֲלֵיכֶם כְּלוֹם
שְׂדִין אֶמֶת דִּנְתֶּם וְלֹא הָיוּ מִתְאַבְּלִים אֲבָל אוֹנְנִין שְׂאִין
אֲנִינוֹת אֵלָּא בַּלֵּב:

פרק ז

אַרְבַּע מִיתוֹת נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין סְקִילָה שְׂרִיפָה הָרֶג
וְחֻנֵּק רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר שְׂרִיפָה סְקִילָה חֻנֵּק
וְהָרֶג זֶה מִצְוֹת הַנִּסְקָלִים:

^ב מִצְוֹת הַנְּשָׂרְפִין הָיוּ מְשַׁקְעִין אוֹתוֹ בְּזָבֵל עַד אַרְבָּבוֹתָיו
וְנוֹתְנִים סוֹדֵר קָשָׁה לְתוֹךְ הָרֶכֶה וְכוּרָךְ עַל צִוָּאָרוֹ זֶה
מוֹשֵׁךְ אֲצִלוֹ וְזֶה מוֹשֵׁךְ אֲצִלוֹ עַד שְׁפוֹתַיִךְ אֶת פִּי
וּמִדְּלִיק אֶת הַפְּתִילָה וְזוֹרְקָה לְתוֹךְ פִּי וְיוֹרְדֶת לְתוֹךְ
מַעֲיוֹ וְחוֹמֶרֶת אֶת בְּנֵי מַעֲיוֹ רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִף הוּא
אִם מֵת בְּיָדָם לֹא הָיוּ מְקַיְמִין בּוֹ (מִצְוֹת) שְׂרִיפָה אֵלָּא
פּוֹתֶחִין אֶת פִּי בַּצֵּבֶת שְׁלֹא בְּטוֹבָתוֹ וּמִדְּלִיק הַפְּתִילָה
וְזוֹרְקָה לְתוֹךְ פִּי וְיוֹרְדֶת לְתוֹךְ מַעֲיוֹ וְחוֹמֶרֶת אֶת בְּנֵי
מַעֲיוֹ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן צְדוֹק מַעֲשֶׂה בְּבֵת כֹּהֵן אַחַת
שְׁזַנְתָּהּ וְהָקִיפוּהָ חֲבִילֵי זְמוּרוֹת וּשְׂרָפוּהָ אָמְרוּ לוֹ מִפְּנֵי
שְׁלֹא הָיָה בֵּית דִּין שֶׁל אוֹתָהּ שָׁעָה בְּקִי:

א מִצֹּת הַנֶּהֱרָגִין הָיוּ מִתִּזְיוֹן אֶת רֹאשׁוֹ בְּסִיף. כְּרִדָּךְ
שֶׁהַמְּלָכוֹת עוֹשֶׂה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר נוּוֹל הוּא (זֶה) אֵלֶּא
מִנִּיחִין אֶת רֹאשׁוֹ עַל הַסֵּדֶן וְקוֹצֵת בְּקוֹפִיץ. אָמְרוּ לוֹ אֵין
מִיתָה מִנּוּלָת מִזֹּו. מִצֹּת הַנֶּהֱנָקִין הָיוּ מְשַׁקְעִין אוֹתוֹ בַּזָּבֵל
עַד אֲרַבְבוּתָיו. וְנוֹתְנִים סוּדֵר קָשָׁה לְתוֹךְ הָרֶפֶה. וְכוּרָךְ
עַל צִוָּאָרוֹ. זֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ וְזֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ. עַד שֶׁנִּפְשׁוּ
יוֹצֵאָה:

ד אֵלוֹ הֵן הַנִּסְקָלִין. הָבֵא עַל הָאֵם. וְעַל אִשְׁתְּ הָאָב.
וְעַל הַכֶּלֶה. וְעַל הַזְכוּר. וְעַל הַבְּהֵמָה. וְהָאִשָּׁה הַמְּבִיאָה
אֶת הַבְּהֵמָה. וְהַמְּגֵדִף. וְהָעוֹבֵד עֲבוּדַת אֱלִילִים. וְהַנּוֹתֵן
מִזְרָעוֹ לַמֶּלֶךְ. וְבַעַל אוֹב וַיִּדְּעוּנִי. וְהַמְּחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת.
וְהַמְּקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ. וְהָבֵא עַל נַעֲרָה הַמְּאוֹרְסָה. הַמְּסִית
וְהַמְּדִיחַ. וְהַמְּכַשֵּׁף. וְבֵן סוֹרֵר וּמוֹרֵה. הָבֵא עַל הָאֵם. חֵיב
עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵם. וּמִשּׁוּם אִשְׁתְּ אָב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
אֵינוֹ חֵיב. אֵלֶּא מִשּׁוּם הָאֵם בְּלִבָּד. הָבֵא עַל אִשְׁתְּ אָב.
חֵיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אִשְׁתְּ אָב. וּמִשּׁוּם אִשְׁתְּ אִישׁ. בֵּין בְּחַי
אָבִיו. בֵּין לְאַחַר מִיתַת אָבִיו. בֵּין מִן הָאִירוּסִין בֵּין מִן
הַנִּשְׁוֹאִין. הָבֵא עַל כִּלְתּוֹ. חֵיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם כִּלְתּוֹ. וּמִשּׁוּם
אִשְׁתְּ אִישׁ. בֵּין בְּחַי בְּנוֹ. בֵּין לְאַחַר מִיתַת בְּנוֹ. בֵּין מִן
הָאִירוּסִין. בֵּין מִן הַנִּשְׁוֹאִין. הָבֵא עַל הַזְכוּר וְעַל הַבְּהֵמָה.
וְהָאִשָּׁה הַמְּבִיאָה אֶת הַבְּהֵמָה. אִם אָדָם חָטָא. בְּהֵמָה מֵה
חֲטָאָה. אֵלֶּא לְפִי שְׂבָאָה לְאָדָם תִּקְלָה עַל יָדָהּ. לְפִיכָךְ

אמר הכתוב תסקל דבר אחר שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה:

ה המגדף אינו חייב עד שיפרש השם. אמר רבי יהושע בן קרחה בכל יום דגין את העדים בכנוי. יכה יוסי את יוסי. נגמר הדין לא היו הורגים בכנוי. אלא מוציאים כל אדם לחוץ. ושואלים את הגדול שבהן. ואומרים לו אמור. מה ששמעת בפירוש. והוא אומר. והדיגין עומדין על רגליהן. וקורעין ולא מאחין. והשני אומר אף אני כמוהו. והשלישי אומר אף אני כמוהו:

י העובד עבודת אלילים. אחד העובד. ואחד הזובח. ואחד המקטר. ואחד המנסך. ואחד המשתחוה. ואחד המקבלו עליו לאלוה. והאומר לו אלי אתה. אבל המגפף והמנשק. והמכבד והמרביץ. והמרחיץ. הסך. והמלביש. והמגעיל. עובר בלא תעשה. הנזדר בשמו. והמקים בשמו. עובר בלא תעשה. הפוער עצמו לבעל פעור. זו היא עבודתו. הזורק אבן למרקוליס. זו היא עבודתו:

י הנותן מזרעו למלך. אינו חייב עד שימסור למלך. ויעביר באש. מסר למלך. ולא העביר באש. העביר באש. ולא מסר למלך. אינו חייב עד שימסור למלך. ויעביר באש. בעל אוב. זה פיתום המדבר משחיו. וידעוני. זה המדבר בפיו. הרי אלו בסקילה. והנשאל בהם באזהרה:

ה' המחלל את השבת בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. והמקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיקללם בשם. קללם בכנוי רבי מאיר מחייב. וחכמים פוטרין:

ט' הבא על נערה המאורסה. אינו חייב עד שתהא נערה. בתולה מאורסה. והיא בבית אביה. באו עליה שנים. הראשון בסקילה. והשני בחנק:

י' המסית. זה הדיוט המסת את ההדיוט. אמר לו יש יראה במקום פלוני. כך אוכלת כך שותה. כך מטיבה כך מריעה. כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהן חוץ מזו. אמר לשנים והם עדיו. מביאין אותו לבית דין. וסוקלין אותו. אמר לאחד. הוא אומר יש לי חברים. רוצים בכך. אם היה ערום ואינו יכול לדבר בפניהם. מכמינין לו עדים אחורי הגדר. והוא אומר לו. אמור מה שאמרת לי ביחוד. והלה אומר לו. והוא אומר לו. היאך נניח את אלהינו שבשמים. ונלך ונעבוד עצים ואבנים. אם חזר בו (הרי זה) מוטב. ואם אמר כך היא חובתנו. וכך יפה לנו. העומדים מאחורי הגדר. מביאין אותו לבית דין. וסוקלין אותו. האומר אעבוד. אלה. ואעבוד. גלך ונעבוד. אֶזְבַּח. אֶלֶךְ וְאֶזְבַּח. גִּלְךְ וְאֶקְטִיר. אֶלֶךְ וְאֶקְטִיר. גִּלְךְ וְאֶקְטִיר. אֶנְסֶךְ. אֶלֶךְ וְאֶנְסֶךְ. גִּלְךְ וְאֶנְסֶךְ. אֶשְׁתַּחֲוֶה. אֶלֶךְ וְאֶשְׁתַּחֲוֶה. גִּלְךְ וְאֶשְׁתַּחֲוֶה. המדיח. זה האומר גלך ונעבוד עבודת אלילים:

י" המכשף. העושה מעשה חייב. ולא האוחז את העינים.
 רבי עקיבא אומר משום רבי יהושע. שנים לוקטין
 קשואין. אחד לוקט פטור. ואחד לוקט חייב. העושה
 מעשה חייב. האוחז את העינים פטור:

יום טז

פרק ח

בן סורר ומורה. מאימתי נעשה בן סורר ומורה. משיביא
 שתי שערות. ועד שיקיף זקן התחתון. ולא העליון.
 אלא שדברו חכמים בלשון נקיה. שנאמר כי יהיה לאיש
 בן. בן ולא בת. בן ולא איש. קטן פטור. שלא בא לכלל
 מצות:

ב מאימתי חייב משיאכל טרטימר בשר. וישתה חצי לוג
 יין האיטלקי. רבי יוסי אומר מנה בשר ולוג יין. אכל
 בחבורת מצוה. אכל בעבור החדש. אכל מעשר שני
 בירושלים. אכל גבלות וטרפות שקצים ורמשים. (אכל
 טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו. ומעשר שני
 והקדש שלא נפדו.) אכל דבר שהוא מצוה. ודבר שהוא
 עבירה. אכל כל מאכל. ולא אכל בשר. שתה כל משקה
 ולא שתה יין. אינו נעשה בן סורר ומורה. עד שיאכל
 בשר וישתה יין. שנאמר זולל וסובא. ואף על פי שאין
 ראיה לדבר. זכר לדבר. שנאמר אל תהי בסובאי יין
 בזוללי בשר למו:

^א גִּנֵּב מִשָּׁל אָבִיו וְאָכַל בְּרִשּׁוֹת אָבִיו. מִשָּׁל אֲחֵרִים וְאָכַל בְּרִשּׁוֹת אָבִיו. אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. עַד שְׁיִגְנוֹב מִשָּׁל אָבִיו וְיֹאכַל בְּרִשּׁוֹת אֲחֵרִים. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שְׁיִגְנוֹב מִשָּׁל אָבִיו וּמִשָּׁל אִמּוֹ:

^ד הִיָּה אָבִיו רוֹצֵה וְאִמּוֹ אֵינָה רוֹצֵה. אָבִיו אֵינוֹ רוֹצֵה וְאִמּוֹ רוֹצֵה. אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. עַד שְׁיִהוּ שְׁנֵיהֶם רוֹצִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם לֹא הִיָּתָה אִמּוֹ רְאוּיָה לְאָבִיו. אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. הִיָּה אֶחָד מֵהֶם גֹּדֵם אוֹ חָגֵר. אוֹ אֵלִים. אוֹ סוּמָא. אוֹ חֵרֶשׁ. אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. שְׁנַאֲמַר וְתַפְּשׁוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ. וְלֹא גִדְמִין. וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ וְלֹא חָגְרִין. וְאָמְרוּ וְלֹא אֱלָמִין. בָּנֵנוּ זֶה וְלֹא סוּמִין. אֵינָנוּ שׁוֹמְעִים בְּקוֹלָנוּ וְלֹא חֵרֶשִׁין. מַתְרִין בּוֹ בַּפִּי שְׁלֹשָׁה. וּמִלְקִין אוֹתוֹ. חֹזֵר וְקֹלְקֵל גְּדוֹן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וְאֵינוֹ נִסְקֵל. עַד שְׁיִהוּ שֵׁם שְׁלֹשָׁה הָרָאשׁוֹנִים. שְׁנַאֲמַר בָּנֵנוּ זֶה. זֶהוּ שְׁלֵקָה בַּפְּנִיכֶם. בָּרַח עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינּוֹ. וְאַחֵר כֶּךָ הַקִּיף זָקֵן הַתַּחְתּוֹן פְּטוֹר. וְאִם מִשְׁנֵגְמַר דִּינּוֹ בָּרַח. וְאַחֵר כֶּךָ הַקִּיף זָקֵן הַתַּחְתּוֹן. חֵיב:

^ה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה גְּדוֹן עַל שֵׁם סוּפוֹ. אֶמְרָה תוֹרָה יָמוּת זָכָאִי. וְאֵל יָמוּת חֵיב. שְׁמִיתָתָן שֶׁל רִשְׁעִים הִנָּאָה לָהֶן וְהִנָּאָה לְעוֹלָם. וְלִצְדִּיקִים רָע לָהֶן וְרָע לְעוֹלָם. יֵין וְשִׁינָה לְרִשְׁעִים. הִנָּאָה לָהֶן וְהִנָּאָה לְעוֹלָם. וְלִצְדִּיקִים רָע לָהֶן וְרָע לְעוֹלָם. פְּזוֹר לְרִשְׁעִים הִנָּאָה לָהֶן וְהִנָּאָה לְעוֹלָם. וְלִצְדִּיקִים רָע לָהֶן וְרָע לְעוֹלָם. כְּנוֹס לְרִשְׁעִים רָע לָהֶן וְלִצְדִּיקִים רָע לָהֶן וְרָע לְעוֹלָם.

וְרַע לְעוֹלָם. וְלִצְדִּיקִים הַנָּאָה לָהֶן וְהַנָּאָה לְעוֹלָם. שְׁקֵט
לְרָשָׁעִים רַע לָהֶן וְרַע לְעוֹלָם. וְלִצְדִּיקִים הַנָּאָה לָהֶן וְהַנָּאָה
לְעוֹלָם:

י הָבֵא בַּמַּחֲתָרֶת נִדּוֹן עַל שֵׁם סוֹפוֹ. הִיָּה בָּא בַּמַּחֲתָרֶת.
וְשִׁבַּר אֶת הַחֲבִית. אִם יֵשׁ לוֹ דָּמִים חַיִּב. וְאִם אֵין לוֹ דָּמִים
פְּטוּר:

י וְאֵלוֹ הֵן שְׁמֵצִילִין אוֹתָן בְּנִפְשָׁם. הַרּוֹדֵף אַחֵר חֲבִירוֹ
לְהַרְגּוֹ. וְאַחֵר הַזְּכוּר. וְאַחֵר הַנַּעֲרָה הַמְּאֻרְסָה. אֲבָל
הַרּוֹדֵף אַחֵר בַּהֶמָּה. וְהַמַּחֲלֵל אֶת הַשָּׁבֶת. וְהַעוֹבֵד עֲבוֹדַת
אֱלִילִים אֵין מַצִּילִין אוֹתָן בְּנִפְשָׁם:

פרק ט

וְאֵלוֹ הֵן הַנִּשְׁרָפִין. הָבֵא עַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ. וּבֵת כֹּהֵן
שֶׁזִּנְתָה. יֵשׁ בְּכָלֵל אִשָּׁה וּבִתָּה. בֵּתוֹ. וּבֵת בֵּתוֹ. וּבֵת
בְּנוֹ. וּבֵת אִשְׁתּוֹ. וּבֵת בִּתָּהּ. וּבֵת בִּנְיָהּ. חֲמוּתוֹ. וְאִם חֲמוּתוֹ.
וְאִם חָמִיו. וְאֵלוֹ הֵן הַנֶּהָרְגִין. הַרוֹצֵחַ. וְאִנְשֵׁי עִיר הַנִּדְחָת.
רוֹצֵחַ שֶׁהִכָּה אֶת רֵעֵהוּ בְּאַבֶּן. אוֹ בְּבָרָזִל. וְכָבַשׁ עָלָיו לְתוֹךְ
הַמַּיִם. אוֹ לְתוֹךְ הָאוּר. וְאִינוּ יָכוֹל לַעֲלוֹת מִשָּׁם וּמֵת חַיִּב.
דָּחַפוּ לְתוֹךְ הַמַּיִם. אוֹ לְתוֹךְ הָאוּר וְיָכוֹל לַעֲלוֹת מִשָּׁם וּמֵת.
פְּטוּר. שָׁסָה בּוֹ אֶת הַכֶּלֶב. שָׁסָה בּוֹ אֶת הַנֶּחֱשׁ פְּטוּר.
הַשִּׁיד בּוֹ אֶת הַנֶּחֱשׁ. רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב. וְחַכָּמִים פּוֹטְרִין.
הַמִּכָּה אֶת חֲבִירוֹ. בֵּין בְּאַבֶּן אוֹ בְּאֶגְרוֹף. וְאִמְדוּהוּ לְמִיתָה.

והקל ממה שהיה. ולאחר מכאן הכביד ומת. חיב. רבי
נחמיה אומר פטור. שרגלים לדבר:

ב נתפון להרוג את הבהמה והרג את האדם. לנכרי והרג
את ישראל. לנפלים והרג בן קימא. פטור. נתפון להכותו
על מתניו. ולא היה בה כדי להמית על מתניו. והלכה לו
על לבו. והיה בה כדי להמית על לבו ומת. פטור. נתפון
להכותו על לבו. והיה בה כדי להמית על לבו. והלכה
לו על מתניו. ולא היה בה כדי להמית על מתניו ומת
פטור. נתפון להכות את הגדול. ולא היה בה כדי להמית
הגדול. והלכה לו על הקטן. והיה בה כדי להמית את
הקטן. ומת פטור. נתפון להכות את הקטן. והיה בה כדי
להמית את הקטן. והלכה לה על הגדול. ולא היה בה
כדי להמית את הגדול ומת פטור. אבל נתפון להכותו
על מתניו. והיה בה כדי להמית על מתניו. והלכה לה
על לבו ומת חיב. נתפון להכות את הגדול. והיה בה כדי
להמית את הגדול. והלכה לה על הקטן ומת חיב. רבי
שמעון אומר אפילו נתפון להרוג את זה. והרג את זה.
פטור:

אחר השלמת כל מסכתא ומסכתא יאמר זה שלש פעמים

ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך.

הדרן עלך מסכת (פלוני) והדרך עלן דעתן עלך מסכת (פלוני) ודעתך
עלן לא נתנשי מינך מסכת (פלוני) ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין
ולא בעלמא דאתי:

ואחר כך יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו
בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא חנניה בר פפא רמי בר פפא
נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרס בר פפא
רכיש בר פפא סרחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית
ישראל ונהיה אנחנו כלנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל יראי
שםך ולומדי תורתך:

מאיבי תחכמי מצותך כי לעולם היא לי:

יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש:

לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתי:

ברוך אתה יהוה למדני חקיך: